

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Právo na bezpečnost a povinnost státu hájit své občany
v ČR a ve světě

Nataliya RISHKO

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
Fakulta právnická
Akademický rok: 2012/2013

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Nataliya RISHKO**
Osobní číslo: **R08M0275P**
Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**
Studijní obor: **Právo**
Název tématu: **Právo na bezpečnost a povinnost státu hájit své občany v ČR
a ve světě**
Zadávající katedra: **Katedra ústavního a evropského práva**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

- 1) Úvod
- 2) Bezpečnost ČR
- 3) Reálné hrozby státu
- 4) Spolupráce států při zajišťování bezpečnosti
- 5) Bezpečnost státu vs. lidská práva
- 6) Povinnost státu hájit své občany
- 7) Závěr
- 8) Přílohy

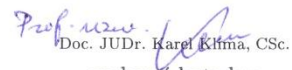
Rozsah grafických prací:
Rozsah pracovní zprávy: 103
Forma zpracování diplomové práce: tištěná
Seznam odborné literatury: viz příloha

Vedoucí diplomové práce: **JUDr. Tomáš Pezl**
Katedra ústavního a evropského práva

Datum zadání diplomové práce: 1. prosince 2011
Termín odevzdání diplomové práce: 31. března 2013

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.
děkan

Doc. JUDr. Karel Klíma, CSc.
vedoucí katedry

V Plzni dne 4. července 2012

Příloha zadání diplomové práce

Seznam odborné literatury:

- Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava ČR, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 153/1994 Sb., o zpravodajských službách České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 256/1992 Sb., o ochraně osobních údajů v informačních systémech, ve znění pozdějších předpisů
- POKORNÝ Ladislav - Zpravodajské služby
- JANOŠEC Josef a kolektiv - Bezpečnost a obrana ČR 2015-2025
- EICHLER Jan - Terorismus a války na poč. 21. stol.
- ONDŘEJ Jan - Odzbrojení prostředek zajištění mezinárodní bezpečnosti
- HORSKÁ Zuzana - Bezpečnost státu a lidská práva
- ZOUBEK Vladimír - Postmoderní problémy lidských práv a globální bezpečnosti
- SAZEČEK Lubomír - Zajati v Angole než přišla UNITA
- HELLER Šimon - Západní Afrika aneb šepot kriminálu

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Právo na bezpečnost a povinnost státu hájit své občany
v ČR a ve světě**

Nataliya RISHKO

Příslušné odborové pracoviště:	Katedra ústavního a evropského práva
Název studijního programu:	Právo a právní věda
Název oboru:	Právo
Jméno vedoucího práce:	JUDr. Tomáš Pezl
Pracoviště vedoucího práce:	Katedra ústavního a evropského práva

Prohlášení autora o původnosti práce

Prohlašuji tímto, že jsem tuto diplomovou práci na téma: „Právo na bezpečnost a povinnost státu hájit své občany v ČR a ve světě“ zpracovala samostatně pouze s využitím pramenů v práci uvedených.

Datum:

Podpis:

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla zejména poděkovat svému vedoucímu diplomové práce JUDr. Tomáši Pezlovi za jeho podporu při vedení diplomové práce, vstřícný přístup i cenné rady, které ovlivnily konečnou podobu této diplomové práce.

Obsah

1. ÚVOD	1
2. BEZPEČNOST ČR	6
2.1. POJEM BEZPEČNOST	6
2.2. BEZPEČNOST A STÁT	7
2.2.1. <i>Moc státu jako prostředek zajištění bezpečnosti</i>	8
2.2.2. <i>Vnitřní a vnější bezpečnost</i>	10
2.3. BEZPEČNOSTNÍ STRATEGIE ČR	12
2.4. MÍROVÉ POSTAVENÍ ČR V CELOSVĚTOVÉM MĚŘÍTKU V SOUVISLOSTI S GLOBÁLNÍM INDEXEM MÍRU ...	15
3. REÁLNÉ HROZBY STÁTU	17
3.1. POLITICKÁ MAPA SOUČASNÉHO SVĚTA	17
2.2.3. <i>Arabské jaro</i>	19
2.2.4. <i>Severní Korea jako bezpečnostní hrozba</i>	24
2.2.5. <i>Geopolitická mapa světa v budoucnu</i>	27
4. SPOLUPRÁCE STÁTŮ PŘI ZAJIŠŤOVÁNÍ BEZPEČNOSTI	29
4.1. KOLEKTIVNÍ BEZPEČNOST A KOLEKTIVNÍ SEBEOBRANA	29
4.2. ZPŮSOBY ZAJIŠŤOVÁNÍ BEZPEČNOSTI	31
4.2.1. <i>Pokojné řešení sporů</i>	31
4.2.2. <i>Donucovací opatření</i>	33
4.2.3. <i>Odzbrojení</i>	34
5. BEZPEČNOST STÁTU VS. LIDSKÁ PRÁVA	36
5.1. OMEZOVÁNÍ ZÁKLADNÍCH LIDSKÝCH PRÁV A SVOBOD CIVILISTŮ	37
5.1.1. <i>Vliv nové bezpečnostní politiky na lidská práva občanů</i>	38
5.2. PORUŠOVÁNÍ ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD OSOB PODEZŘELÝCH Z TERORISMU	45
5.2.1. <i>Zakázané formy jednání s podezřelými osobami</i>	46
5.2.2. <i>Vnitrostátní předpisy omezující neoprávněné postupy</i>	53
5.2.3. <i>Mezinárodní předpisy zakazující mučení a jiné formy krutého a nelidského jednání</i>	58
6. POVINNOST STÁTU HÁJIT SVÉ OBČANY	61
6.1. OCHRANA OBČANŮ NA ÚZEMÍ STÁTU PŮVODU	61
6.2. OCHRANA OBČANŮ MIMO ÚZEMÍ STÁTU PŮVODU	65
7. ZÁVĚR	73
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	79
CIZOJAZYČNÉ RESUMÉ	87

1. Úvod

Pod pojmem bezpečnost se skrývá celá škála institucí a nástrojů, díky kterým je nám občanům poskytována a díky nimž se cítíme alespoň relativně v bezpečí. V zajišťování vnitřní i vnější bezpečnosti, má hlavní úlohu stát, který představuje jakéhosi nejvyššího ochránce jednotlivců (občanů). Jak uváděl samotný Morgenthau, stát zajišťuje bezpečnost jednotlivcům, kteří by jinak sami nebyli schopni naplnit svou individuální moc a zajistit si tak bezpečnost vlastními silami.¹ Můžeme tedy říci, že bezpečnost jednotlivce se odvíjí od jeho členství v daném státě. Přičemž to, v jaké míře je bezpečí těmto osobám zajišťováno, se odvíjí od toho, jak jsou jednotlivé státy schopny svou úlohu v tomto ohledu zvládat. „*Slabý stát, který není schopen tento základní úkol plnit, bývá odsouzen k anarchii, ztrátě suverenity a zániku*“.²

Zajištění bezpečnosti a všeho, co se pod tímto pojmem skrývá, je primárním zájmem státu, na druhou stranu je to také vnímáno i jako jeho povinnost vůči jeho občanům. Síla a schopnost státu v zajišťování bezpečnosti se odvíjí od celé řady faktorů, které mohou mít vliv na to, zda daný stát svou funkci ochránce zvládne, nebo zda se naopak stane spíše zdrojem hrozeb pro jednotlivce žijící na jeho území.

Nebezpečím, které mnohdy ohrožuje bezpečnost státu daleko víc než vnější hrozby, může být i snaha o převrat nebo dokonce o oddělení části území. Důvodem je například to, že si jiný stát nebo skupina jednotlivců žijících na tomto území, činí na určité území nárok a to ať již z historického, národního nebo jiného důvodu. Tyto hrozby jsou považovány za nejzávažnější a mohou představovat nemalé škody jak na majetku, tak i životech občanů. Nepokoje, které jsou s tím spojeny, jsou považovány za jednu z největších hrozeb, s jakými se stát může setkat a to i proto, že se mohou vléci i několik let, tak jak tomu je například v Izraeli, a i když jsou potlačeny, stále je zde hrozba, že mohou opět propuknout.

Česká republika se v minulosti hned několikrát ocitla v podobné situaci, kdy národ o své území musel bojovat. V této diplomové práci bych se proto mimo jiné ráda věnovala bezpečnosti z pohledu České republiky. Představuje nebezpečí útoku ze

¹ **WAISOVÁ Šárka**; „*Bezpečnost vývoj a proměny konceptu*“; Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o.; Plzeň 2005; 159 s.; ISBN 80-86898-21-0; str. 31-32

² **JUDr. HORSKÁ Zuzana, Ph.D. a JUDr. DRECHSLEROVÁ Klára, Ph.D.**; „*Bezpečnost státu a lidská práva*“; Právní politika boje proti terorismu a demokracie: otevřená otázka; Josef Blahož, editor; vysoká škola aplikovaného práva; 297 s.; ISBN 978-80-86775-13-5; str. 283

sousedních států i v současné době velkou bezpečnostní hrozbu pro Českou republiku? Jakými bezpečnostními hrozbami je ohrožována a jaké je její postavení v oblasti bezpečnosti na mezinárodním poli?

Bezpečnost je pouze relativní, a tak i když se může zdát, že žijeme na území, které je klidné, jsme občané právního státu, který ctí základní lidská práva a svobody a je dostatečně silný a schopný nám poskytnout jistou míru bezpečí, přesto nejsme uzavřenou společností, a tak na nás a na stát, ve kterém žijeme, působí i vnější vlivy. Snadno tak může dojít k tomu, že události ve státě, který je od nás vzdálen tisíce mil, mohou mít negativní vliv i na Českou republiku a její bezpečnost. Tato práce se proto bude zaměřovat především na hrozby, které státům v současné době hrozí a to zejména v souvislosti s aktuálním celosvětovým děním. Samozřejmě není v kapacitě této diplomové práce zachytit všechny potenciální i zcela reálné hrozby, ať již vnitřní nebo vnější, které České republice hrozí a které mohou narušit její bezpečnost. Proto bych zde ráda poukázala na vybraná nestabilní území, přiblížila důvod a rozsah jejich nestability a uvedla také jejich možný dopad na bezpečnost České republiky.

Moderní společnost už nejsou pouze jednotlivé suverénní státy. Společnost a s ní i samotné státy se mění, vyvíjejí se, spojují se do různě velkých celků, vytvářejí spojení a společně prosazují své zájmy vůči ostatním. Zatímco v minulosti se státy a jejich vůdci snažili o to, aby mohli zcela sami spravovat své území, v současné době, se státy otevírají kolektivní spolupráci a umožňují tak, aby o dění na jejich území a o některých zahraničních aktivitách spolurozhodovali další subjekty mezinárodního práva. Dochází k vytváření různých mezinárodních organizací, kde se státy snaží působit nejen vůči sobě navzájem, ale i vůči ostatním subjektům na mezinárodním poli. Státy spolupracují v oblasti obchodu, energie, životního prostředí, apod. Nicméně, trůfám si říci, že tou nejvýznamnější oblastí spolupráce je právě oblast bezpečnosti, neboť nestabilní prostředí, které je zmítáno nepokojí, nemůže představovat vhodné prostředí pro rozvoj další spolupráce mezi státy.

Pro zajištění si, co nejvyšší míry bezpečí státy uzavírají různá spojení, která jim mají dodávat jakousi jistotu, že v případě napadení nejsou odkázáni pouze sami na sebe. Avšak státy, které se spojují v mezinárodních organizacích usilujících o udržení míru a bezpečnosti, užívají sílu až jako ten nejzazší prostředek k dosažení bezpečnosti. V rámci této diplomové práce, bych proto ráda přiblížila takovouto spolupráci států a uvedla způsoby, jakými se státy snaží o udržení míru a bezpečnosti. Státy, stejně jako i Česká republika, jsou členy celé řady mezinárodních organizací, jejichž náplní je

i spolupráce v oblasti bezpečnosti. V rámci této diplomové práce, není možné zabývat se všemi těmito organizacemi a hodnotit jejich činnost, proto jsem si vybrala pouze Organizaci spojených národů (OSN), která je považována za organizaci kolektivní spolupráce, a která v současné době čítá 192 zemí světa.³

Jak dále uvedu v textu této diplomové práce, existuje celá řada vnitřních i vnějších hrozeb, které mohou negativně působit na bezpečnost státu. Jednou z největších, která je v západním světě nejvíce obávanou, je právě terorismus. „*Někde na blízkém východě právě možná půl tuctu mladých mužů oblečených v džínsech popíjejí kolu, poslouchají rap a mezi úklonami k Mekce dávají dohromady bombu, aby s ní vyhodili do vzduchu americké dopravní letadlo*“.⁴

Tato jsou slova věhlasného amerického politologa, Samuela P. Huntingtna, který za éry prezidenta Cartera pracoval v Bílém domě jako poradce pro bezpečnost a plánování při Národní radě bezpečnosti. Při psaní tohoto textu pravděpodobně sám netušil, do jaké míry mohou být jeho úvahy pravdivé. Do té doby téměř naivní pocit bezpečí západní civilizace měl být nenávratně změněn. O událostech 11. září 2001, kdy Spojené státy americké dostali víc než jen citelný zásah ze strany teroristické organizace Al-Kaida, se hovoří jako o dni, kdy západní civilizace ztratila pocit bezpečí, v důsledku čehož byly jednotlivé státy nuceny přistoupit k razantním změnám při zajišťování bezpečnosti na svém území. Tyto úkony států, jimiž zajišťují bezpečnost na svém území, se však odrážejí na právech a svobodách jednotlivých občanů. Pod rouškou ochrany občanů tak postupně dochází k omezování jejich práv a svobod, které jim byly v podstatě před pouhými několika lety poskytnuty. Do jaké míry jsou tyto kroky ospravedlnitelné a kdy již přesahují únosný rámec, to je další problém, nad kterým bych se v této diplomové práci chtěla zamyslet.

Otázka terorismu, strachu, který s sebou přináší i způsob, jakým se s ním státy vyrovnávají, však má i svou odvrácenou tvář. Málo koho totiž také napadne uvažovat o způsobu, jakým západní mocnosti zacházejí s osobami byť jen podezřelými z teroristických útoků. Do médií se jen zřídka dostávají informace, videonahrávky a výpovědi svědků, které dosvědčují krutost, s jakou je s těmito lidmi zacházeno. Ze strachu z terorismu a z toho, co byť jen jeden teroristický útok může způsobit,

³ **České sdružení pro Spojené národy; Členské státy;**
http://www.czechuna.cz/index.php?option=com_k2&view=item&layout=item&id=36&Itemid=251&lang=cs

⁴ **HUNTINGTON Samuel P.;** „*Sřet civilizací, boj kultur a proměna světového řádu*“; Vyd. 1. Praha: Rybka, 2001, 447 s.; ISBN 80-861-8249-5; str. ii

je v jistém smyslu pochopitelné, že se státy rozhodly k razantním krokům, avšak otázkou je, zda to je dostatečný důvod pro to, aby těmto osobám byla jejich práva upíraná? Jaká práva mají teroristé? Mají vůbec nějaká?

Vzhledem k tomu, jak velkou hrozbu terorismus představuje, je mnohdy zcela pochopitelné, že se společnost uchyluje k opatřením, o kterých sice ví, že nejsou zcela v souladu s právem, avšak kdo by se touto maličností více zabýval, když v sázce jsou životy mnoha nevinných lidí. I přesto, že z lidského hlediska jsou tato opatření a postupy států a jejich orgánů pochopitelné, z pohledu práva se jedná o zcela neoprávněná jednání, která v konečném důsledku nemusí dopadat pouze na zločince, ale především mohou představovat velké riziko pro společnost jako takovou, nemluvě o tom, že se z pohledu lidských práv a svobod, jedná o velký krok zpět. Vzhledem k tomu považuji za nesmírně důležité v této diplomové práci přiblížit problematiku zajišťování bezpečnosti v souvislosti s lidskými právy a svobodami. Ráda bych zde poukázala jednak na to, jak můžou bezpečnostní opatření působit na práva běžných civilistů a především pak na jejich oprávněnost ve vztahu k teroristům.

Jak jsem se již zmínila, státem zajišťovaná bezpečnost je vnímána i jako jeho povinnost chránit své občany a to jednak uvnitř daného státu, tak i za jeho hranicemi. Ve své diplomové práci bych se také ráda zabývala tím, jak státy v tomto ohledu postupují. Postup České republiky pak přiblížím na několika skutečných případech, kde se projevila jako ochránce svých občanů.

Oblast bezpečnosti je nesmírně rozsáhlé téma, kdy jen část této problematiky může vystačit na několik knih, přesto se zde pokusím alespoň o částečné zachycení každé z již zmiňovaných problematik, které považuji za důležité v této diplomové práci zmínit. Bezpečnost je stále aktuálním tématem, kdy státy a jejich orgány každý den usilují o její zachování a eliminaci jejích hrozeb. Velkou roli v zajišťování bezpečnosti pak mají zpravodajské služby státu a diplomacie.

Spolupracovat se státy, jejichž zájmy se podobají těm našim, je někdy dosti náročné, ovšem byť jen komunikace se státy, s nimiž se neshodujeme v hodnotách ani jiných zájmech, natož snaha přimět je postupovat tak, jak je to v zájmu bezpečnosti, je tou pravou vrcholovou hrou. Celý tento proces zajišťování bezpečnosti, a především pak úkol diplomacie mě nesmírně zajímá, což byl také důvod, proč jsem si vybrala toto téma pro svou diplomovou práci. Během svého studia jsem se účastnila simulace diplomatického vyjednání různých světových mocností, jež jsou členy OSN. I když se jednalo o pouhou simulaci, ukázalo se, že ať chceme nebo ne, stále se nacházíme

v konkurenčním prostředí, kdy naše bezpečnost nezávisí pouze na tom, kdo jsme a kdo jsou naši spojenci, ale nemalou úlohu zde hraje i schopnost našich tajných služeb a diplomacie.

Během tvorby této diplomové práce jsem čerpala především z domácích i zahraničních právních předpisů, kde byla problematika bezpečnosti a lidských práv upravená. Velkým zdrojem informací se pro mne staly také odborné knihy, články a rozhodnutí soudu. Pochopitelně jsem také využívala další dostupné odborné texty a celou řadu dalších internetových zdrojů.

Tato diplomová práce je členěná do pěti hlavních tematických kapitol, ve kterých se snažím čtenáři přiblížit téma práce, poukázat na problematiku porušování lidských práv a svobod, neoprávněné postupy států a jejich orgánů a najít tak odpovědi na otázky, položené v úvodu této práce.

2. Bezpečnost ČR

2.1. Pojem bezpečnost

O bezpečnosti lze hovořit v celé řadě vědních oborů. Můžeme tak hovořit například o kybernetické bezpečnosti, ekologické, jaderné, státní bezpečnosti, apod. Ve všech těchto případech však český jazyk, na rozdíl například od anglického, používá stále pouze tento jeden výraz a to „bezpečnost“. V anglickém jazyce je však možné o bezpečnosti hovořit ve dvou sférách a to o bezpečnosti jako „safety“ a bezpečnosti jako „security“. „Safety“ je tak výrazem, který představuje spíše vazbu na jednotlivce a jeho potenciální ohrožení nedbalostí, tedy jakési náhodné ohrožení. Na druhé straně „security“ vyjadřuje spíše zabránění potenciálního ohrožení.⁵ Čeština nemá ekvivalent pro tyto anglické výrazy. Nicméně pro zajištění účinné spolupráce v mezinárodním hledisku je nesmírně důležité tyto výrazy rozlišovat.

Vzhledem k tomu, že o bezpečnosti můžeme hovořit téměř ve všech vědních oborech, je ji tedy také možné různými způsoby definovat. Bezpečnost tak, jak je tématem této diplomové práce, je možné chápat způsobem, jak uvádí Ortwin Buchenbender, Hartmut Bühl a Harald Kujat v publikaci *Wörterbuch zur Sicherheitspolitik* z roku 1992 a to jako „*Stav, ve kterém se individua, skupiny a státy necítí ohrožené vážnými hrozbami, popř. se před nimi považují za účinně chráněné a svoji budoucnost mohou vytvářet podle vlastních představ. Stupeň bezpečnosti, popř. ohrožení závisí dalekosáhle na subjektivních pocitech, historických zkušenostech, pojetí sama sebe a poměru k okolnímu prostředí*“.⁶

Bezpečnost byla definována i Ústavem strategických studií vojenské akademie v Brně v jeho zprávě z roku 2002, kde bezpečnost definuje jako „*stav, kdy jsou na nejnižší možnou míru eliminovány hrozby pro objekt (zpravidla národní stát, popř.*

⁵ MAREŠ Miroslav; RNDr. ZEMAN Petr a kolektiv; *Ústav strategických studií vojenské akademie v Brně; ÚSS/2002-S-1-031; Perspektivy vývoje bezpečnostní situace, vojenství a obranných systémů do roku 2015 s výhledem do roku 2025; Česká bezpečnostní terminologie. Výklad základních pojmů.*; Brno 11.2002; www.defenceandstrategy.eu/filemanager/files/file.php?file=16048; str. 11

⁶ MAREŠ Miroslav; RNDr. ZEMAN Petr a kolektiv; *Perspektivy vývoje bezpečnostní situace, vojenství a obranných systémů do roku 2015 s výhledem do roku 2025*; op.cit.; str. 12; (Buchenbender, O., Bühl, H., Kujat, H.: *Wörterbuch zur Sicherheitspolitik*. 3, vollständig überarbeitete Auflage. Berlin, Bonn, Hamburg, Verlag E.S. Mittler & Sohn 1992, s. 134.)

i mezinárodní organizaci) a jeho zájmy a tento objekt je k eliminaci stávajících i potenciálních hrozeb efektivně vybaven a ochoten při ní spolupracovat“.⁷

2.2. Bezpečnost a stát

Stát představuje jakousi politickou formu organizace společnosti⁸, přičemž jeho základním organizačním elementem je státní moc, kterou projevuje na svém území vůči svým občanům i dalším subjektům, které se na tomto území nacházejí. S pojetím státu je však také pevně spjatá i jeho suverenita, tedy jeho nezávislost vůči dalším subjektům a to ve smyslu vnitřního i mezinárodního charakteru. Suverénním státem je tedy stát, který je schopen sám dostatečně autoritativně působit jednak vůči subjektům nacházejícím se na jeho území a pak také vůči dalším státům na mezinárodním poli.

V rámci suverenity, tak můžeme hovořit jednak o suverenitě vnitřní, která je na daném území představovaná nejvyšší a neomezenou mocí a zároveň suverenitě vnější, která znamená schopnost státu udržet si svou bezpečnost a neporušitelnost svého území.⁹ Aby si stát v průběhu své existence, dokázal udržet svou suverenitu, musí být dostatečně schopný zajistit si autoritativní prosazování svých zájmů. Neodmyslitelnou součástí státní suverenity je tedy zajištění bezpečnosti státu¹⁰.

Pojem bezpečnost není v ústavním pořádku České republiky nikde výslovně definován. O bezpečnosti však pojednává ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky (dále jen ÚZB), který stanovuje jakýsi výčet hodnot, které je povinnosti státu chránit. Mezi tyto hodnoty tedy dle čl. 1 patří svrchovanost a územní celistvost České republiky, ochrana jejich demokratických základů a ochrana životů, zdraví a majetkových hodnot. V případě, že jsou tyto hodnoty ohrožené, umožňuje zákon v čl. 2 provedení některých nezbytných opatření, jako je vyhlášení nouzového

⁷ MAREŠ Miroslav; RNDr. ZEMAN Petr a kolektiv; *Perspektivy vývoje bezpečnostní situace, vojenství a obranných systémů do roku 2015 s výhledem do roku 2025*; op. cit.; str. 13

⁸ Beck-online; *právníký slovník*; <http://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembqhfpy6boon2gc5a>

⁹ NĚMCOVÁ Iveta, Mgr.; *„Přenos pravomocí a suverenita státu. Ústavněprávní aspekty evropské integrace“*; Rigorózní práce; Masaryková univerzita; Právnická fakulta; Právo a právní věda; Katedra ústavního práva a politologie; 2010/2011; http://is.muni.cz/th/153031/pravf_r/; str. 17

¹⁰ KLÍMA Karel; *„Ústavní právo“*; právníká učebnice; Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeně, s.r.o.; 4. Rozšířené vydání; Plzeň 2010; ISBN 978-80-7380-261-5; str. 218

stavu, stavu ohrožení státu a válečného stavu.¹¹ Všechna tato zákonem definovaná opatření mají ve svém konečném důsledku vést k uvedení bezpečnosti státu do původního stavu.

Pojetí bezpečnosti je v různých státech odlišné. Společným rysem je však to, že bezpečnost chápou jen jako relativní stav, odvozený od vztahu ke konkrétní situaci a hrozbám, které mohou být vojenského i nevojenského rázu. Bezpečnost je v tomto ohledu dvojího charakteru a to objektivního a subjektivního. Objektivní bezpečnost se odvíjí od reálně existujících hrozeb, zatímco v případě subjektivní bezpečnosti je zde kladen důraz na to, jak stát tyto hrozby vnímá, jaký význam jim přikládá a jak na ně reaguje.¹²

Bezpečnost ČR je tak možné vnímat jako stav, kdy žádné z výše uvedených hodnot chráněných tímto zákonem nehrozí bezprostřední ohrožení a není ani třeba plnit mezinárodní závazky o společné obraně. Vzhledem k tomu, že zajišťování bezpečnosti patří k základním funkcím státu, jež přímo souvisí s jeho suverenitou, odpovídá i podoba tohoto předpisu síle ústavního zákona.¹³

2.2.1. Moc státu jako prostředek zajištění bezpečnosti

S otázkou bezpečnosti státu je nedílně spojená moc daného státu. Aby stát byl schopen udržet si své území a suverenitu vůči potenciálním vnitřním i vnějším hrozbám, musí se stát dostatečně mocným, aby toho byl schopen a takovým hrozbám se nejen dokázal účinně bránit, ale především, aby je byl schopen odrážet již v jejich počátcích. Je zřejmé, že jen silný a politicky stabilní stát dokáže úspěšně čelit všemu, co jeho suverenitu i svrchované území může ohrozit.

Waltr Lippmann zastával, ohledně postavení jednotlivých států na mezinárodním poli názor, že se státy nacházejí v konkurenčním prostředí, kde mír je pouze dočasnou záležitostí.¹⁴ S tímto jeho názorem není nutné souhlasit, nicméně je v zájmu každého státu si i navzdory jejich současnému nekonfliktnímu postavení vůči jiným státům, zajistit dostatečné prostředky pro svou obranu pro případ, že by se situace změnila.

¹¹ Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, ve znění pozdějších předpisů;

¹² ZOUBEK Vladimír; „Postmoderní problémy lidských práv a globální bezpečnosti“; Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o.; Plzeň 2004; 463 s.; ISBN 80-86473-75-9; str. 219.

¹³ BALABAN Miloš, STEJSKAL Libor a kolektiv; „Kapitoly o bezpečnosti“; Univerzita Karlova v Praze – nakladatelství Karolinum; Praha 2010; ISBN 978-80-246-1863-0; str. 48-51

¹⁴ WAISOVÁ Šárka; „Bezpečnost vývoj a proměny konceptu“; op. cit.; str. 36

Bezpečnost státu se tak v podstatě odvíjí od jeho stability a schopnosti zajistit dostatečnou ochranu svých zájmů, bezpečí pro své občany a vládu práva na svém území. Slabý nebo zhroutený stát, který toho není schopen, je především hrozbou sám sobě. V důsledku jeho nestability se mohou rozvíjet uvnitř státu snahy, usilující o převrat a nastolení nové vlády. Stále sílící nespokojenost lidí a neschopnost státu tyto vnitřní hrozby potlačit, by mohly vést k nárůstu extremismu, který je nebezpečný nejen pro stát samotný, ale může to také mít negativní vliv na okolní státy. Z původně vnitrostátní hrozby, kterou by daný stát nezvládl potlačit, se tak může snadno stát hrozba pro širokou oblast sousedních států. Bezpečnost státu se tak odvíjí od toho, jakou moc má stát tuto bezpečnost zajistit.

Morgenthau, který jako cela řada dalších odborníků považuje moc státu za nejdůležitější složku v oblasti bezpečnosti, zastává názor, že moc státu vychází z několika zdrojů, kterými jsou: „*geografická poloha; přírodní zdroje; průmyslová kapacita; vojenská připravenost; obyvatelstvo; národní charakter; národní morálka; úroveň a schopnosti diplomacie*“.¹⁵ Státy by se tak měly snažit o posílení svého postavení ve všech těchto ohledech, neboť posílením své moci odrazují ostatní státy od použití síly. Avšak nejen slabý stát může představovat mezinárodní hrozbu. Stejně velké nebezpečí, ba možná ještě větší může představovat i stát, jenž disponuje prostředky, které by mohly představovat nebezpečí pro jiné státy. V kumulaci síly jedním státem a jeho rostoucí mocí tak může ze strany ostatních států vznikat obava, že by této moci mohlo být zneužito. Arnold Wolfers, americký politolog, se v této souvislosti vyjádřil tak, že státy, byť neustále kumulují svou moc, ji ve skutečnosti nemají v úmyslu k útoku použít.¹⁶ Na tento předpoklad se však nelze ani v nejmenším spoléhat. Je v zájmu všech států bedlivě sledovat ostatní a to především v jejich zbrojení. Mezinárodní spolupráce státu v oblasti bezpečnostní politiky tak klade velký důraz i na řešení otázek rostoucích vojenských sil jednotlivých států a pomocí mezinárodních smluv se snaží především své vojenské síly navzájem regulovat.

Každý stát by měl dbát na udržení si své suverénní existence a snažit se eliminovat své slabé stránky, kterými nemusí být pouze malá vojenská síla, ale každá závislost státu, ať se již jedná o neobnovitelné zdroje, jako je zemní plyn, ropa, uhlí,

¹⁵ **WAISOVÁ Šárka**; „Bezpečnost vývoj a proměny konceptu“; op. cit.; str. 32

¹⁶ **WOLFERS Arnold**; „National Security“ as an Ambiguous Symbol; Political Science Quarterly, Vol. 67, No. 4. (Dec., 1952), pp. 481-502; JUSTOR 2007; <http://www.jstor.org/sici?sici=0032-3195%28195212%2967%3A4%3C481%3A%22SAAAS%3E2.0.CO%3B2-R&>; str. 495

nebo o věci, které obzvlášť západní civilizace považuje za naprostou samozřejmost, jako je pitná voda, dostatek potravy, apod. To všechno představuje věci, které si společnost navykla každý den využívat, avšak čím větší je závislost společnosti a tím i jednotlivých států na těchto a mnoha dalších komoditách, tím větší je také jejich závislost na státech, které tyto zdroje exportují. I tato závislost na dovozujících státech by mohla narušit suverénní existenci státu a znamenat pro něj ohrožení jeho bezpečnosti.

Úroveň bezpečnosti je tak podle Wolfse určována faktory jako jsou vnější hrozby, stav vnitřní politiky, národní charakter, tradice, preference, subjektivní hodnocení a spekulace.¹⁷ Státy tak hodnotí situaci, ve které se momentálně nacházejí, zkoumají své možnosti a na základě toho pak připravují strategické bezpečnostní plány, jak si svou bezpečnost zajistit a právě tyto plány se opírají o moc, kterou se jim podařilo získat a o jejíž posílení usilují.

Zajištění absolutní bezpečnosti je jen těžko představitelné, jelikož státy se neustále vyvíjejí a tím se mění i jejich vliv a jak říká Wolfers „*v okamžiku, kdy se stát stane jedinou světovou velmocí, přenáší se vnější hrozby do vnitřní politiky*“.¹⁸ Bezpečnost státu je tak spojení všech jeho schopností vojenských, ekonomických a dalších, které musí být užívány společně, aby stát mohl své zájmy prosadit. Moc tak není konečným cílem států, jedná se jenom o prostředek pro dosažení jeho bezpečnosti. Existence státu je tak také jeho nejvyšší prioritou, bez ní by jeho další cíle postrádaly smysl.

2.2.2. Vnitřní a vnější bezpečnost

Jak již bylo zmíněno, o bezpečnosti státu můžeme hovořit ve dvou rovinách a to jako o bezpečnosti vnitřní a vnější. Vymezení toho, co je považováno za vnitřní a co již za vnější bezpečnost, je úkolem jednotlivých států.

Kromě ústavního zákona o bezpečnosti státu je dalším významným dokumentem, který se v České republice touto problematikou zabývá, Bezpečnostní

¹⁷ WOLFERS Arnold; „National Security“ as an Ambiguous Symbol; op. cit.; str. 488

¹⁸ WOLFERS Arnold; „National Security“ as an Ambiguous Symbol; op. cit.; str. 488

strategie České republiky¹⁹, kde je přímo uvedeno, že bezpečnostní politika České republiky vychází z principu nedělitelnosti bezpečnosti. Při zajišťování bezpečnosti svého území Česká republika vychází z komplexního pojetí bezpečnosti ve smyslu vnější a vnitřní bezpečnosti země.²⁰ Důvod takového komplexního přístupu k bezpečnosti je spatřován především v tom, že hrozby jak vnitřní, tak i vnější se navzájem prolínají, čímž se stírají i rozdíly mezi nimi.²¹

Vnitřní bezpečnost je tak stav, kdy jsou zevnitř působící hrozby ohrožující stát a jeho zájmy maximálně minimalizovány, přičemž stát má veškeré potřebné prostředky k eliminaci nově vznikajících potenciálních hrozeb, kdy je schopen a ochoten tyto hrozby efektivně odrazit. Vnitřní bezpečnost je ale také vnímána jako soubor vnitřních právních norem a opatření, kterými stát zajišťuje demokracii, ekonomickou prosperitu a bezpečnost občanů. Těmito normami stanoví a prosazuje normy morálky a společenského vědomí.²²

Pod tím, co zajišťuje vnitřní bezpečnost, si tak lze představit veškeré hrozby a možná rizika, která mají svůj původ a působí uvnitř státu. Během zajišťování vnitřní bezpečnosti stát provádí veškerá nezbytná opatření k zachování a zajištění vnitřních funkcí státu, ochrany demokratických základů, vnitřního pořádku, k ochraně bezpečnosti ve státě a zachování zákonnosti procesů uvnitř státu a v neposlední řadě také ochraně životů, zdraví, majetkových hodnot a životního prostředí.

Oproti tomu vnější bezpečnost lze charakterizovat jako stav, kdy jsou na nejnížší možnou míru eliminovány vnější hrozby, jež ohrožují stát i jeho zájmy. Také zde hraje velkou úlohu skutečnost, jakými stát disponuje prostředky, díky kterým dokáže odvracet nově vznikající vnější hrozby, které mohou být vojenského nebo ekonomického rázu, migrační vlny, apod. Vnější bezpečnost si tak stát zajišťuje

¹⁹ **Ministerstvo zahraničních věcí České republiky; kolektiv autorů pod vedením MZV ČR; Bezpečnostní strategie České republiky 2011**; Schváleno Vládou ČR v září 2011; Praha; str.5, čl. 9; http://www.mzv.cz/file/699914/Bezpecnostni_strategie_CR_2011.pdf

²⁰ **JUDr. PIKNA Bohumil, CSc.**; „Evropská unie – vnitřní a vnější bezpečnost a ochrana základních práv (na pozadí boje proti mezinárodnímu terorismu)“; Vyd. 1.; Vysokoškolská učebnice; Linde Praha, a.s.; Praha 2002; ISBN 80-7201-383-1; str. 46.

²¹ **Ministerstvo zahraničních věcí České republiky; kolektiv autorů pod vedením MZV ČR; Bezpečnostní strategie České republiky 2011**; Schváleno Vládou ČR v září 2011; Praha; str.7, čl. 16;

²² **Ministerstvo vnitra České republiky; Informační servis; Bezpečnost**; <http://www.mvcr.cz/clanek/pojmy-bezpecnost.aspx>

prostřednictvím souhrnu mezinárodněpolitických, ekonomických a vojenských vztahů s okolními státy a koalicemi, jejichž prostřednictvím prosazuje své státní zájmy.²³

Vnější bezpečnost tedy představují veškerá rizika a hrozby, které mají původ mimo území státu, přičemž mají větší či menší vliv buď na samotnou existenci státu nebo ho jinak ohrožují, a to ať již přímo či nepřímo. Cílem zajišťování vnější bezpečnosti je tak zajištění územní celistvosti státu, jeho svrchovanosti a nezávislosti, nedotknutelnost jeho hranic a ochrana zastupitelských úřadů státu na cizím území a dále také eliminace vojenských a ekonomických hrozeb.

2.3. Bezpečnostní strategie ČR

*„Bezpečnostní strategie státu je veřejně dostupný základní bezpečnostně-politický dokument, který stanovuje zásady, cíle, priority a způsoby vnější i vnitřní bezpečnosti a obrany daného státu“.*²⁴ Jednotlivé státy mají vlastní bezpečnostní strategie, které se od sebe v mnohém liší. Nicméně je třeba také podotknout, že v některých případech nebo v některých oblastech bezpečnosti státu se mohou tyto strategie jednotlivých států nejen shodovat, ale i navzájem ovlivňovat. Převážně se však jedná o situaci, kdy v důsledku členství daného státu v mezinárodní organizaci dojde k jistému vývoji v této oblasti, a v důsledku jsou členské státy nuceny upravit si i své vlastní bezpečnostní strategie.

Bezpečnostní strategie státu je tedy dokument, ve kterém jsou uvedeny nejen samotné národní zájmy příslušné země v mezinárodním prostředí, ale jedná se také o dokument, který specifikuje potenciální hrozby a možná rizika, která z nich vyplývají. Rovněž jsou zde uvedeny dlouhodobé cíle, priority a opatření bezpečnostní politiky daného státu. Při přípravě bezpečnostní strategie je tak nezbytné vzít v potaz všechny okolnosti, které mohou ovlivnit bezpečnostní politiku státu a to zejména zdroje dané země, celkovou současnou bezpečnostní situaci na mezinárodní úrovni, vztahy se spojenci v mezinárodních organizacích a další závazky státu.²⁵

²³ Ministerstvo vnitra České republiky; Informační servis; Bezpečnost; <http://www.mvcr.cz/clanek/pojmy-bezpecnost.aspx>

²⁴ JANDERKA Richard; RNDr. ZEMAN Petr a kolektiv; Ústav strategických studií vojenské akademie v Brně; ÚSS/2002-S-1-031; op. cit.; str. 99

²⁵ JANDERKA Richard; RNDr. ZEMAN Petr a kolektiv; Ústav strategických studií vojenské akademie v Brně; ÚSS/2002-S-1-031; op. cit.; str. 99

Stanovení bezpečnostní strategie je v jednotlivých státech ovlivněno především jejich ústavním pořádkem a řadou dalších zákonů, které tyto státy vydaly, stejně jako celou škálou mezinárodních smluv, kterými jsou tyto státy vázány. V České republice je bezpečnostní strategie ovlivněná jednak již zmíněným ústavním pořádkem České republiky, dále Ústavou ČR, Listinou základních práv a svobod a ústavním zákonem č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, v platném znění. Ovlivňujícím faktorem jsou však neodmyslitelně také zákony navazující na ústavní pořádek ČR, spojenecké a mezinárodní závazky vycházející z členství ČR v Organizaci Severoatlantické smlouvy (NATO), Evropské unii (EU), Organizaci spojených národů (OSN) a Organizaci pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE).²⁶

Bezpečnostní strategie státu je, jak již bylo zmíněno dokument, pro nějž je charakteristický dlouhodobý charakter. Aktuální bezpečnostní strategii České republiky schválila vláda 8. září 2011. Ta nahradila strategii z roku 2003. K tomuto kroku vláda ČR přistoupila zejména z důvodů schválení nové Strategické koncepce NATO a také s ohledem na celkový vývoj mezinárodní situace.

Nová bezpečnostní strategie ČR sdílí východiska původního konceptu z roku 2003, ale rovněž je více rozvíjí. Největším rozdílem těchto dvou konceptů je právě to, že bezpečnostní otázka je v nové bezpečnostní strategii ČR pojímána uceleněji.

V bezpečnostní strategii ČR vláda stanovuje samu sebe odpovědnou za zajišťování bezpečnosti v ČR. „*Úkolem vlády ČR a orgánů všech územně samosprávných celků je v příslušném rozsahu zajišťovat bezpečnost obyvatel, obranu svrchovanosti a územní celistvosti země a zachování náležitostí demokratického právního státu*“.²⁷ Ačkoli se jedná primárně o úkol vlády v zajišťování bezpečnosti, je zde také vyjádřen požadavek aktivní spolupráce občanů ČR, podnikajících právnických a fyzických osob, ale i samotných orgánů veřejné správy.²⁸ Z toho se tedy dá vyvozovat, že do zajišťování bezpečnosti ČR jsou zapojeni nejen všichni její občané, ale v jistém ohledu také občané cizích států, kteří se na území České republiky žijí a podnikají zde.

Dalším východiskem bezpečnostní politiky, kterým je formulován jeden z nejvýznamnějších principů, jímž se rovněž řídí bezpečnostní politika ČR, je princip

²⁶ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky; kolektiv autorů pod vedením MZV ČR; **Bezpečnostní strategie České republiky 2011**; Schváleno Vládou ČR v září 2011; Praha; str. 4; http://www.mzv.cz/file/699914/Bezpecnostni_strategie_CR_2011.pdf

²⁷ MZV ČR; **Bezpečnostní strategie ČR 2011**; op. cit.; str. 5;

²⁸ MZV ČR; **Bezpečnostní strategie ČR 2011**; op. cit.; str. 5;

bezpečnosti jednotlivce. „Bezpečnost ČR je založena na principu zajištění bezpečnosti jednotlivce, ochrany jeho života, zdraví a majetku“.²⁹

Bezpečnostní strategie ČR však neopomíjí ani mezinárodní rámec bezpečnosti a to, že je ČR členem několika mezinárodních organizací, které usilují o mírové řešení sporů. V konceptu z roku 2011 je tento princip mírového řešení konfliktů přímo vyjádřen tak, že Česká republika upřednostňuje součinnost v rámci mezinárodních organizací a uskupení států, kterými je právě takovýto způsob řešení konfliktů podporován a praktikován.³⁰ Česká republika se tak zařazuje do skupiny demokraticky laděných států, které jsou zastáncem kolektivního přístupu k bezpečnosti, kdy se státy nejen snaží již vzniklé spory řešit mírovým způsobem, navíc se také snaží těmto sporům předcházet.

Konflikty však nemusí nutně vznikat pouze na území, kde by to mohlo Českou republiku a její občany přímo ohrožovat. Mnohdy se jedná o konflikty, které vznikají na druhém konci planety, nicméně jejich závažnost není o to menší a je tak v zájmu i samotné České republiky, aby se snažila o jejich urovnání. Tato myšlenka je také obsažena v bezpečnostní strategii ČR, kde je přímo vyjádřeno, že není možné přistupovat k bezpečnosti České republiky odděleně od zbytku politického světa, kterého je součástí. „Bezpečnostní politika ČR vychází z principu nedělitelnosti bezpečnosti. Bezpečnost ČR nelze oddělovat od bezpečnosti v euroatlantické oblasti, respektive od globální bezpečnostní situace. Vzhledem k charakteru bezpečnostního prostředí obrana a ochrana občanů a území státu nekončí na hranicích ČR. Bezpečnostní zájmy je často nezbytné chránit i daleko za hranicemi spojeneckých států. Bezpečnostní politika ČR se řídí nejen specifickými zájmy, ale také solidaritou se spojenci v NATO a EU“.³¹

Přestože bezpečnostní politikou České republiky je především mírové řešení případných konfliktů, neopomíjí ani možnost, že by tyto snahy mohly selhat a připouští tak i možnost použití síly pro ochranu svých životních a v případě nutnosti i strategických zájmů. Použití síly však musí být jednak v souladu s právním řádem ČR, principy Charty OSN a to v takovém rozsahu a takovým způsobem, který odpovídá spojeneckým závazkům, ke kterým Česká republika přistoupila a vůči nimž je solidární. „Základními východisky pro zajištění obrany a bezpečnosti ČR jsou aktivní účast

²⁹ MZV ČR; Bezpečnostní strategie ČR 2011; op. cit.; str. 5;

³⁰ MZV ČR; Bezpečnostní strategie ČR 2011; op. cit.; str. 5;

³¹ MZV ČR; Bezpečnostní strategie ČR 2011; op. cit.; str. 5;

v systému kolektivní obrany NATO opírajícím se o silnou transatlantickou vazbu, rozvoj schopností EU pro zvládání krizí a spolupráce s partnerskými zeměmi“.³²

2.4. Mírové postavení ČR v celosvětovém měřítku v souvislosti s globálním indexem míru

Postavení České republiky je co do vztahu se zahraničím příznivé a to kromě jiného i z důvodů jejího členství v NATO a EU. Riziko, že by tak Česká republika mohla být ohrožená masivním vojenským útokem, jako tomu bylo v minulosti, jenízká.³³

V nové studii, na rozdíl od minulých studií zaměřovaných pouze na konflikt, se tato zabývá výzkumem míru v globálním měřítku. Z této studie vyplývá, že Česká republika se v současné době nachází na 13. místě ze 158 zemí světa. Z tohoto se dá mimo jiné také usuzovat vysoká míra bezpečnosti v České republice a poměrně nízké riziko jejího napadení, o čemž je zmiňováno i v samotné bezpečnostní strategii České republiky. V souvislosti s tím se tak dá hovořit i o míře bezpečnosti v České republice, která je oproti jiným evropským státům výrazná. Během této studie byly státy posuzovány podle globálního mírového indexu (*The Global Peace Index (GPI)*), jenž se snaží měřit relativní pozici v oblasti míru daného státu jak na národní, tak i mezinárodní úrovni. Tuto studii nechal zpracovat Americko - Australský Institut pro ekonomiku a mír (*Australian NGO The Institute of Economics and Peace (IEP)*)³⁴. V této studii byly státy posuzovány na základě 23 ukazatelů, kterými byly: úroveň organizovaných konfliktů; ozbrojené složky státu; dovoz zbraní; vojenské výdaje; počet konfliktů, do kterých byl stát zapojen; populace v daném státě; úmrtnost z důvodu (vnitřních) konfliktu ve státě; riziko teroristického ohrožení státu; úroveň násilné trestné činnosti ve státě; politická stabilita/nestabilita země; vojenská vyspělost země; vztah daného státu k dodržování lidských práv; počet násilných úmrtí ve státě; financování zbraní v rámci spojeneckých mírových akcí; migrace; vztah se sousedními státy; vývoz

³² MZV ČR; *Bezpečnostní strategie ČR 2011*; op. cit.; str. 5;

³³ MZV ČR; *Bezpečnostní strategie ČR 2011*; op. cit.; str. 7;

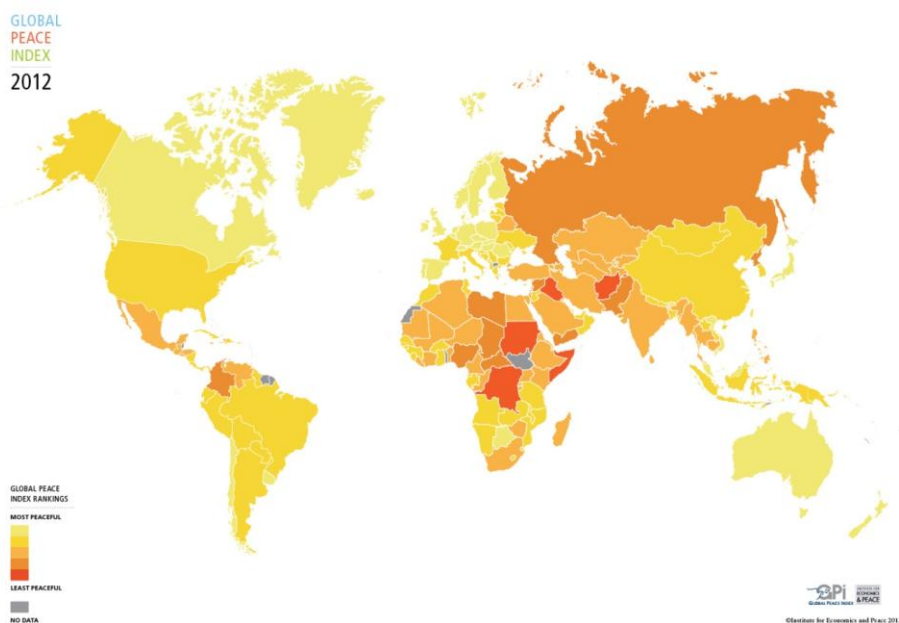
³⁴ HUFFPOST ARTS & CULTURE; Jim Luce (James Jay Dudley Luce Foundation); „Launched by Australian Visionary, U.S. Peace Index Hits Year Two“; Posted: 15.5.2012; http://www.huffingtonpost.com/jim-luce/most-peaceful-states_b_1498090.html

zbraní; úmrtnost z důvodu vnějších konfliktů; násilné demonstrace; přístup ke zbraním ve státě; kriminalita; bezpečnostní složky státu a policie.³⁵

V roce 2012 se tak Česká republika svou třináctou pozicí vrátila do stavu, v jakém se nacházela v roce 2007. Během následujících let si svou pozici v tomto měřítku Česká republika vylepšovala, přičemž nejlepší pozici v oblasti míru dosáhla v roce 2011, kdy se nacházela na šestém místě.

Celkový stav planety je tak vyobrazen na obrázku č. 1, ze kterého je patrné, že nejen samotná Česká republika je v tomto ohledu mírovou oblastí, ale její pozici posiluje i ta skutečnost, že i státy, které se nachází v její blízkosti, jsou rovněž klidnými oblastmi. Tuto skutečnost dokazuje i samotný výzkum, který prokázal, že Západní Evropa je již šestý rok po sobě výrazně nejkřidnější oblastí, kdy většina jejich zemí se nachází v první dvacítkě tohoto globálního indexu míru.³⁶

Z celkového výzkumu pro rok 2012 kromě jiného vyplývá, že svět se stal mírumilovnějším poprvé od roku 2009, kdy ve všech regionech, vyjímá některých oblastí Afriky, je vidět celkové zlepšení.

Obrázek č. 1: Globální mírový index 2012 (*Global Peace Index 2012*) – poukazuje na celosvětovou mírovou situaci pro rok 2012³⁷

³⁵ VISION OF HUMANITY; 2012 GLOBAL PEACE INDEX; <http://www.visionofhumanity.org/gpi-data/#/2012/OVER/>

³⁶ VISION OF HUMANITY; 2012 GLOBAL PEACE INDEX; Regional findings; <http://www.visionofhumanity.org/globalpeaceindex/2012-gpi-findings/>

³⁷ VISION OF HUMANITY; 2012 GLOBAL PEACE INDEX; <http://www.visionofhumanity.org/gpi-data/#/2012/OVER/>

3. Reálné hrozby státu

V souvislosti s hrozbami státu je důležité rozlišovat mezi hrozbami jako takovými a riziky, které stát podstupuje při jejich odvrácení. Hrozbou státu je tak jakási objektivní skutečnost představující možný negativní dopad na stát a jeho zájmy. Hrozbou jsou veškeré skutečnosti, které mají schopnost poškodit zájmy a hodnoty chráněné státem, přičemž míra hrozby je dána velikostí možné škody a časovou vzdáleností možného uplatnění této hrozby.³⁸

Riziko představuje to, co je stát ochoten podstoupit k tomu, aby eliminoval nebo zcela odvrátil hrozby, které ho ohrožují. Riziko lze vždy odvodit od konkrétní hrozby, přičemž jeho míra a pravděpodobnost škodlivého následku vychází z hrozby a zranitelnosti zájmu daného státu. Na základě analýzy rizik je možné posoudit tuto míru rizika a posoudit i to, jaká je naše připravenost hrozbám čelit.³⁹

Jak již bylo uvedeno v předchozí kapitole této diplomové práce, bezpečnostní strategie státu se opírá o skutečnost, že bezpečnostní hrozby České republiky není možné oddělovat od těch, jež ohrožují zbytek světa. Přestože však o hrozbách státu lze hovořit jak na úrovni vnitrostátní, tak i na mezinárodní, pro účely této diplomové práce se budu v této kapitole zabývat pouze zahraničními hrozbami, které mohou mít větší či menší vliv i na bezpečnost České republiky.

3.1. Politická mapa současného světa

Česká republika jako člen mezinárodních organizací, která ke svému členství přistupuje odpovědně a podílí se na důležitých misích zaštiťovaných těmito organizacemi, musí brát v potaz i ty hrozby, které na ní nemají přímý dopad, avšak mohou ovlivnit bezpečnostní situaci ve světě a tím dříve nebo později ohrozit i ji samotnou. Státy jsou nuceny při zajišťování své bezpečnosti brát v úvahu veškeré světové události, pečlivě sledovat politické dění nejen v jejich bezprostřední blízkosti, ale pozorovat veškeré události celého světa, komplexně je posuzovat, snažit se

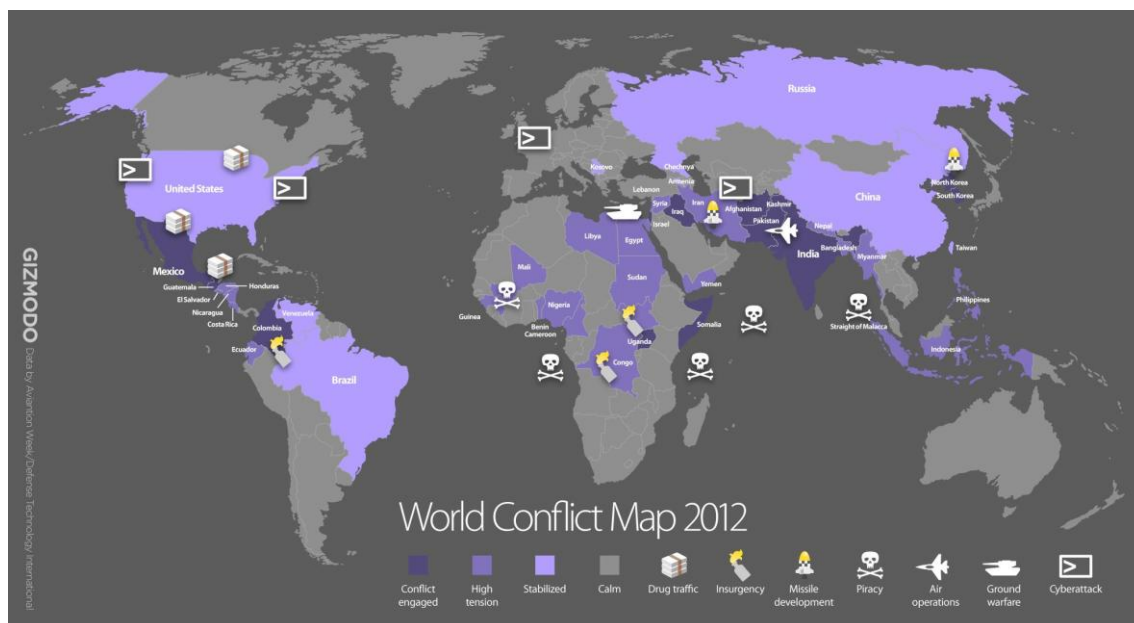
³⁸ **Ministerstvo vnitra České republiky; Informační servis; Hrozba;**
<http://www.mvcr.cz/clanek/hrozba.aspx>

³⁹ **Ministerstvo vnitra České republiky; Informační servis; Hrozba;**
<http://www.mvcr.cz/clanek/riziko.aspx>

odhadnout jejich budoucí vývoj, jejich možný dopad na celosvětové dění a usilovat o urovnání případných konfliktů již od samého počátku jejich vzniku.

Bezpečnostní hrozbou státu se mohou stát i na první pohled nepatrné změny, ať již politické, geografické, ekonomické a jiné. Nemusí se vždy jednat o zkoušky jaderných zbraní, nebo nelegální dovoz zbraní, aby bylo zjevné, že se jedná o jistou hrozbu. Někdy to jsou události, které z pohledu určitého státu, nemusí být pro něj nijak závažné, jelikož se ho přímo netýkají. Mohlo by se tak na první pohled jevit, že události tohoto státu nemohou mít nijak zásadní vliv na jiné státy světa, jako je tomu například v případě Bolívarovské republiky Venezuela. Tamní prezident Hugo Chavez má zjevné zdravotní potíže a neustále se spekuluje o tom jaký je jeho současný zdravotní stav a zda je tento Venezuelský prezident stále ještě na živu. Ač se jedná o prezidenta Venezuely, státu, který se nachází na jiném kontinentu, tisíce mil od České republiky a nemůže tak mít na Českou republiku nijak výrazný vliv, nemusí to být zcela pravda. Venezuela je země s velkými zásobami ropy, nemluvě o jejích vazbách na Spojené státy americké a její vztahy s Kubou. Současný stav, kdy se země potýká s nedostatkem potravy, inflací a státní zadluženosti musí být neodkladně řešen, po čemž volá i opozice, zatímco prezident údajně řídí zemi, avšak na veřejnosti se již více jak dva měsíce neukázal. Situace v zemi může dospět k nepokojům, to může nejen ovlivnit dodávky ropy, což by mohlo mít vliv na celou řadu zemí a tím také i Českou republiku. Nestabilita země může přispět k ještě vyššímu ohrožení bezpečnosti regionů, nemluvě o tom, že i samotná změna hlavy státu může znamenat i změnu ve vývoji a směřování země.

V současné době se svět potýká hned s několika konflikty, které mají významný vliv na bezpečnost celého světa. Z mapy konfliktů, které proběhly v roce 2012 níže, je patrné, že se Česká republika nachází v klidné oblasti, nicméně s ohledem na množství konfliktů, jejich závažnost a především na to, o jak strategicky významné státy se jedná je zjevné, že tyto konflikty mohou ovlivňovat i dění v České republice a tím působit i na její bezpečnost. V této diplomové práci není samozřejmě možné definovat a podrobně rozebrat veškeré světové konflikty, přesto však pro posouzení současného bezpečnostního stavu země a potenciálních bezpečnostních hrozeb považují za důležité zmínit alespoň ty nejvýznamnější světové konflikty, současné potenciální hrozby a alespoň částečně přiblížit důvody jejich vzniku a jejich vliv na celosvětovou bezpečnost.

Obrázek č. 2: Mapa konfliktů ve světě v roce 2012 (World Conflict Map 2012)⁴⁰ – pojednává o konfliktech v roce 2012 a o tom, kde tyto konflikty stále probíhají, kde je doposud napjatá situace, kde je konflikt již stabilizovaný, klidné oblasti, kde probíhalo obchodování s drogami, vzpoura, raketový zásah, pirátství, vzdušné operace, pozemní válka a kybernetický útok.

2.2.3. Arabské jaro

Jednou z nejdiskutovanějších otázek bezpečnosti jsou události odehrávající se na Blízkém východě a problematika arabského jara, kdy již od roku 2010 proběhla a stále probíhá celá řada protestů, povstání a revolucí, které probíhají ve většině arabských státech. Ohniskem propuknutí těchto nepokojů a protestů ve státech jako je Sýrie, Libie, Egypt a další, byly především sociální problémy těchto států, jako je nezaměstnanost, extrémní chudoba, špatné životní podmínky, nedostatek zdravotní péče a z toho plynoucí také odpor vůči tamním autoritářským režimům, jenž jsou dlouhodobě vedeny jednou osobou, diktátorem, kde opozice je stále potlačovaná a změna politického vedení země je tak většinou zcela nemožná bez silného odporu a následného pokusu o převrat.

⁴⁰World Conflict Map 2012; HYDE PARK CIVILIZACE; ČT 24;
<http://www.facebook.com/photo.php?fbid=188567487934066&set=pb.152553051535510.-2207520000.1362270477&type=3&theater>

Protesty začaly v Tunisku. Odstartovala je sebevražda Muhammada Buazíziho. Ten se 17. prosince 2010 zapálil před tamním úřadem vlády, přičemž důvodem toho byla právě jeho bezvýhodná životní situace, ve které se ocitla také valná většina obyvatelstva Tuniska. Jeho smrtí tak propukly celonárodní protesty, které dospěly k abdikaci prezidenta Zína Abidína bin Alího, čímž byla ukončena jeho autoritářská vláda.

Ostatní arabské národy viděly výsledky povstání v Tunisku a to, že se Tunisánům podařilo svrhnout jejich vládce a autokrata, v nich vzbudilo naděje, že i oni mohou podobným způsobem dosáhnout tolik potřebných změn ve svých zemích. Z Tuniska ohnisko nepokojů přeskočilo nejdříve do Egypta, potom do Libie, paralelně probíhaly i revoluční události v Jemenu a Bahrajnu. Tato povstání se šířila dál arabských světem a v mnoha státech tak propukly rozsáhle vnitřní nepokoje, které měly převážně za cíl svržení vládnoucí diktatury a nastolení nové vlády. Vlády těchto států se s protesty v souvislosti s arabským jarem vyrovnávaly různými způsoby, avšak snahy o jejich potlačení se neobešly bez silného vojenského zásahu. Výsledkem pak například v Libyi bylo to, že tamní situace dospěla do propuknutí libyjské občanské války. Díky zásahu NATO byl režim Muammara Kaddáfího na podzim roku 2011 svržen. Sámotý Muammar Kaddáfí se však před soud nedostal. Rozzuřený dav vůdce zajal a veřejně ho linčoval. Na následky tohoto linčování Kaddáfí zemřel. Amatérské video, kde je Kaddáfí vláčen, a následné záběry jeho bezvládného těla proletěly celým světem. Nicméně ani v současné době nemůže být situace v Libyi považována za urovnanou.

V důsledku arabského jara tak v mnoha arabských státech vedly nepokoje k ústupkům ze stran vůdců. V některých zemích došlo přímo k odstoupení tamních vůdců, jako tomu bylo například v Egyptě, kde celonárodní protesty vedly k odstoupení prezidenta Husního Mubaraka a dále například v Jordánsku byl králem Abdalláhem II. odvolán tamní premiér a vláda. V dalších státech, jako je například Maroko, Omán a Saudská Arábie došlo k obměnám ve vládě a k příslibům ekonomických a politických ústupků.

Od počátku arabského jara se vlna protestů a povstání prohnala celým arabským světem, avšak i letos, v roce 2013, se situace zcela neuklidnila. Prozatímní celková bilance uplynulých dvou let je taková, že arabské jaro připravilo o moc čtyři diktátory a v dalších státech jsou patrné náznaky ústupků vládnoucích skupin, avšak přesto vyhlídky na rychlou změnu a ukončení nepokojů jsou stále v nedohlednu.

Nejnapjatější situace je v současné době v Sýrii, kde jde jen těžko předvídat, jak se situace vyvine. Důvodem toho je jednak to, že syrský režim má v zemi stále ještě poměrně silnou pozici a pak nemalou roli hraje také to, jaké místo v zemi zaujímají syrští protirežimní rebelové v jednotlivých částech země.⁴¹ „Nedá se vyloučit ani to, že nedojde k desintegraci Sírie nebo Iráku, právě v souvislosti s arabským jarem“.⁴²

Situace není příznivá ani v jihovýchodním Turecku, kam se přesunuly nepokoje ze Sírie. I v dalších státech stále ještě probíhají protesty a spousta zemí, jako je Jemen, Tunisko, Egypt a další mají stále velké ekonomické a sociální problémy, které se nepodaří vyřešit ze dne na den. Státy zasažené arabským jarem byly již před jeho začátkem dost ekonomicky a sociálně slabé a nepokoje, které doposud zmítají arabskými státy, tuto situaci nezlepšují. V důsledku nepokojů je celá tato oblast považována za nebezpečnou a státy tak ztrácí i to málo, co by mohly získat například z turistického ruchu. Vzhledem k závažnosti problémů se kterými se tyto státy setkávají, lze jen těžko očekávat, že by ho nový politický režim v těchto zemích mohl v krátké době vylepšit.

Země, které jsou zasaženy arabským jarem, dlouhou dobu vykazovaly jakousi stabilitu, avšak následně byla moc v těchto státech personifikovaná, kdy zemi po dlouhou dobu vedla jedna osoba. I arabské jaro tak v jistém slova smyslu představuje snahu o uchopení moci, ovšem svoboda a demokracie, kterou si od toho mnozí slibují, nemůže být chápaná v takovém smyslu a rozsahu, v jakém je vnímána západní civilizací a to především proto, že arabské obyvatelstvo vychází z jiných historických a kulturních tradic.

Demokracie je velice náročný systém a to hlavně proto, že se jedná o systém, který je neustále v pohybu, což umožňuje společností v její zachování, avšak naučit se v tomto systému pohybovat, není snadné. I samotné západní státy s tímto mají problém a to zde demokracie funguje již několik desítek let. Navíc tyto státy mají výhodu toho, že zde existovalo právní a historické zázemí, které umožňovalo vznik

⁴¹ ČEJKA Marek, politolog; „Politická mapa současného světa“; HYDE PARK CIVILIZACE; <http://www.ceskatelevize.cz/specialy/hydepark-civilizace/2.3.2013/>

⁴² FILÍPKVÁ Lenka, politoložka, Asociace pro mezinárodní otázky; „Politická mapa současného světa“; HYDE PARK CIVILIZACE; <http://www.ceskatelevize.cz/specialy/hydepark-civilizace/2.3.2013/>

demokracie. Je tedy otázkou, jak se k problematice demokracie postaví arabské státy, které podobné zázemí nemají.⁴³

V případě států Blízkého východu, by se dalo říci, že tyto státy celou řadu let žily v autoritářském systému, kde si moc ve státě uzurpovala jedna osoba, nebo skupina osob. Doposud zde byla jakási tradice získat moc ve státě a snažit se ji udržet co nejdéle a to za jakoukoliv cenu. Je zřejmé, že proces transformace, který zde byl započat, nebude snadný, jelikož zde stále ještě mohou působit vlivy bývalých režimů, které mohou zpomalovat jednak samotné uklidnění situace v těchto státech a pak i přeměnu jako takovou.

Arabské hnutí započalo proces transformace, který může trvat ještě i několik desetiletí, než se podaří situaci v těchto oblastech uklidnit. Podle názorů mnohá odborníků se v tomto případě jedná o dlouhodobý vývoj především politických změn těchto států, jehož konec je stále ještě v nedohlednu. Podle Michaela Romancova, českého politického geografa se nedá ani v nejmenším očekávat jejich brzké ukončení, tak jak by si možná mnozí přáli.⁴⁴ Občané těchto států probíhajícími protesty usilují o jakousi formu demokracie, která byť samozřejmě z mnoha důvodů nemůže být srovnávána s demokracií, jak ji známe v západních civilizacích, je snahou o zlepšení života tamních obyvatel. Pokud se tam má tedy jakási forma demokracie objevit, pak je potřeba si uvědomit, že to bude dlouhodobý proces. Jak uvedl Romancov, tento proces, na který jsme zvyklí, neproběhl rychle ani v Evropě. Vzhledem k současnému stavu je jen těžko předvídatelné, kdy boje skončí, avšak k výraznému snížení intenzity bojů může přispět vyvíjející se intenzivní tlak ze strany těch, kteří tyto skupiny podporují. V každém případě se bude jednat o komplikovaná vyjednávání, která se odrazí na rychlosti, s jakou budou tyto konflikty urovnány.⁴⁵

Situaci v regionu je zajisté nutné řešit, na čemž se již domlouvají zástupci jednotlivých států. Romancov v této souvislosti uvádí, že je nezbytné si uvědomit také to, že každá naše angažovanost ve snaze ovlivnit vývoj tamní situace se neobejde bez vynaložení jistých prostředků, přičemž v každém případě se bude jednat o dlouhodobý

⁴³ **ROMANCOV Michael, politický geograf; HYDE PARK CIVILIZACE;**
<http://www.ceskatelevize.cz/specialy/hydepark-civilizace/2.3.2013/>

⁴⁴ **ROMANCOV Michael, politický geograf; HYDE PARK CIVILIZACE;**
<http://www.ceskatelevize.cz/specialy/hydepark-civilizace/2.3.2013/>

⁴⁵ **ROMANCOV Michael, politický geograf; HYDE PARK CIVILIZACE;**
<http://www.ceskatelevize.cz/specialy/hydepark-civilizace/2.3.2013/>

proces. Je také otázkou, zda by se těmto státům neměl ponechat jistý prostor a umožnit jim tak, aby se pokusili vyřešit si vzniklou situaci nejdříve ony sami.⁴⁶

Základními funkcemi státu, z pohledu západních civilizací, jsou činnosti jeho orgánů, jež jsou nezbytné k zajištění svrchovanosti, územní celistvosti, demokratického základů a mezinárodních závazků státu, práv a svobod občanů, jejich životů a zdraví, vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku, majetkových hodnot a životního prostředí.⁴⁷ Ač státy Blízkého východu, které se v mnohém se západními státy liší, se tak ani neshodují ve všech těchto znacích, přesto je vzhledem k současnému dění možné říci, že státy v tomto ohledu více či méně selhaly.

Základní funkcí každého a to i nedemokraticky laděného státu, je zachování jeho svrchovanosti jak ve vnitrostátním, tak i v mezinárodním hledisku. U těchto států je však patrné, že ony a jejich vlády již zdaleka nejsou tak suverénní, jak byly doposud. Byť vlády těchto států se stále ještě snaží udržet moc ve státě a prosazovat ji vůči svým občanům, přesto se v tomto ohledu nejedná o jejich plnou suverenitu. Státy selhávají ve své nejzákladnější funkci vůči svým občanům na svém území. Z mezinárodního hlediska se tyto státy nejeví jako stabilní, neboť je zde zapotřebí zapříčinění dalších světových mocností na urovnání bezpečnostní situace v zemi.

Stále rostoucí protivládní síly v těchto oblastech a neschopnost jednotlivých států vypořádat se s touto situací, se ztrátou suverenity přináší i hrozbu, že bude narušená i územní celistvost státu. Státy již nejsou schopny zajistit pořádek na svém území, svou bezpečnost a s tím ani svou existenci. Ocitají se tak ve stavu, kdy představují velkou hrozbu pro své občany, kteří ve velkém migrují do klidnějších oblastí, ale především jsou tak hrozbou samy sobě.

Z pohledu bezpečnosti vůči ostatním zemím, vlna protestů v důsledku arabského jara má za následek kromě jiného tisíce obětí na životech, zhoršení bezpečnostní situace v regionu, výrazně zvýšenou emigraci obyvatelstva, apod. Všechny tyto důsledky vzniklé propuknutím arabského jara mají větší či menší vliv na ostatní státy a to již třeba proto, že přišla vlna přistěhovalců z těchto států, kteří se neomezují pouze na okolní země. Žádají zde o azyl a na základě toho jim je poskytována jakási základní sociální pomoc. Je otázkou, jak dlouho bude toto území považováno za bezpečnostně

⁴⁶ ROMANCOV Michael, politický geograf; HYDE PARK CIVILIZACE; <http://www.ceskatelevize.cz/specialy/hydepark-civilizace/2.3.2013/>

⁴⁷ Ministerstvo vnitra České republiky; Informační servis; Bezpečnost; <http://www.mvcr.cz/clanek/pojmy-zakladni-funkce-statu.aspx>

rizikové a kdy a jaký počet emigrantů se začne vracet zpět do zemí svého původu. Do té doby však tyto osoby zůstávají ve státech, jejichž demokratické vlády jim na základě mezinárodních úmluv, umožňují volně projevovat své náboženské vyznání, rozvíjet svou kulturu, apod. Nicméně zvýšený počet přistěhovalců může pro tyto státy znamenat zhoršení jejich bezpečnostní situace.

2.2.4. Severní Korea jako bezpečnostní hrozba

Dalším médií i celým světem poměrně ostře sledovaným tématem současnosti je postavení Severní Korey (Korejská lidově demokratická republika - KLDR), její jaderný vývoj a kromě jiného i úvahy o jejím spojení s Jižní Koreou (Korejská republika). Tyto země byly rozděleny po druhé světové válce a dodnes je rozděluje víc než jen 38. rovnoběžka. Zatímco Jižní Korea prosperuje a její ekonomika roste, Severní Korea má mnohé problémy a to nejen ekonomického rázu.

Severní Korea je oblast, která je bedlivě sledovaná hlavně proto, že představuje nemalé bezpečnostní riziko pro celý svět. Před několika dny proletěla světem zpráva o tom, že Severní Korea uskutečnila již svůj historicky třetí pokusný jaderný výbuch.⁴⁸ O svém záměru tento pokus uskutečnit však sama Severní Korea informovala již v lednu letošního roku. O jaderném testu v Severní Koreji informovala národní televize, kde bylo kromě jiného uvedeno, že test znamená dobré jaderné odstrašování ze strany KLDR. *„Jaderný test bude výrazně podporovat armádu a lid KLDR v jejich úsilí o vybudování prosperujícího národa ve stejném duchu a vytrvalosti jako tomu je v dobývání vesmíru. Nabízí se významná příležitost v zajištění míru a stability na Korejském poloostrově a regionu“.*⁴⁹

Severní Korea tímto pokusem reagovala na zpřísněné sankce Rady bezpečnosti OSN. Toto jednání bylo následně odsouzeno mnohá státy a především sousední Korejskou republikou (Jižní Korea). Tamní prezidentka Pak Kun-hje ve svém vyjádření k jadernému testu Severní Korey vyzvala Severní Koreu, aby se vzdala svých jaderných

⁴⁸ **IHNED.CZ; „KLDR uskutečnila jaderný test, výbuch byl třetinové síly než v Nagasaki“**; autoři: tyt, ČTK; 12.2.2013; <http://zpravy.ihned.cz/c1-59302430-klDR-uskutecnila-jaderny-test-vybuch-byl-tretinove-sily-nez-v-nagasaki>

⁴⁹ **IHNED.CZ; „KLDR uskutečnila jaderný test, výbuch byl třetinové síly než v Nagasaki“**; autoři: tyt, ČTK; 12.2.2013; <http://zpravy.ihned.cz/c1-59302430-klDR-uskutecnila-jaderny-test-vybuch-byl-tretinove-sily-nez-v-nagasaki>

ambicí a rovněž uvedla, že si umí představit Severní Koreu jako zodpovědného člena mezinárodního společenství.⁵⁰

Nemalou kritikou Severní Korea sklidila i ze strany dalších států a to například Japonska, Ruska, Německa. Toto jednání odsoudilo i ministerstvo zahraničních věcí České republiky. Prezident Spojených států amerických Barack Obama se v této věci vyjádřil tak, že jednání Severní Korey je provokativním činem, který podkopává nejen regionální stabilitu, ale především představuje hrozbu jak vůči USA tak i mezinárodnímu míru a stabilitě jako takové. Z toho důvodu také vyzval k urychlené mezinárodní akci.⁵¹

Překvapením však bylo to, že se k jadernému pokusu Severní Korey negativně vyjádřila i Čína, která je považována za největšího spojence Severní Korey, kterou zásobuje potravinami, ropou a dalšími důležitými zdroji. Anders Fogh Rasmussen, generální tajemník NATO, v této souvislosti uvedl, že toto jednání odsoudili nejen spojenci NATO, evropské země, ale vzhledem k tomu, že to odsoudilo i Rusko a pak především velký spolek Severní Korey, Čína, je jasné, že Severní Korea je teď naprosto izolovaná.⁵² Vzhledem k tomu, že postavení Severní Korey nebylo a není ve světě vnímáno příliš příznivě, dalo se tedy víc než jasně předpokládat, že reakce zbytku světa na tento pokus rovněž nepřispěje ke zlepšení vztahů.

Ač jsou důvody této jaderné zkoušky nějakým způsobem veřejnosti prezentovány, je otázkou, co všechno se pod těmito zkouškami skrývá. Severní Korea musela vědět, co tento pokus vyvolá a tak se nevyhneme uvažování o tom, čeho tak důležitého tímto pokusem Severní Korea také dosáhla, když byla ochotna podstoupit celosvětovou kritiku a možné další sankce. Nemluvě o tom, kde na vývoj takovéto technologie získala chudá Severní Korea dostatek prostředků.

Podle politologa Zdeňka Zbořila se nemusí jednat o pokusný jaderný výbuch Severní Korey, tak jak je to prezentováno, neboť Severní Korea by na takové pokusy nemusela mít dostatek prostředků. Negativní vyjádření Číny směrem ke svému spojenci Severní Korey tak může být jakousi snahou zamaskovat to, že jaderné

⁵⁰ **ROMANCOV Michael, politický geograf; HYDE PARK CIVILIZACE;** <http://www.ceskatelevize.cz/specialy/hydepark-civilizace/2.3.2013/>

⁵¹ **IHNED.CZ; „KLDK uskutečnila jaderný test, výbuch byl třetinové síly než v Nagasaki“;** autoři: tyt, ČTK; 12.2.2013; <http://zpravy.ihned.cz/c1-59302430-kldr-uskutecnila-jaderny-test-vybuch-byl-tretinove-sily-nez-v-nagasaki>

⁵² **RASMUSSEN Anders Fogh, generální tajemník NATO; ROMANCOV Michael, politický geograf; HYDE PARK CIVILIZACE;** <http://www.ceskatelevize.cz/specialy/hydepark-civilizace/2.3.2013/>

technologie tam možná také dorazily z Číny. Podle Zbořila severokorejský režim není schopen takovouto technologii sám vyvinout.⁵³

V reakci na jadernou hrozbu ze strany Severní Korey je americká armáda v pohotovosti a to jak na moři, tak i na souši, na jihu poloostrova. Armáda Jižní Korey, spolu s americkou armádou plánují simulační cvičení, jako jakousi snahu připravit se na možnost, že budou muset jednat. Nicméně jejich spolupráce nezůstala bez povšimnutí Severní Korey, která se k tomuto vyjádřila tak, že pokud se tímto začne válka, jsou připraveni podle toho také jednat.

Je zřejmé, že Severní Korea představuje víc, než jen velké bezpečnostní riziko a to v celosvětovém měřítku. Důvodem tohoto předpokladu je i to, že ještě před samotným jaderným pokusem Severní Korea vyzkoušela rakety s dalekým doletem. Podle dostupných informací jsou tyto rakety schopny doletět až do Spojených států amerických, nemluvě o tom, jaké škody mohou napáchat i v dalších okolních státech a především Jižní Koreji. Svět si uvědomuje, že vzniklá situace se musí řešit a je také zřejmé, že by velkou roli ve vyjednávání měla právě Čína. „*Ukazuje se, že se neví přesně, co a kdy KLR udělá ani se neví přesně, jaká je schopnost Číny režim kontrolovat.*“⁵⁴

Podle Romancova si je Čína vědomá toho, že se od ní očekává, že v řešení této situace zaujme významnou pozici, avšak nevíme, zda takovou pozici zaujmout chce. Je zřejmé, že se Čína v této situaci, kdy se na ní upírá pozornost celého světa, necítí příjemně. Čína je tak stavěna do pozice, kdy vlastně musí jednat, protože je nejspíš také jediná, kdo s touto situací může něco udělat. Je také otázkou jaký má Čína skutečně vliv na Severní Koreu. V každém případě bude toto vyjednávání rovněž složité a zdoluhavé, jelikož v Severní Koreji je až příliš uzavřený režim a jakákoliv změna bude mimořádně komplikovaná. Je pravděpodobné, že budou obnoveny šestistranné rozhovory a to hlavně proto, že je to pro Severní Koreu výhodné, avšak je téměř jisté, že tyto rozhovory nepřinesou výrazný výsledek. Severní Korea tak stále zůstává tikající bezpečnostní hrozbou. Nejspíš pak ani nemusím více zdůrazňovat, jak velkou hrozbou je i pro Českou republiku a další státy, v případě, že by se skutečně užilo jaderné zbraně.

⁵³ ZBOŘIL Zdeněk, politolog; ROMANCOV Michael, politický geograf; HYDE PARK CIVILIZACE; <http://www.ceskatelevize.cz/specialy/hydepark-civilizace/2.3.2013/>

⁵⁴ ROMANCOV Michael, politický geograf; HYDE PARK CIVILIZACE; <http://www.ceskatelevize.cz/specialy/hydepark-civilizace/2.3.2013/>

Oproti tomu, jaká je situace na Blízkém východě, v případě Severní Koreje je zjevné, že zde má stát svou moc relativně pevně v rukou. Je sice pravda, že Severní Korea zcela samostatně ovládá své území, dokáže dostatečně silně prosazovat své zájmy ve vztahu ke svým občanům na svém území, avšak jako stát, jehož mezinárodní politika a to i bezpečnostní je silová, působí negativně na stabilitu země.

Severní Korea, která vůči ostatním státům představuje velké bezpečnostní riziko, si tuto svou pozici chce evidentně ponechat. Ovšem to je také důvod, proč se ocitá v ústraní od zbytku světa. Její pozice na mezinárodním poli, jí neumožňuje se dostatečně rozvíjet, čímž dochází k jejímu ekonomickému oslabení, které postupně může ovlivňovat i další zásadní aspekty pro fungování a existenci státu.

Vzhledem k tomu, jak je bezpečnost charakterizována, je patrné, že ani stát, který je suverénní a dokáže prosazovat svou moc, nemusí nutně znamenat bezpečnostní stabilitu. Stát, který se při prosazování své moci opírá především o svou sílu, než o zákonnost a důvodnost této moci, nepředstavuje tak ani bezpečnost. Již prosazováním zájmů státu na svém území, které by bylo nepřiměřené, může znamenat bezpečnostní riziko, neboť se tak sám stát stává hrozbou. Vzájemné působení a prolínání vnitřní a vnější bezpečnosti je v uvedených případech států Blízkého východu i již zmiňované Severní Koreje živou ukázkou tohoto propojení. Státy, s nízkou úrovní vnitřní bezpečnosti, představují zdroj destabilizace i pro své zahraniční okolí.⁵⁵

2.2.5. Geopolitická mapa světa v budoucnu

V souvislosti s politickým stavem světa se hovoří o několika světových mocnostech, které udávají chod této planety. Západní civilizace a státy jako jsou Spojené státy americké, Spojené království Velké Británie, Německo, Francie, apod. to všechno jsou státy, které jsou vnímány jako ty, jež udávají další chod planety. V poslední době se však pozornost obrací na Asii, konkrétně na Čínu, která má čím dál silnější ekonomické postavení, zatímco se Spojené státy americké v důsledku finanční krize a války v Iráku, která je taky vyčerpávající, dostaly do stavu, kdy i ony samy sebe vnímají spíše jen jako jeden z dalších států, ne již jako velmoc.

Je těžké odhadovat, jak se situace vyvine i jen během několika měsíců, natož předvídat události několik let dopředu. Vzhledem k situaci na Blízkém východě,

⁵⁵ ZOUBEK Vladimír; „Postmoderní problémy lidských práv a globální bezpečnosti“; Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o.; Plzeň 2004; ISBN 80-86473-75-9; str. 222

je možné, že přibude víc států, kdy se některé části stávajících oddělí. Naopak v případě Korejských poloostrovů jsou snahy o sjednocení. Ač se to může zdát jakkoli nepravděpodobné, Jižní Korea již vyjádřila zájem o sjednocení a pravděpodobně o to bude usilovat i nadále.

Bude také zajímavé, jak se vyvine situace na Kubě, kde Fidel Castro prohlásil, že v roce 2018 odejde ze své funkce. Je otázkou, kdo zaujme jeho pozici a jakým směrem se země budou vyvíjet dál.

Jako další možnou příčinou bezpečnostní hrozby budoucnosti však odborníci považují nejen povstání, vývoj jaderných zbraní, a další již zmiňované hrozby. Stejně, možná ještě větší riziko představují tenčící se zásoby neobnovitelných zdrojů, rostoucí počet obyvatel v již teď přelidněných oblastech, kde je nedostatek potravy, vody, lékařské péče, apod.

*„Bezpečnostní hrozby se do značné míry odvíjejí od slabých či zhroutených států, jejichž vlády nejsou schopny zajistit vlastní obranu, bezpečnost svých občanů a vládu práva. V důsledku toho může dojít k vnitrostátním i regionálním konfliktům, které negativně ovlivní i naši bezpečnost“.*⁵⁶

⁵⁶ MZV ČR; Bezpečnostní strategie ČR 2011; op. cit.; str. 7;

4. Spolupráce států při zajišťování bezpečnosti

4.1. Kolektivní bezpečnost a kolektivní sebeobrana

Bezpečnost státu, jak již bylo řečeno, patří mezi hlavní priority jednotlivých států a jako takovou se ji státy snaží zajišťovat všemi možnými způsoby. Primárně si svou bezpečnost zajišťují státy samy, nicméně pro zvýšení úrovně své bezpečnosti, se začaly v této oblasti přiklánět ke spolupráci, důvodem čehož byly především jejich územní blízkost a společné zájmy. Na základě společných dohod si tak státy poskytovaly jakési jistoty pro případ, že by byl některý z nich ohrožen dalšími mezinárodními aktéry.

V této souvislosti můžeme o spolupráci států hovořit jako o kolektivní bezpečnosti, která byla původně tradičně vojenského rázu. Spolupráce států se opírala o slib států dohody, že agrese mířená proti jednomu z členů, se tak stane agresí proti všem, v důsledku čehož dojde k naplnění závazků států dohody, kdy potřebné kroky k uchování bezpečnosti a odvrácení hrozby budou prováděny kolektivně.⁵⁷

Kolektivní bezpečnost lze v tomto ohledu chápat jako systém ochrany vůči hrozbám, pro něž je charakteristické to, že postižený stát je chráněn všemi členy systému. Podstatou tohoto přístupu k bezpečnosti je nahlížení na agresi proti jednomu členu, jako za útok směřující i proti všem ostatním.

Podle H. Morgenthaua je nástrojem pro zajištění přežití státu posilování národní moci, přičemž nástrojem zajišťujícím bezpečnost je existence rovnováhy moci, která je jakýmsi stabilizačním faktorem suverénních států.⁵⁸ Takovéto spojování v rámci kolektivní bezpečnosti tak v jistém slova smyslu je také možné vnímat i jako další faktor, který posiluje moc daného státu, jelikož jeho spojení tak představuje nejen jeho vlastní vojenskou sílu, ale i sílu jeho spojenců.

Tento systém společné bezpečnosti se opírá o myšlenku, že státy mohou při dosažení míru konstruktivně spolupracovat. Spolupráce je pak upravená celou řadou právních norem a mimo to i existencí mezinárodních institucí. *„Myšlenka kolektivní bezpečnosti předpokládá, že existence kolektivního systému bezpečnosti vytvoří takovou odstrašující sílu, která odradí většinu případných agresorů“.*⁵⁹

⁵⁷ NOVOTNÝ Jan; „Krise systému kolektivní bezpečnosti OSN“; Diplomová práce; Masarykova univerzita; Právnická fakulta; Katedra mezinárodního a evropského práva; r. 2005/2006; str. 9; http://is.muni.cz/th/23152/pravf_m/Diplomova_prace.pdf

⁵⁸ WAISOVÁ Šárka; „Bezpečnost vývoj a proměny konceptu“; op. cit.; str. 33

⁵⁹ WAISOVÁ Šárka; „Bezpečnost vývoj a proměny konceptu“; op. cit.; str. 49

V bezpečnostní strategii České republiky je vyjádřeno, že Česká republika se cítí být vázána ve své bezpečnostní politice spojeneckými a dalšími mezinárodními závazky vycházejícími z členství ČR v mezinárodních organizacích zajišťujících bezpečnost. Vzhledem k obsáhlosti náplně těchto mezinárodních organizací a jejich postupů se pro účely této diplomové práce zaměřím pouze na Organizaci spojených národů, která je považována za organizaci kolektivní bezpečnosti.

Kolektivní charakter OSN lze spatřovat jednak v čl. 1 Charty, kde je uvedeno, že členové této organizace podnikají kolektivní opatření, aby dosáhly cílů stanovených v Chartě. Následně čl. 2 odst. 5 Charty vyjadřuje závazek státu poskytnout OSN veškerou pomoc při každé akci, kterou tato organizace podnikne. Zajímavým je ustanovení čl. 2 odst. 6, které zavazuje nejen státy, které jsou členy OSN, ale obecně celé mezinárodní společnosti, když uvádí: „*Organizace zajistí, aby státy, které nejsou jejími členy, jednaly podle těchto zásad, pokud to bude nutné k udržení mezinárodního míru a bezpečnosti*“. Tedy ač je kolektivní bezpečnost zaměřená pouze na své členy, není vyloučeno, že její součástí se stanou i subjekty, které se k členství ani povinností z nich vyplývajícím přímo nezavázaly.

V Chartě OSN⁶⁰ si národy kladou za cíl udržení mezinárodního míru a bezpečnosti a za tím účelem konat účinná kolektivní opatření, aby se ohrožení míru předcházelo nebo zcela odstranilo. Samotný pojem kolektivní bezpečnost však Charta nedefinuje. V důsledku toho dochází k příliš širokému nahlížení na tuto oblast spolupráce států. Jednáním v rámci kolektivní bezpečnosti tak může být jakákoli donucovací akce směřující k ochraně kteréhokoli práva státu vůči jeho narušiteli. Na druhou stranu může být kolektivní bezpečnost některými odborníky, jako je H. Kelsen charakterizována jako akce proti porušitelům práva ve formě donucovacích akcí. V takovém případě, jak uvádí J. Ondřej, to může vést k interpretaci vylučující zcela OSN z opatření pro udržení a obnovu mezinárodního míru. Avšak je to právě OSN, již náleží hlavní role v otázkách mezinárodního míru a bezpečnosti, což je vyjádřeno i v samotné Chartě.⁶¹

⁶⁰ **Charta OSN; Předpis č. 30/1947 Sb., Vyhláška ministra zahraničních věcí o chartě Spojených národů a statutu Mezinárodního soudního dvora, sjednaných dne 26. června 1945 na konferenci Spojených národů o mezinárodní organizaci, konané v San Francisku;** <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1947-30>; <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/charta-organizace-spojnych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>

⁶¹ **ONDŘEJ Jan; „Odbrojení prostředek zajištění mezinárodní bezpečnosti“;** “; Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o.; 1. Vydání; rok 2005; ISBN 80-86898-53-9; str. 17

Základním právem každého státu je právo na sebeobranu, jako reakce na napadení ze strany dalších subjektů mezinárodního práva. V rámci kolektivního pojetí bezpečnosti je potřeba rozlišovat také označení kolektivní sebeobrana, která vyjadřuje situaci, kdy je byt' napaden pouze jeden stát, k jeho ochraně proti útočníkovi se zapojí i další členové, přestože oni sami napadeni nebyli.⁶² Ač se tak v případě těchto států zapojených do ochrany ohroženého člena kolektivní bezpečnosti hovoří jako o sebeobraně, v zásadě je to jen jakýsi způsob pomoci napadenému státu, který nepředstavuje sebeobranu v pravém smyslu slova.

V rámci sebeobrany je tak stát oprávněn i k použití síly. Stejně tak i síla užitá dalšími státy, jako členy kolektivní bezpečnosti, je rovněž vnímáno jako legitimní. Vzhledem k tomu, že ani v případě kolektivní bezpečnosti není možné zcela vyloučit, že dojde k nelegálnímu útoku jednoho člena proti druhému, zůstává sebeobrana stále nejsilnějším a nejefektivnějším právem státu v této oblasti.

Kolektivní sebeobrana je tedy činnost, která směřuje vůči třetím státům, přičemž podstatou je společná obrana proti těm, které nejsou členy kolektivní bezpečnosti. V rámci kolektivní sebeobrany tak dochází k vytváření organizací na základě čl. 51 Charty OSN, jako je například Organizace severoatlantické smlouvy (NATO).⁶³

4.2. Způsoby zajišťování bezpečnosti

Kolektivní bezpečnost v rámci OSN je tvořena jednak prostředky pokojného řešení sporů, donucovacími opatřeními, o nichž pojednává Charta OSN v kapitole VII a odzbrojení.⁶⁴

4.2.1. Pokojné řešení sporů

Čl. 2 Charty OSN ukládá zásady, podle nichž jsou členské státy povinny jednat, přičemž prostředky, které státy mohou použít, musí být pokojného charakteru, tak aby ani mezinárodní mír a bezpečnost, ani spravedlnost nebyly ohrožovány.⁶⁵

⁶² NOVOTNÝ Jan; „Krise systému kolektivní bezpečnosti OSN“; op. cit.; str. 13

⁶³ ONDŘEJ Jan; „Odzbrojení prostředek zajištění mezinárodní bezpečnosti“; op. cit.; str. 18

⁶⁴ ONDŘEJ Jan; „Odzbrojení prostředek zajištění mezinárodní bezpečnosti“; op. cit.; str. 18

⁶⁵ Charta OSN; op. cit.; čl. 2 odst. 3

V odstavci 4 je pak státům v mezinárodních stycích přímo zakázáno užití hrozby silou nebo použití síly vůči jiným subjektům. K výkladu zásad, i těch, již zmiňovaných, které jsou uvedeny v Chartě OSN, tak slouží další významný dokument, kterým je Deklarace zásad mezinárodního práva, týkající se přátelských vztahů a spolupráce mezi státy.

Charta OSN pojem síla dále nespécifikuje, proto se v minulosti objevily spory na toto téma. Sporné bylo především to, co se pod tímto pojmem skrývá. Zatímco tehdejší socialistické státy zastávaly názor, že se pod použitím síly mají mít na mysli i formy hospodářského, politického a jiného nátlaku, západní státy se přikláněly k názoru, že síla zahrnuje pouze ozbrojenou sílu, což převládlo.⁶⁶

Pokojné řešení sporů je dále v Chartě OSN upraveno v kapitole VI., kde jsou uvedeny způsoby, kterými je možné řešit vzniklý konflikt, aniž by státy musely konat s užitím síly. V čl. 33 odst. 1 tak Charta, jako prvotní způsob řešení vzniklého konfliktu umožňuje jeho řešení prostřednictvím vyjednávání, šetření, zprostředkování, řešení smířčím řízením, rozhodčím nebo soudním řízením. Tento výčet však není taxativní a Charta zde umožňuje členským státům využití i dalších pokojných způsobů řešení sporů dle jejich vlastní volby. V konečném důsledku tak k pokojnému řešení konfliktů můžou přispět i samotné státy s využitím dalších pokojných prostředků.

Čl. 2 odst. 3 Charty státům ukládána povinnost řešit spory pokojnou cestou, avšak není zde závazek k dosažení určitého výsledku. V každém případě, jak uvedl arbitrážní tribunál v případě, který se týkal jezera Lac Lanoux mezi Francií a Španělskem z roku 1957, komunikace a vyjednávání mezi státy musí být skutečné a uskutečňované v dobré víře, nesmí být pouze formální.⁶⁷

Kromě samotného pokojného řešení sporů je tu však také požadavek spravedlnosti. Státy, které jsou si dle čl. 2 odst. 1 rovny, nemohou být, ani za použití pokojných prostředků přinuceny k urovnání sporů, které by pro ně bylo zcela nevýhodné a zasahující do jejich svrchovanosti. Přestože tak na jednotlivé státy jsou vyvíjené různé nátlaky, které je mají přimět k tomu, aby svůj spor vyřešily nejrychlejším a nejbezpečnějším způsobem, nemůže být jejich jednání řízeno jinými, byť v dobrém úmyslu zachování mezinárodní bezpečnosti a míru. Stát tu stále vystupuje jako suverén a tak by na něj také mělo být ostatním mezinárodním společenstvím nahlíženo. Je jen na vůli státu, zda k návrhům na řešení sporů přistoupí či nikoliv. V tomto ohledu tak i donucovací opatření, o kterých se zmiňuji níže, mají pouze

⁶⁶ ONDŘEJ Jan; „Ozbrojení prostředek zajištění mezinárodní bezpečnosti“; op. cit.; str. 46

⁶⁷ ONDŘEJ Jan; „Ozbrojení prostředek zajištění mezinárodní bezpečnosti“; op. cit.; str. 57

charakter jakéhosi ochránce mezinárodní bezpečnosti a míru. Tyto donucovací opatření nemohou sloužit k tomu, aby přiměla příslušný stát přistoupit na jakýkoliv jemu předložený návrh.

4.2.2. Donucovací opatření

Velkou roli v oblasti pokojného řešení sporů přikládá Charta Radě bezpečnosti OSN, které v čl. 34 Charty umožňuje konat ve všech sporech a to i v situacích, které dosud spory nejsou, avšak jejich vývoj nasvědčuje tomu, že by mohly propuknout v konflikt. Úloha Rady bezpečnosti tak není pouze dozorová, neboť rada může v každém období sporu vstupovat a doporučit vhodné způsoby k nápravě.

Pokud Rada bezpečnosti OSN určí, že došlo k ohrožení míru, porušení míru nebo útočnému činu, je v její pravomoci rozhodnout o vhodných opatřeních k obnovení bezpečnosti a míru. I v tomto ohledu Rada přistupuje bez užití ozbrojené síly. Charta zde přímo uvádí opatření, ke kterým Rada primárně přistupuje a mezi ně patří například úplné nebo částečné přerušování hospodářských styků, spojů železničních, námořních, leteckých, poštovních, telegrafních, rádiových a jiných, jakož i přerušování diplomatických styků.⁶⁸ Tento výčet opatření je pouze demonstrativní, přičemž tato opatření mohou a nemusí být použita. Rada bezpečnosti OSN tak může použít i jiná opatření. Například založení Mezinárodního trestního tribunálu, který Rada bezpečnosti zřídila pro zločiny v bývalé Jugoslávii na základě rezoluce Rady bezpečnosti č. 827 z roku 1993.⁶⁹

Až ve chvíli, kdy Rada bezpečnosti shledá, že žádný z těchto opatření nebyl dostatečně účinný k zachování bezpečnosti a míru, umožňuje jí Charta přikročit k užití síly, avšak pouze v takové míře, aby dosáhla požadovaného cíle bez dalšího nadměrného škodlivého účinku. To, jak konkrétně k použití síly dojde, závisí na posouzení Rady bezpečnosti.

V nedávné době tak Rada bezpečnosti OSN například schválila použití síly na ochranu civilistů v Libyi. V rezoluci 1973(2011) zmocnila členské státy OSN k podniknutí všech nezbytných opatření pro ochranu civilistů a civilisty obývaných

⁶⁸ Charta OSN; op. cit.; čl. 41

⁶⁹ ONDŘEJ Jan; „Odzbrojení prostředek zajištění mezinárodní bezpečnosti“; op. cit.; str. 72

území, jimž v Libyi hrozí útoky, včetně města Benhgází. V této rezoluci Rada bezpečnosti rovněž vyloučila možnost okupace.⁷⁰

4.2.3. Odzbrojení

*„Odzbrojení můžeme charakterizovat jako proces snižování stavu ozbrojených sil a vojenských výdajů, zničení nebo odstranění zbraní, at' rozmístěných nebo skladovaných, postupnou likvidací kapacity vyrábět nové zbraně, uvolnění a zařazení vojenského personálu do civilního života“.*⁷¹

Vedle samotného odzbrojení (disarmament) se však v mezinárodním právu setkáváme i s pojmy omezené zbrojení (arms limitation), kontrola zbrojení (arms control) a regulace zbrojení (arms regulativ). Asi nejznámější mezinárodní smlouvy, které tyto pojmy obsahují, jsou smlouvy uzavřené mezi USA a SSSR, SALT I. z roku 1972 a SALT II. z roku 1979, ale i jejich novější verze mezinárodních smluv mezi USA a Ruskou federací s názvem START. Omezené zbrojení znamená mezinárodně dohodnuté jednostranné opatření kvalitativně a kvantitativně omezující zbrojení, ozbrojené síly a jinou podpůrnou činnost. Oproti tomu si pod kontrolou zbrojení můžeme představit mezinárodně dohodnuté nebo jednostranné opatření, které omezuje nebo jinak upravuje počet, typ, vývoj a nabytí zbraní, ozbrojených sil a jiné podpůrné činnosti. V tomto ohledu však kontrola zbrojení nemusí nutně znamenat pouze snížení zbrojení. Stejně tak se kontrolou zbrojení může navýšit vojenský arzenál států.⁷²

Odzbrojení se týká všech forem zbrojení, včetně zbraní biologických a jaderných. Odzbrojení se však může vztahovat i na velikost armády jednotlivých států. K regulaci zbrojení a to obzvlášť v oblasti jaderných zbraní a dalších biologických zbraní, vedla státy kromě jiného i skutečnost, že se jedná o zbraně hromadného ničení, které mají devastující účinky nejen vůči lidem, ale i vůči prostředí ve kterém žijeme.

Podle zprávy nezávislé komise OSN pro odzbrojení a bezpečnostní otázky, pod vedením Olofa Palmeho, s názvem Společná bezpečnost: program pro přežití (Common security: A Blueprint for Survival) je uvedeno: *„Vzhledem k tomu, že v jaderné válce*

⁷⁰ Informační centrum OSN v Praze; Zprávy 2011; „Libye: Rada bezpečnosti schválila použití síly na ochranu civilistů“; 18.03.2011; <http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=1674>

⁷¹ POTOČNÝ, M., Ondřej, J.: *Mezinárodní právo veřejné, zvláštní část*, 4., dopl. a rouš. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003, 460 s.; ISBN 80-717-9801-0; str. 336

⁷² ONDŘEJ Jan; „Odzbrojení prostředek zajištění mezinárodní bezpečnosti“; op. cit.; str. 20-22

*neexistuje naděje na vítězství, obě strany by si byly rovny v utrpení i v ničení. Přežít mohou pouze spolu. Bezpečnosti musí dosáhnout ne proti svému protivníku, ale spolu s ním. Mezinárodní bezpečnost musí spočívat na odhodlanosti ke společnému přežití, nikoli na hrozbě vzájemného zničení.*⁷³

Oba pojmy, jak odzbrojení, tak i úprava zbrojení jsou upraveny v čl. 11 odst. 1 Charty OSN, kde je uvedeno, že valné shromáždění může, kromě jiného, projednat zásady, jimiž se má řídit odzbrojení a úprava zbrojení.

Další zmínka o tomto prostředku zajištění bezpečnosti, je v Chartě obsažena v čl. 26, který zmocňuje Radu bezpečnosti, aby za pomoci Vojenského štábního výboru vypracovala plány na zavedení systému úpravy zbrojení a předložila je členům Organizace spojených národů.

Z výše uvedeného je patrné, že v oblasti úpravy zbrojení v rámci OSN, má nejvyšší úlohu Rada bezpečnosti, přičemž pravomoci Valného shromáždění jsou pouze obecné povahy.

Plány, které tak má Rada bezpečnosti ve spolupráci s Vojenským štábem výboru připravit, musí mít určitý stupeň konkrétnosti a musí rovněž uvádět konkrétní praktická opatření. V opačném případě, kdy by tyto plány byly pouze abstraktní, neodpovídaly by požadavkům stanoveným v čl. 26 Charty OSN.⁷⁴

Na závěr k problematice zbrojení bych ráda dodala, že vzhledem k tomu, že státy si tuto oblast upravují prostřednictvím smluv, z toho vyplývá i jejich povinnost tyto smlouvy dodržovat. I v tomto případě tak dochází k uplatňování zásady *pacta sunt servanda*. V případě, že se některá ze stran smlouvy rozhodne od takovéto smlouvy odstoupit, může tak učinit pouze na základě práva.

Ač státy uzavírají celou řadu mezinárodních smluv upravujících zbrojení, přesto je myšlenka absolutního odzbrojení pouho-pouhou fikcí, k čemuž je odsouzená i nadále. Jak již bylo řečeno, k tomu, aby si státy dokázaly uchovat svou bezpečnost, musí v jistém ohledu představovat i jisté riziko, které bude případné agresory odrazovat.

⁷³ **WAIŠOVÁ Šárka**; „Bezpečnost vývoj a proměny konceptu“; op. cit.; str. 54

⁷⁴ **WAIŠOVÁ Šárka**; „Bezpečnost vývoj a proměny konceptu“; op. cit.; str. 127-128

5. Bezpečnost státu vs. lidská práva

Jak již bylo uvedeno výše, zajištění bezpečnosti je základním úkolem státu. V tomto ohledu nelze popřít, že většina států a to především těch, které jsou považovány za demokraticky laděné státy, kde vládne právo, k této povinnosti přistupují odpovědně. Avšak, jistá míra bezpečí, kterou jako občané pocítujeme, není absolutní. Ať již hovoříme o vnitřní nebo vnější bezpečnosti státu, vždy tu bylo a bohužel vždy také bude riziko, že dojde k narušení bezpečnostního stavu a tím také i k ohrožení života a zdraví občanů. Aby toto riziko bylo minimalizováno, jsou státy nuceny přistupovat k opatřením, která sice mohou posilovat bezpečnost státu a tím, kromě jiného, i zajišťovat větší ochranu jeho občanů, avšak téměř vždy je to na úkor jim zaručovaných základních práv a svobod. V souvislosti se zajišťováním bezpečnosti se tak nevyhneme ani opatřením, která na jedné straně sice chrání a na té druhé naopak omezují. Je tedy otázkou, do jaké míry je obyvatelstvo ochotno vzdát se své svobody pro zajištění si tak většího bezpečí. Neméně důležité je rovněž posoudit, zda jsou předpisy omezující svobodu běžných občanů přiměřené a nezbytně nutné pro zajištění jejich bezpečí a zda skutečně dokážou příznivě ovlivnit jejich ochranu.

Základní práva a svobody, tak jak je známe dnes ve státech západní civilizace, získali občané těchto států před pouhými několika desítkami let. Státy svým občanům zaručují tato práva a svobody jednak ve svých právních předpisech a pak také na základě mezinárodních úmluv, ke kterým se zavázaly. Nyní však, ze strachu z možného ohrožení bezpečnosti, v současné době především ze strany teroristů, dochází k jakémusi novému posuzování již garantovaných práv a svobod těchto občanů.

Existence základních práv a svobod a to, že se je státy zavázaly dodržovat, znamená pro občany jistou záruku toho, že státy se krom tohoto závazku zavázaly také zajišťovat ochranu těchto práv před případným ohrožením ze strany dalších subjektů. Nicméně tyto práva, jsou zaručována všem a to i těm, kteří se dopouštějí různých forem trestné činnosti, při nichž ohrožují život a jiná práva dalších osob. To může a v mimořádných situacích také je společností vnímáno, jako nepřiměřeně vstřícné jednání, které minimalizuje možnost, že škodlivému zásahu bude zabráněno. Byť se tento přístup může jevit jakkoli pochopitelný, z pohledu právního státu není možné, aby těmto osobám byla jejich práva z tohoto důvodu upíraná.

5.1. Omezování základních lidských práv a svobod civilistů

V České republice je nejzákladnějším právním předpisem ve kterém jsou upravena základní práva a svobody právě zák. č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod. Jedná se o dokument, který v rámci svých šesti hlav, pojednává jednak obecně o základních lidských právech a svobodách a následně je dělí na práva politická, práva národnostních a etnických menšin, na práva hospodářská, sociální a kulturní a neopomíjí ani právo na soudní a jinou první ochranu. Všechny další právní předpisy, jak běžné zákony, tak i podzákonné právní předpisy, musí být v souladu jednak s Ústavou České republiky, ale i s touto Listinou a není tedy možné, aby některý právní předpis, byť by měl sílu zákona, porušoval práva a svobody v Listině stanovené.

Přestože práva a svobody uvedené v Listině jsou všem osobám garantována, nejedná se o práva, která by byla absolutní. Tedy v jistých případech je možné tato práva omezit. Nicméně ani omezení, byť by bylo provedené zákonem, tak jak to Listina vyžaduje, není možné ve všech případech. Existují práva, jako je například právo na život, které není možné žádným způsobem omezit, neboť s možností toto právo omezit, by pak právo na život zcela ztrácelo smysl, pro který bylo uděleno. Tuto skutečnost potvrzuje i samotná Listina, která v této souvislosti uvádí, že omezování základních práv a svobod musí být prováděno s ohledem na podstatu a smysl těchto práv.⁷⁵ Mezi další práva, která tak nemohou být žádným způsobem omezená patří například svoboda myšlení, právo na soudní ochranu, zákaz mučení, krutého, nelidského nebo ponižujícího zacházení a další.

Jak již bylo uvedeno, Listina připouští možnost, že práva v ní uvedená, mohou být omezená, avšak učinit tak je možné pouze prostřednictvím zákona.⁷⁶ V tomto ohledu Listina dále dodává, že takováto zákonná omezení musí platit pro všechny stejně,⁷⁷ přičemž nesmí být zneužita k jiným účelům, než pro které byla stanovená.⁷⁸ Z tohoto tedy vyplývá, že nemůže být vydán zákon, který by omezoval práva pouze některých konkrétních osob. Omezení by se mělo týkat vždy stanoveného okruhu osob. Avšak ani v takovém případě se nesmí jednat o diskriminaci. Není možné, aby zákon

⁷⁵ Zák. č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod; čl. 4 odst. 4

⁷⁶ Zák. č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod; čl. 4 odst. 2

⁷⁷ Zák. č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod; čl. 4 odst. 3

⁷⁸ Zák. č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod; čl. 4 odst. 4

vymezoval okruh osob, u kterých by byla například přípustná delší doba vazby právě proto, že jsou jiné národnosti, nebo odlišné barvy pleti.

V rámci této části diplomové práce bych se proto ráda blíže zaměřila na lidská práva běžných civilistů, která mohou být a jsou větším či menším způsobem omezována právě z důvodu ochrany bezpečnosti ve státě. Vzhledem k rozsáhlosti lidských práv a svobod ve všech oblastech lidského života není v rámci této diplomové práce možné všechna tato práva a svobody dostatečně pojmout. Proto se zde zaměřím pouze na ta, která se v důsledku ohrožení bezpečnosti státu mohou dotýkat největšího okruhu osob, konkrétně tedy ochranu osobních údajů a zákazu diskriminace.

5.1.1. Vliv nové bezpečnostní politiky na lidská práva občanů

V důsledku obavy z ohrožení bezpečnosti státu a ve snaze tomuto nebezpečí předejít, se státy uchylují k oslabování práv běžných civilistů. Asi nejvýznamnější oblasti práv, na které se z důvodu bezpečnosti mohou omezení vztahovat, jsou právě oblast ochrany osobních údajů, nedotknutelnost osoby, omezení osobní svobody a další.

a) Ochrana osobních údajů

V Listině základních práv a svobod je ochrana osobních údajů upravena ve čl. 10 odst. 3 Listiny, který uvádí: „Každý má právo na ochranu před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů o své osobě“. Následně jsou shromažďování, skladování, předávání a následná likvidace těchto údajů v České republice upraveny v zákoně o ochraně osobních údajů.⁷⁹ Tímto zákonem navíc došlo k vytvoření Úřadu pro ochranu osobních údajů, který podle § 2 odst. 3 tohoto zákona má vykonávat působnost dozorového úřadu pro tuto oblast.

V současné době se často hovoří o tom, že moderní společnost je příliš otevřená a není tajemstvím, že v době moderní techniky si lze najít o komkoliv téměř cokoliv. I přesto, že je oblast ochrany osobních údajů zákonem upravená, mnohdy se stává, že některé osobní a další citlivé údaje uniknou na veřejnost, v důsledku čehož jsou zneužity. To je také důvod, proč se v poslední době stále více diskutuje o tom, jak tomuto lépe předcházet a zda je v některých případech skutečně nezbytné o sobě,

⁷⁹ **Zák. č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů**, ve znění pozdějších předpisů

byť jen státním orgánům, poskytovat veškeré jimi požadované informace. Následně je pak až paradoxem, že se státy z obavy o svou bezpečnost a bezpečnost svých občanů, přiklání k ještě větším požadavkům ohledně těchto údajů.

8. prosince 2011 uzavřeli Rada Evropské Unie a Spojené státy americké dohodu o využívání jmenné evidence cestujících a o jejím předávání Ministerstvu vnitřní bezpečnosti Spojených států, důvodem čehož bylo zajistit bezpečnost a ochránit život a bezpečí veřejnosti. Na základě této dohody bude následně mezi těmito stranami docházet k předávání, zpracování a využívání záznamů vytvořených leteckými dopravci o každém cestujícím a veškerých jeho cestách.⁸⁰ Přitom veškeré informace musí být dopravci předány 96 hodin před plánovaným odletem. Rovněž musí být předána i každá další aktualizace poskytnutých informací.⁸¹

Mezi informace o cestujících, které tak budou shromažďovány a evidovány budou patřit, kromě jména, dne zamýšlené cesty, data rezervace nebo vystavení letenky, také veškeré dostupné kontaktní údaje, veškeré dostupné informace o platbě nebo fakturaci, cestovní trase, sedadle, veškerých zavazadlech, apod.⁸²

Výsledky byly vidět téměř okamžitě. „Eurokomisařka pro vnitřní záležitosti Cecilia Malmströmová upozornila, že PNR údaje pomohly odhalit některé plány na útoky v newyorském metru nebo na náměstí Times Square v New Yorku“.⁸³

Otázka bezpečnosti je zcela jistě závažným důvodem pro přistoupení k celé řadě opatření, které mají zajišťovat větší bezpečnost pro civilisty, kteří bezpečnost po státu vyžadují a jak již bylo řečeno výše, bezpečnost je rovněž základním cílem každého státu. Ovšem skutečnost, že dopravci budou shromažďovat údaje o každém cestujícím a následně je předávat příslušným státním orgánům mě nijak neuklidňuje.

Spojené státy americké, které jsou v tomto případě stranou dohody, jsou již známe tím, že jejich politika v oblasti získávání informací o běžných civilistech,

⁸⁰ **Dohoda mezi Spojenými státy americkými a Evropskou unií o využívání jmenné evidence cestujících a o jejím předávání Ministerstvu vnitřní bezpečnosti Spojených států; ze dne 8.12.2011; č. 17434/11; Interinstitucionální spis: 2011/0382 (NLE); <http://register.consilium.europa.eu/pdf/cs/11/st17/st17434.cs11.pdf>**

⁸¹ **Dohoda mezi Spojenými státy americkými a Evropskou unií o využívání jmenné evidence cestujících a o jejím předávání Ministerstvu vnitřní bezpečnosti Spojených států; ze dne 8.12.2011; kapitola III., čl. 15, odst. 3.**

⁸² **Dohoda mezi Spojenými státy americkými a Evropskou unií o využívání jmenné evidence cestujících a o jejím předávání Ministerstvu vnitřní bezpečnosti Spojených států; ze dne 8.12.2011; příloha: typy údajů PNR;**

⁸³ **ČTK, IDNES.CZ; „USA budou skladovat osobní data o cestujících z Evropy nejméně 15 let“; IDNES.CZ; 19.4.2012; http://zpravy.idnes.cz/americke-urady-budou-dostavat-osobni-data-cestujicich-v-letadlech-z-evropy-do-usa-gg1-/zahranicni.aspx?c=A120419_125355_zahranicni_skr**

je diplomaticky řečeno rozsáhlá. Po 11. září 2001 docházelo ve Spojených státech k opakovanému posilování moci úřadů v oblasti sledování obyvatel. V této souvislosti bývá mnohdy zmiňován právě zákon označovaný jako „Patriot Act“, k jehož vydání došlo ještě za působení bývalého prezidenta Georga Bushe. „*Zákon poprvé v historii umožnil bezpečnostním službám odposlouchávat telefonické hovory řadových občanů či sledovat elektronickou poštu mezi lidmi v USA a v zahraničí, aniž k tomu dal svolení soud*“.⁸⁴ Zatímco v případě tohoto zákona tu byla na jedné straně, v důsledku událostí z 11. září, zcela zjevná politická podpora pro rozšíření pravomoci vlády, na druhé straně však nechybělo ani silné volání například koalice pro lidská práva a organizace pro práva přistěhovalců, které tento zákon napadaly a označovaly ho za porušující především práva na soukromí.⁸⁵ Tento zákon samozřejmě platí v USA dodnes a nyní navíc Spojené státy získávají celou řadu dalších informací a to právě díky dohodě, kterou uzavřely s Evropskou unií.

Snahy o zajištění bezpečnosti státu jsou pro všechny jistě pochopitelné a pokaždé, když se vyskytne nějaká hrozba, kterou se právě díky takovýmto opatřením podaří zabránit, celá společnost hromadně kvituje, jaký je to úspěch. Přesto však musím vyjádřit obavu z toho, že státy tyto informace shromažďují a to ve velkém. Cílem této práce není tvorba konspiračních teorií, přesto se však nepřestávám ptát, proč státy, byť pro naši bezpečnost, potřebují vědět a po tak dlouhou dobu skladovat, někdy až příliš podrobné informace o každém cestujícím? V tomto ohledu se tak nemůžu ubránit myšlence, že každý cestující je zde vnímán jako potenciální terorista a to ještě dřív, než se stačí jakkoli projevit. Už to by mohlo být v jistých ohledech vnímáno jako diskriminující.

b) Zákaz diskriminace

Zákaz diskriminace je v České republice zakotven v čl. 3 odst. 1 Listiny, který uvádí: „*Základní práva a svobody se zaručují všem bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického či jiného smýšlení národního nebo*

⁸⁴ **BRD**; „USA mohou kvůli terorismu sledovat i nevinné. Zákon prošel v tichosti“; IDNES.CZ; 13.12.2012; http://zpravy.idnes.cz/vlada-usa-ziskala-pravomoci-sledovat-nevinne-lidi-fvy-/zahranicni.aspx?c=A121213_200525_zahranicni_brd

⁸⁵ **McCarthy Michael T.**; „USA Patriot Act“; **Recent developments**; Law Journal Library – HEINONLINE; Harvard Journal on Legislation 39; str. 435; http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/hjl39&div=21&g_sent=1&collection=journals

sociálního původu, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení“. Následně je zákaz diskriminace upraven v České republice také v antidiskriminačním zákoně.⁸⁶ Mimo to je Česká republika vázaná celou řadou mezinárodních úmluv, které rovněž obsahují zákaz diskriminace, jako je například Úmluva o ochraně lidských práv a svobod, Mezinárodní úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace, Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen a další.

V důsledku obav z možného ohrožení státu však i přes řadu mezinárodních úmluv dochází vůči některým jedincům k diskriminačnímu jednání. Mnohdy se tohoto jednání dopouští i samotné státy. V některých případech se jen těžko může těmto státům a jejich orgánům zazlívat, že jsou vůči určitým skupinám obezřetnější než vůči jiným. V tomto ohledu, je možné hovořit o diskriminaci, k níž dochází v souvislosti se zajišťováním bezpečnosti, hned v několika rovinách. Jednou z nich může být kupříkladu omezování základních práv a svobod, jak tomu bylo v případě Francie, kdy zdejší muslimským ženám bylo zakázáno nošení šátků. Další rovinu tak mohou představovat diskriminační výroky některých politicky významných osob, které tímto podněcují ostatní k nenávisti vůči určitému okruhu osob. Jako příklad zde uvedu Nizozemí a protiislámské výroky tamního politika Geerta Wilderse. Vzhledem k velkému rozsahu diskriminační problematiky, množství diskriminačních forem a způsobům, jakými k ní může docházet, jsem se pro účely této diplomové práce rozhodla zabývat pouze těmito dvěma případy.

V prvních kapitolách této diplomové práce se vyjadřuji k současné celosvětové bezpečnostní situaci a možným následkům, které v důsledku toho mohou nastat. V souvislosti s politickými událostmi v různých koutech planety a především s událostmi, které se v současné době odehrávají v oblasti Blízkého východu, do západních států každým dnem míří proudy imigrantů, kteří zde žádají o azyl. Toto arabské obyvatelstvo se však v některých západních státech stává terčem pozornosti, neboť v nich je stále spatřováno riziko z možného extremismu.

Takovým státem je již zmiňované Nizozemí, kde se tamní kontroverzní politik Geert Wilders za své protiislámské výroky ocitl před soudem, kde byl souzen za podněcování k násilí a diskriminaci. Wilders, který islám přirovnal k nacismu, byl následně soudem zproštěn obžaloby. Tamní soud se v této záležitosti vyjádřil tak, že tyto výroky byly v rámci veřejné debaty přijatelné. Námitky členů menšin, které

⁸⁶ **Zák. č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon)**

žalobu podali, v ní uváděli, že komentáře vedly k nárůstu diskriminace a násilí páchaného na muslimech. Tyto námitky však zůstaly nevyslyšeny.⁸⁷

V souvislosti s tímto Nizozemským případem, považuji za důležité upozdit na stanovisko generálního advokáta Yvese Bota ve věci Mesopotamia Broadcast A/S METV a Roj TV A/S proti Bundesrepublik Deutschland, které se týkalo žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce.⁸⁸ Položená předběžná otázka vycházela ze zákazu šíření vysílání dánského televizního kanálu v Německu, který byl odůvodněn tím, že toto vysílání oslavuje Kurdskou stranu pracujících (PKK), a narušuje tak porozumění mezi národy ve smyslu německého zákona.⁸⁹ Tato otázka se vztahovala k působnosti podmínky uvedené v čl. 22a směrnice Rady 89/552/EHS, podle níž televizní vysílání šířené z členského státu nesmí obsahovat podněty k nenávisti z důvodu rasy, pohlaví, náboženství nebo národnosti.⁹⁰

Generální advokát se v této věci ve čl. 4 vyjádřil tak, že je třeba chápat zákaz jakéhokoliv podněcování k nenávisti z důvodu rasy a národnosti uvedený v článku 22a směrnice („členské státy dbají, aby vysílání neobsahovala podněty k nenávisti z důvodu rasy, pohlaví, náboženství nebo národnosti“⁹¹) z hlediska sémantického v tom smyslu, že zakazuje rovněž vysílání, která tím oslavují skupinu označenou Evropskou unií za „teroristickou“, mohou vyvolat nepřátelské nebo odmítavé reakce mezi komunitami s odlišným etnickým nebo kulturním původem.

Přestože se v případě Nizozemí nejednalo o televizní vysílání jako takové, spatřuji podobnost v tom, že kromě samotných Wildersových veřejných

⁸⁷ STF; „Wilders označil islám za fašistický, soud ho zprostil obžaloby“; IDNES.CZ; 23.6.2011; http://zpravy.idnes.cz/wilders-oznacil-islam-za-fasisticky-soud-ho-zprostil-obzaloby-p76-/zahranicni.aspx?c=A110623_093203_zahranicni_stf

⁸⁸ BOT Yves; Stanovisko generálního advokáta Yvese Bota přednesené dne 5.5.2011; v případě Mesopotamia Broadcast A/S METV a Roj TV A/S proti Bundesrepublik Deutschland; Spojené věci C-244/10 a C-245/10; [žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Bundesverwaltungsgericht (Německo)]; „Koordinace některých právních a správních předpisů členských států upravujících provozování televizního vysílání – Možnost členského státu zakázat na svém území činnost subjektu televizního vysílání usazeného v jiném členském státě z důvodu narušení porozumění mezi národy“; http://curia.europa.eu/juris/document/document_print.jsf;jsessionid=9ea7d0f130d5a5aea30f7da94aeabb0f8f2b305d3546.e34KaxiLc3eQc40LaxqMbn4Oa3qLe0?doclang=CS&text=&pageIndex=0&part=1&mod e=&docid=80715&cid=666382

⁸⁹ BOT Yves; Stanovisko generálního advokáta Yvese Bota přednesené dne 5.5.2011; v případě Mesopotamia Broadcast A/S METV a Roj TV A/S proti Bundesrepublik Deutschland; čl. 4; op. cit.;

⁹⁰ BOT Yves; Stanovisko generálního advokáta Yvese Bota přednesené dne 5.5.2011; v případě Mesopotamia Broadcast A/S METV a Roj TV A/S proti Bundesrepublik Deutschland; čl. 1; op. cit.;

⁹¹ BOT Yves; Stanovisko generálního advokáta Yvese Bota přednesené dne 5.5.2011; v případě Mesopotamia Broadcast A/S METV a Roj TV A/S proti Bundesrepublik Deutschland; čl. 17; op. cit.;

protiislámských projevů, tu bylo také jeho srovnávání islámu s nacismem v protiislámském filmu Fitna. V obou případech se jednalo o vliv těchto projevů na soužití a porozumění různých národů na území jednoho státu. Z toho důvodu stavím tyto případy vedle sebe.

V případě televizního vysílání v Německu, tamní Ministerstvo vnitra svůj zákaz vysílání Roj TV odůvodnilo tím, že zde televize schvaluje použití násilí k dosažení politických cílů PKK, jakož i ve vztazích mezi Turky a Kurdy, které by v Německu mohlo narušit porozumění mezi národy. Oproti tomu Nizozemský film Fitna⁹² je zcela zjevně protiislámský. Podle obžaloby, výroky v něm uvedené, stejně jako ty, které Wilders i jinak veřejně pronášel, rovněž vedly k nárůstu diskriminace a násilí páchaného na muslimech. Vzhledem k tomu se domnívám, že i v případě Nizozemí měl tamní soud dospět k názoru, že výroky Wilderse, jak ty vyjádřené ve filmu, tak i ty, které vyjadřoval na veřejnosti, jsou skutečně diskriminační a podněcující k nenávisti vůči islámské menšině.

Příklad diskriminace, který jsem rovněž výše zmínila a ke kterému bych se zde blíže vyjádřila, se odehrál v další evropské zemi, která je považována za demokratický stát a která i přes řadu mezinárodních úmluv zakazujících diskriminaci, přistoupila k vydání zákona, který je dle mého názoru zjevně diskriminační.

Dne 11.4.2011 vstoupil ve Francii v účinnost zákon č. 2010-1192, který zakazuje zakrývání obličeje na veřejných místech.⁹³ Tento zákon následně ukládá nemalé sankce v případě, že bude tento zákon porušen a to nejen těm, kdo by se dopustil zakrývání obličeje na veřejnosti, ale nemalý trest hrozí i těm, kdo by takovýto oděv druhé nutil nosit z důvodu jejich pohlaví.

Muslimské ženy, které byly tímto zákonem dotčeny, však nošením šátku vyjadřují nejen své náboženské vyznání, ale také příslušnost k národnostní menšině. Tím, že jim je nošení šátku zakazováno, je jim tak také bráněno se volně projevat. V České republice je toto právo zakotveno v čl. 16 Listiny a v případě Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a svobod je toto upraveno v čl. 9 odst. 1, a to konkrétně tak, že

⁹² ČT24; „Nizozemský politik Wilders souzen za výroky proti islámu“; 20.1.2010; <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/78434-nizozemsky-politik-wilders-souzen-za-vyroky-proti-islamu/>

⁹³ LOI n° 2010-1192 du 11 octobre 2010 interdisant la dissimulation du visage dans l'espace public (1); Legifrance.gouv.fr; Le service public de la diffusion du droit; article 1; <http://legifrance.org/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000022911670&fastPos=1&fastReqId=821829813&categorieLien=id&oldAction=rechTexte>

každý má právo na svobodu náboženského vyznání, což zahrnuje i svobodu toto vyznání veřejně projevovat. V EÚLP se dále uvádí, že tato svoboda může být omezená jen na základě zákona a to v případech, kdy je to nezbytné v zájmu veřejné bezpečnosti, ochrany veřejného pořádku, zdraví nebo morálky nebo z důvodu ochrany práv a svobod jiných⁹⁴.

Před přijetím tohoto zákona se jeho úpravou zabývala Státní rada (Conseil d'État), která ho shledávala za „závažné riziko ve vztahu k Ústavě a k Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod“. Rada rovněž odmítla argument tzv. náboženské neutrality státu, stejně tak shledala nedůvodným stavět tento zákaz na principu lidské důstojnosti a rovnosti pohlaví. V tomto ohledu se rada dále vyjádřila tak, že se zde jedná o vyjádření osobní svobody, přičemž smyslem práva není chránit jednotlivce před jeho vlastním svobodným rozhodnutím.⁹⁵ I přes takovéto stanovisko Státní rady, se kterým se naprosto ztotožňuji, však tento zákon byl tamním Parlamentem schválen.

Jak ve Francii, tak i v případě Nizozemského soudu, byly výsledky těchto případů přinejmenším diskutabilní, neboť například v případě zproštění Wilderse obžaloby, tak soud neposouzením tohoto jednání za diskriminační a podněcující k násilí, toto v podstatě jakýmsi způsobem toleroval.

V České republice se na adresu islámu vyjádřil Jan Werner, člen Strany svobodných občanů, který uvedl: „*Islám je primitivní ideologií, kterou je třeba odstranit ze světa a postavit mimo zákon, stejně jako je tomu u fašismu, nacismu a komunismu. Ostatně fašismus a nacionalismus mají s islámem neuvěřitelné množství společných znaků a jsou velmi lehce zaměnitelné*“.⁹⁶ S podobně znepokojivým názorem, přišla i strana Jany Bobošíkové a vzhledem k tomu, že se v tu dobu jednalo o stranu za níž paní Bobošíková kandidovala na prezidentku České republiky, působí vyjádření této strany o to znepokojivěji. Tato politická strana se nechala slyšet, že „kategoricky odmítá stavbu mešit v českých městech a že hodlá bránit náš křesťanský prostor“.⁹⁷

⁹⁴ PEZL Tomáš, JUDr. a PEZL Michal; *Dokumenty ke studiu Ústavního práva*; str. 486; čl. 9 odst. 2; op. cit.

⁹⁵ Vítězslav NĚMČÁK; „Zákaz nošení burky ve Francii“; *JINÉ PRÁVO*; 18.4.2011; <http://jinepravo.blogspot.cz/2011/04/vitezslav-nemcak-zakaz-noseni-burky-ve.html>

⁹⁶ ČT - reportáž; *HYDE PARK*; Luboš KROPÁČEK, arabista, islamista; <http://www.ceskatelevize.cz/specialy/hydepark/7.10.2010/>

⁹⁷ ČT - reportáž; *HYDE PARK*; Luboš KROPÁČEK, arabista, islamista; op. cit.

K problematice vnímání muslimského obyvatelstva západními státy a jejich občany a snášenlivosti těchto národů se vyjádřil i Luboš Kropáček, arabista a islamista, který uvedl, že problémem společnosti je generalizace všech muslimů jako extremistů. Přitom celá řada muslimů, kteří v těchto státech žijí, jsou s životem v západních státech naprosto spokojeni a respektují místní zákony. Strach z islámu a obava z možných teroristických útoků je vyvoláván extremistickými skupinami, od kterých se však politická reprezentace islámu zcela distancuje a takováto jednání zcela odsuzuje, bohužel však jejich hlas není slyšet v takové míře, jako ten, který zní ze strany extrémistů.⁹⁸

5.2. Porušování základních práv a svobod osob podezřelých z terorismu

Velké riziko v oblasti bezpečnosti státu představuje nejen samotná trestná činnost jednotlivců, ale i terorismus a to jak státní, tak i ten s mezinárodním prvkem. Zatímco státního terorismu se může dopustit pouze orgán státu nebo hnutí kontrolující určité území, mezinárodní terorismus bývá páchan jednotlivci nebo skupinami jednotlivců a to převážně z cizího státu⁹⁹. Státy se snaží předcházet oběma formám terorismu, avšak mezinárodní terorismus představuje větší riziko a to právě proto, že je jednak těžko předvídatelný co do způsobu a místa útoku a pak také proto, že skupiny soukromých osob, které se ho dopouštějí, jsou vedeny fanatickým přesvědčením, že jejich jednání je ve vyšším zájmu a tak vyjednávání s nimi, kdy by se vzniklý konflikt mohl urovnat nenásilnou cestou, nepřipadá v úvahu. Boj s terorismem tak představuje nelehký úkol a to především proto, že státy, v našem případě, západní civilizace, jsou vázány jednak celou řadou vlastních právních předpisů a dále také mnoha mezinárodními úmluvami, které jim umožňují nakládat s osobami podezřelými z různých forem trestné činnosti a v neposlední řadě i z terorismu podle těchto předpisů, zatímco v tomto případě teroristé a běžní zločinci, žádné předpisy neuznávají a nejsou tak omezováni ve svém jednání. Státy, které jsou vázány právem, mají tak mnohdy omezené možnosti, což může těmto skupinám v jistém smyslu pomáhat.

⁹⁸ **KROPÁČEK Luboš, arabista, islamista**; HYDE PARK; ČT; <http://www.ceskatelevize.cz/specialy/hydepark/7.10.2010/>

⁹⁹ **Beck-online; Právníkový slovník; 3. Vydání; 2009**; <http://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?type=html&documentId=nnptembqhfpy6bonvsxu2lomfzg6zdonfpxizlsn5zgs43novzq&groupIndex=0&rowIndex=0&conversationId=3917745>

Čas od času se však v médiích objevují zprávy o tom, že během vyšetřování trestné činnosti došlo k překročení pravomocí osob činných v trestním řízení, nemluvě o existenci tajných věznic, kde jsou členové teroristických skupin, nebo i jen osoby podezřelé z terorismu, nezákonným způsobem zadržování, podrobování neustálým výslechům a mučení s cílem získat potřebné informace o plánovaných teroristických útocích i o členech teroristických organizací jako takových. V souvislosti s tím se pak především v případě terorismu vynořují jak v odborné tak i laické veřejnosti otázky, do jaké míry mají být státy v boji s terorismem vázány pravidly, ke kterým se zavázaly a se strachem z dalšího teroristického útoku se objevují i úvahy o tom, zda není v tomto případě na místě znovu přehodnotit a upravit pravidla v jednání s těmito osobami. Vzhledem k tomu, že je tato diplomová práce zaměřená na oblast lidských práv, ráda bych se proto v této části zabývala právě právy osob, které jsou podezřelé ze spáchání trestného činu, nebo z účasti na mezinárodním terorismu a na to, zda je v právním státě přípustné, aby jim jejich práva byla upírána a to byť jen v dobrém úmyslu zabránit jim v dalším škodlivém působení. Je přípustné, aby státy, které se před časem zavázaly k dodržování lidských práv a svobod, se nyní opět uchýlovaly k nejrůznějším formám mučení?

5.2.1. Zakázané formy jednání s podezřelými osobami

V jednání s osobami podezřelými z trestné činnosti, jakož i z terorismu jsou orgány západních států vázány předpisy, které jim neumožňují jiný, než předepsaný způsob zadržení a výslechu těchto osob, přičemž musí být dodrženy i další procesní předpisy, jako je například maximální doba trvání zadržení a vazby. Od zadržení osoby po její propuštění tak také musí být dle těchto předpisů šetřena i její práva. Ač tyto předpisy představují jakousi civilizovanou formu jednání s osobami podezřelými z trestné činnosti, v praxi se jedná o nelehký úkol odpovědných orgánů, které se na jedné straně snaží předejít nebo zabránit již hrozícímu nebezpečí a na druhé straně musí šetřit práva osob, které jsou za toto nebezpečí odpovědné. Ještě morálně složitější situace nastane, když je zřejmé, že tomuto nebezpečí může být zabráněno, avšak osoby, které by svou výpovědí mohli tomu pomoci, vypovídat odmítají.

Zakázanými formami jednání tak mohou být jednak neoprávněné postupy běžných policejních orgánů, kteří vyšetřují trestnou činnost, při níž je ohrožen jen jeden

lidský život nebo jiný právní zájem, stejně jako postupy tajných služeb při výslechu osob podezřelých z terorismu, kde je ohrožen neurčitý počet osob. V obou případech se jedná o postupy, které by z laického pohledu mohly být pochopitelné, ovšem z právního hlediska se jedná o neoprávněné jednání, které v konečném důsledku představuje mnohem větší riziko, než to, které momentálně hrozí.

Připusťme, že by se těmto orgánům umožnilo postupovat v jistých případech způsoby, které umožňují větší či menší formu nátlaku, která je v současné době zakázána. Připusťme i to, že by se společnosti (státům) skutečně podařilo jakýmsi způsobem vymezit okruh právem chráněných zájmů, které jsou společností považovány za tak důležité, že převyšují práva a svobody osob podezřelých z jejich ohrožení. Kde však získáme jistotu, že těchto způsobů nebude jinak zneužito? Jsou státy a jeho občané skutečně ochotni riskovat svá práva a svobody a vystavit se tak nebezpečí toho, že i oni sami se mohou, byť jen omylem, ocitnout na seznamu podezřelých a jako takoví být podrobeni jednání, které by na nich, hlavně po psychické stránce, zanechalo značnou stopu? Nemluvě o tom, na kolik věrohodné mohou být takto vynucené informace. Otázkou by také bylo, zda by se společnost v rámci snahy o zajištění své bezpečnosti nesnažila ještě více rozšiřovat okruh případů, kdy by se tyto zakázané formy jednání mohly užívat. I když tak současná pravidla, kterými jsou státy vázány, představují jisté omezení odpovědných orgánů v odvrácení hrozícího nebezpečí, v důsledku čehož dochází k občasným škodám na životech a zdraví osob i škodám na majetku, stále se v tomto případě jedná o menší riziko, než představuje ohrožení celé společnosti v případě, že by byla připravena o celou škálu svých práv a svobod.

V oblasti běžného vyšetřování trestné činnosti je způsob jednání daleko transparentnější než v případě jednání s teroristy. Nicméně ani transparentnost běžného vyšetřování trestné činnosti nemusí znamenat, že během něho nemůže dojít k zakázanému jednání s podezřelými. Na druhou stranu v souvislosti s terorismem není tajemstvím, že se v různých koutech planety vyskytují tajné věznice jako je například věznice Camp Delta na vojenské základně Guantánámo, kde jsou osoby podezřelé z terorismu nezákonným způsobem drženy a mučeny s cílem získat informace, které by umožnily zabránit dalšímu teroristickému útoku.

V souvislosti se zakázanými formami jednání s podezřelými se tak hovoří o různých způsobech nátlaku, které buď jsou, nebo hraničí s mučením. V Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a svobod se však kromě mučení, které je zakázáno, hovoří i o takzvaných nelidských a ponižujících trestech nebo tomu odpovídajícímu

zacházení. Rozdíl mezi těmito zakázanými formami jednání stanovuje Komise a Evropský soud pro lidská práva. Každé z těchto zakázaných jednání tak má vlastní charakteristické znaky, přičemž významná je zde jejich gradace. Mučení je v tomto ohledu považováno za nejzávažnější formu nelidského zacházení.

Pod pojmem mučení si tak můžeme představit použití různých technik na osoby, které je mají přimět vypovídat. Mučení je mezinárodně protiprávním jednáním, naměřeným proti fyzické či duševní integritě a důstojnosti člověka, které je zakázané jednak Všeobecnou deklarací, Mezinárodním paktem o občanských a politických právech a v neposlední řadě i Evropskou úmluvou o lidských právech.¹⁰⁰ Mučení je zakázané jednání, které je v případě České republiky upraveno kromě jiného i v Listině základních práv a svobod a v trestním zákoně, konkrétně v § 149 odst. 1, kde je uvedeno, že mučením a jiným nelidským a krutým zacházením je jednání, které působí jinému tělesné nebo duševní utrpení.¹⁰¹

V této kapitole bych dále ráda poukázala na některé vybrané případy, které byly laickou veřejností v jistém ohledu chápány a které evokovaly otázky, zda by skutečně hodnoty státu v podobných otázkách neměly přehodnotit. Soudy, které o níže uvedených případech rozhodovaly tak i přes zjevnou nezákonnost jednání neměly snadný úkol. Právě z důvodu toho, na kolik byla rozhodnutí v těchto případech překvapivá, jsem se rozhodla zmínit právě je.

a) *Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Irsko proti Spojenému království ze dne 18. ledna 1978*

V případě Irsko vs. Spojené království stanovil Evropský soud pro lidská práva jisté hranice policejního nátlaku vůči osobám, které jsou podezřelé z terorismu. V tomto případě se jednalo o situaci, kdy vláda Severního Irska udělila odpovědným orgánům pravomoci, na základě kterých byly osoby podezřelé z terorismu zadrženy a vyslýchány za použití technik, které rozhodně nemohly být považovány za standardní. Techniky, které zde byly použity, jsou popsány ve článku 96 rozsudku Evropského soudu pro lidská práva a které představovaly: a) přinucené stání proti zdi v nepříjemném postoji po

¹⁰⁰ **Beck-online; Právní slovník**; 3. Vydání; r. 2009; <http://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?type=html&documentId=nnptembqhfpy6bonv2wgzlone&groupIndex=0&rowIndex=0&conversationId=3965081>

¹⁰¹ **Zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů**; § 149 odst. 1; „Mučení a jiné nelidské a kruté zacházení“

dobu několika hodin v takzvané „stress position“; b) zahalování zadržovaných; c) jejich vystavení souvislému, hlučnému hvizdu; d) bránění jim ve spánku; e) omezení stravy a tekutin.¹⁰² Evropský soud pro lidská práva posoudil tyto techniky jako neoprávněné, které způsobem, jakým byly prováděny a s jasným úmyslem způsobit osobám, které mu byly podrobovány fyzické a psychické utrpení a které měly vést a také vedly u těchto osob k pocitům strachu, úzkosti a méněcennosti, přesto však soud překvapivě rozhodl, že se v tomto případě o mučení nejedná. ECLJ dospěl k závěru, že tyto techniky byly ponižující a schopné zlomit fyzickou i psychickou odolnost vyslychaných osob, avšak se zde podle soudu nejednalo o techniky, které by způsobovaly utrpení takové intenzity, aby to bylo možné považovat za mučení. Podle soudu se tak v tomto případě jedná nikoli o mučení, ale o formu nelidského a ponižujícího zacházení.¹⁰³

Toto rozhodnutí bylo překvapivé z mnoha důvodů a to i proto, že Komise se v tomto ohledu ve svém vyjádření shodla na tom, že o mučení se v tomto případě rozhodně jednalo. Důkazem toho měly být právě následky, které nastaly u osob v tomto případě zadržovaných a podrobených již zmiňovaným pěti technikám. U těchto osob byly patrné nejen fyzické následky jako byl například úbytek váhy, ale tyto osoby také vykazovaly i jisté psychické poruchy, o kterých nemohlo být pochyb, že jsou způsobeny tímto jednáním.

Mučení i nelidské a ponižující zacházení jsou všechno zakázané způsoby jednání, jež jsou zcela zřejmě v rozporu se základními právy a svobodami, přesto však je veřejným tajemstvím, že jsou jim stále mnozí vystavováni, jako tomu je v případě Guatamáma. Vzhledem k tomu považují za důležité zde více přiblížit pohled některých soudců k této problematice a to právě proto, že s některými jejich názory, nemohu jinak než nesouhlasit.

V tomto rozsudku se k otázce tortury vyjádřil i soudce Zekia, který je toho názoru, že při posuzování toho, zda k mučení a nelidskému zacházení došlo či nikoliv, by měly být brány v úvahu nejen objektivní znaky, ale i subjektivní znaky těchto zakázaných jednání. V úvahu by se tak podle něj měly brát nejen faktory, jako je například povaha způsobeného špatného zacházení, a to jaké prostředky a metody byly použity, opakovanost a délka trvání, ale i faktory, jako je věk, pohlaví, zdravotní stav

¹⁰² CVCE; **Judgement of the European Court of Human Rights, Ireland v. the United Kingdom (18 January 1978); čl. 96; str. 26-27; www.cvce.eu; <http://www.cvce.eu/viewer/-/content/e07eaf5f-6d09-4207-8822-0add3176f8e6/en>**

¹⁰³ **Rozhodnutí Irsko v. Velká Británie ze dne 18. 1. 1978, in: Berger, V.** Judikatura Evropského soudu pro lidská práva. 7. vydání. Praha : IFEC, 2003, s. 15

a fyzická i duševní kondice osoby, která je takovému jednání vystavená. Svůj postoj tak odůvodňuje tím, že jiný následek bude mít například bití po dobu několika hodin u starého nemocného člověka, než v případě zdravé a jak po fyzické tak i psychické stránce odolné osoby.¹⁰⁴

Ačkoli jsem ochotná připustit, že jistý způsob zakázaného jednání může být pro některé osoby daleko znatelnější, než pro jiné, odmítám, že by na tomto základě mohlo být posuzováno, zda se o mučení a nelidské zacházení jedná či nikoliv. Ať již je, jak uvádí soudce Zekia, bití užito vůči starému nemocnému jedinci nebo vůči naprosto zdravému vitálnímu sportovci, v každém případě se bude jednat o mučení, i když síla jeho působení bude na každou z těchto osob působit různě. Domnívám se, že v případě mučení se zde jedná především o to, že je to jednání, které je zakázané, bez ohledu na to zda je prováděno na slabých nebo silných jedincích. Rovněž podotýkám, že v případě mučení jsou tyto taktiky užívány a logicky také musí být užívány tak, aby byly schopny přimět osoby vypovídat. Nejedná se tedy o praktiky, které by měly za cíl pouze samotné mučení pro potěšení. Je tedy logické, že v případě slabších osob bude užito menší intenzity těchto nátlaků, na rozdíl od zdravého jedince, kde intenzita mučení může být mnohem vyšší. V každém případě se však u těchto osob jedná o mučení nebo nelidské zacházení, které má za cíl tyto osoby zlomit, bez ohledu na to, jaké intenzity mučení k tomu bude nutné využít. Z toho důvodu jsem spíše zastáncem názoru, že v případě mučení a nelidského a krutého zacházení je důležité především to, že se jedná o úmyslné jednání s cílem způsobit druhému větší či menší újmu, než to vůči komu a v jaké intenzitě je skutečně praktikováno.

V tomto ohledu se shoduji s názorem Komise a soudce O'Donoghue, který se v tomto rozsudku rovněž samostatně vyjádřil a ztotožnil se tak s názorem Komise, že použité techniky výslechu představují mučení, které je v rozporu s Úmluvou. V této souvislosti se také vyjádřil, že není možné se omezovat na mučení pouze za předpokladu, že je jedinec vězněn ve středověké mučírně s užitím středověkých nástrojů. Nemůže být pochyb o tom, že mučení v současné době může být i byť jen duševního charakteru.¹⁰⁵

¹⁰⁴ CVCE; *Judgement of the European Court of Human Rights, Ireland v. the United Kingdom (18 January 1978)*; str. 64; op. cit.

¹⁰⁵ CVCE; *Judgement of the European Court of Human Rights, Ireland v. the United Kingdom (18 January 1978)*; str. 69; op. cit.

b) *Případ Daschner*

Dalším zajímavým případem, kde došlo k užití zakázané formy jednání vůči podezřelému, a který bych zde ráda připomenula, se odehrál v Německu v roce 2002. Zatímco v předchozím případě Irsko vs. Spojené království, se jednalo o terorismus, kde byl ohrožen neurčitý počet osob, v tomto případě byl ohrožen život pouze jednoho malého chlapce. Nicméně užití takového jednání pro záchranu byť jen jednoho lidského života, byla veřejnost ochotná nejen pochopit, ale v jistém ohledu i tolerovat.

V případě Daschner se jednalo o to, že v září roku 2002 byl unesen jedenáctiletý syn významného frankfurtského bankéře. Únosce, Magnus Gäfgen, který byl studentem práv, následně požadoval uhrazení výkupného v hodnotě jednoho milionu EUR. Rodina výkupné únosci zaplatila, avšak i přesto se obrátila na policii, která předání peněz z dálky sledovala, nicméně v obavě z ohrožení života dítěte nezasáhla. Po zaplacení výkupného, únosce chlapce rodičům nevrátil a to proto, že chlapec byl v tu dobu již mrtev. Policie únosce dopadla až několik dní po únosu při pokusu opustit Německo. Po celou dobu se policie stále ještě domnívala, že chlapec je naživu. Po té, co policie únosce vyslechla a na základě jeho výpovědi vyšetřovala i další jím křivě obviněné osoby, považoval policejní viceprezident Wolfgang Daschner situaci na tolik bezvýhodnou, že nařídil svému podřízenému, aby únosci pohrozil násilím v případě, že nepřizná, kde je chlapec ukryt. Na základě toho se únosce během pouhých deseti minut přiznal k tomuto únosu a uvedl i místo, kde mrtvé tělo chlapce ukryl. Samotný Daschner se svůj neoprávněný postup nesnažil nijak zakrýt a ihned o tom informoval státní zastupitelství. Následně se sám k této záležitosti vyjádřil tak, že motivem pro jeho jednání byla snaha o záchranu chlapcova života, jelikož v tu dobu ještě netušil, že ten je již mrtev. Daschner dále uvedl, že pro něj bylo naprosto nepřijatelné, aby vražda uneseného chlapce byla dokončená pod státním dozorem.¹⁰⁶

V této věci rozhodoval Zemský soud ve Frankfurtu, který dne 20.12.2004 vynesl rozsudek v němž uznal frankfurtského policejního šéfa Wolfganga Daschnera vinným z návodu k trestnému činu donucování podle § 240 StGB. Soud v této souvislosti uvedl: *„Pohrůžka způsobení tělesné bolesti podezřelému během policejního výslechu za účelem získání pravdivé informace (prozrazení úkrytu uneseného dítěte) je*

¹⁰⁶ JUDr. Mgr. HERCZEG Jiří, Ph.D.; „Zákaz mučení a jeho relativizace v boji proti terorismu“; Trestněprávní revue 7/2006, s. 203; <http://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?type=html&documentId=nrptembqgzpxi4s7g5pxg5dsl4zdamy&groupIndex=24&rowIndex=0&conversationId=3621432>

nepřípustným donucením ve smyslu §240 StGB. Pohrůžka násilím, která je někdy v odborné literatuře připouštěna ve výjimečných případech, není rozhodně ospravedlnitelná v situaci, kdy počáteční podezření z trestného činu není dostatečně odůvodněno důkazní situací a přípustné vyšetřovací metody nejsou vyčerpány“.¹⁰⁷

Soud obviněného Daschnera uznal vinným a uložil mu trest, ten však byl výrazně nižší, než který běžně v Německu za takovýto trestný čin hrozí. Tímto rozsudkem bylo však řečeno daleko víc než jen rozhodnutí o vině a trestu, neboť v případě soudu se zde projevila i jeho lidská stránka, kdy soud dokázal pochopit situaci, ve které se obviněný ocitl a v rozsudku mu tak uložením nízkého trestu vyjádřil i jakousi podporu. Jednání obviněného sice nebylo soudem schváleno, avšak tím, že soud obviněnému uložil až nečekaně nízký trest, který by se dál označit spíše za symbolický, tak v jistém smyslu také vyjádřil pochopení pro jeho uskutečnění.

Byť toto jednání pana Daschnera dokážu jako člověk pochopit a stejně jako soud, vcítit se do situace, v jaké se v inkriminované době nacházel, přesto jako budoucí advokát, který bude především jednat v zájmu svých klientů, musím vyjádřit obavu z toho, že něco takového se mohlo skutečně odehrát. Přeci jenom zde došlo k tomu, že někdo reálně překročil své pravomoci a ač jeho jednání nemělo větší vliv na život a zdraví osoby vůči níž se toho dopustil, přesto to bylo jednání, které mělo být náležitým způsobem společností odmítnuto. Pokud bychom toto dovedli do extrému, pak tím, že zde soud dál najevo, že toto jednání je sice neoprávněné, avšak v jistém ohledu pochopitelné, pak se musím ptát, zda i v dalších případech, které mohou v budoucnu nastat, bude takovéto jednání opět pochopeno a soudy i nadále jen symbolicky trestáno. Nejedná se tak v tomto případě o pokřivený způsob nahlížení na tuto oblast lidských práv a svobod? Otázkou pak také je, zda udělování symbolických trestů není jen jakousi formou obcházení stanovených předpisů, neboť tyto tresty jen s těží dosáhnou účinku, který je zde očekáván?

V tomto případě se soud dále vyjádřil k užívání státního násilí tak, že ho označil za jednání, které není v souladu se zásadami právního státu, s čímž nemohu jinak než souhlasit. Soud v této souvislosti uvedl: „*V právním státě se nikdo nemůže stát objektem státního násilí. Stát plní ochrannou funkci vůči všem občanům. Respektování lidské*

¹⁰⁷ JUDr. Mgr. HERCZEG Jiří, Ph.D.; „Zákaz mučení a jeho relativizace v boji proti terorismu“; Trestněprávní revue 7/2006, s. 203; op. cit.

*důstojnosti je základem právního státu. Také ve službách spravedlnosti či v obtížných situacích nesmí policie od této zásady ustoupit“.*¹⁰⁸

5.2.2. Vnitrostátní předpisy omezující neoprávněné postupy

Z pohledu českého práva, je vztah České republiky v přístupu k jednotlivcům upraven hned v několika právních předpisech. Tím nejzákladnějším a nejvýznamnějším je samotná Ústava České republiky, kde Česká republika již v čl. 1 odst. 1 samu sebe označuje za stát, který je svrchovaný, jednotný a demokratický právní stát založený na úctě k právům a svobodám člověka občana.¹⁰⁹ V tomto znění Ústavy se vyskytuje hned několik znaků, kterými se Česká republika definuje a které jí znemožňují užit neoprávněných postupů vůči osobám a to ať již z jakéhokoliv, byť i dobrého úmyslu.

Jak již bylo uvedeno výše, Česká republika je demokratickým právním státem. S označením demokratického státu jsou však spojovány ještě další dva významné pojmy, kterými jsou legalita (zákonost) a legitimita. Jedná se tedy o stát, který zákonným způsobem vytváří platné právo, zachovává ho a jedná v souladu s ním.¹¹⁰ Právní stát je pak charakteristický tím, že to nejsou pouze občané, kteří jsou nuceni dodržovat právní předpisy státu, ale i samotná moc v tomto státě je vázaná vlastními právními předpisy, což posiluje důvěru v právo i v ten daný stát, kde byly předpisy vydány. Již samotné označení České republiky za demokratický právní stát logicky představuje nemožnost státu a jeho orgánů vydávat předpisy, které by odporovaly tomuto označení a všemu, co představuje. Pokud by stát takový předpis vydal a jeho orgány by na základě tohoto předpisu jednaly, bylo by toto jednání v první řadě v rozporu s Ústavou České republiky. V demokratickém právním státě tak není možné, aby došlo k vydání právního předpisu, který by umožňoval dosud zakázané formy jednání s podezřelými osobami, nemluvě o nepřipustnosti jednání těchto orgánů, které by nebylo opřeno o žádný právní základ. Pokud by se tedy na území České republiky skutečně praktikovaly postupy užívající mučení nebo jiné nelidské a ponižující zacházení a dále by existovaly již zmiňované tajné věznice, které by byly jakýmsi

¹⁰⁸ JUDr. Mgr. HERCZEG Jiří, Ph.D.; „Zákaz mučení a jeho relativizace v boji proti terorismu“; Trestněprávní revue 7/2006, s. 203; op. cit.

¹⁰⁹ Zák. č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky; čl. 1 odst. 1;

¹¹⁰ ČERNÝ Petr, JUDr.; „Právní prostředky ochrany demokratického státu“; Disertační práce; Masarykova univerzita; Právnická fakulta; Katedra ústavního práva a politikologie; r. 2007; str. 11

způsobem státem podporované, nebo byť jen tolerované, jen s těží by se tak o České republice dalo hovořit, jako o právním státě.

V článku 1 odst. 1 Ústavy se dále uvádí, že Česká republika je státem, který je založen na úctě k právům a svobodám člověka občana.¹¹¹ V případě praktikování zakázaných mučičích praktik, kterým by byly vyslychané osoby podrobovány, nemůže být, vzhledem k způsobu a intenzitě jejich provádění a dopadu na fyzickou a psychickou stránku osob, pochyb o tom, že by se ani v nejmenším nejednalo o postupy, které by byly v souladu s těmito právy a svobodami.

Kromě Ústavy jsou Česká republika a její orgány vázány také Listinou základních práv a svobod. Vzhledem k tomu, že jak Ústava, tak i Listina jsou zásadními předpisy v rámci celého právního řádu České republiky, kdy ostatní právní předpisy musí být s nimi v souladu, považuji za důležité si v rámci této diplomové práce alespoň přibližně definovat oblast lidských práv a svobod v Listině garantovaných, které by neoprávněnými postupy odpovědných orgánů mohly být porušeny. Státem uznávaná zařízení, kde dochází k držení a vyslychání osob, právě z důvodu jejich zákonného zřízení, umožňují těmto osobám domáhat se svých práv a svobod. Tajná zařízení však tuto možnost osobám v nich drženy neposkytují. Z toho důvodu se v této části zaměřím právě na ně.

Vnitrostátní právní úprava omezující neoprávněné postupy v tajných zařízeních:

a) Garance základních práv a svobod

Listina základních práv a svobod garantuje práva v ní uvedená všem bez jakékoliv formy diskriminace¹¹² a zároveň tyto práva a svobody označuje za nezadatelné, nezczitelné, nepromlčitelné a nezrušitelné.¹¹³ Listina následně uvádí celou škálu práv a svobod, které náleží každému a jako takové mu nesmí být za žádných okolností odepírány. Ústava i Listina tak ve svých ustanoveních vyjadřují absolutní závaznost státu tyto práva a svobody občanům poskytovat a zajišťovat jejich dodržování. Pokud by k těmto praktikám docházelo, jednalo by se tak nejen o porušení

¹¹¹ **Zák. č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky;** čl. 1 odst. 2;

¹¹² **Zák. č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod;** čl. 3

¹¹³ **Zák. č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod;** čl. 1

těchto ustanovení Listiny, ale v takovém případě by také utrpěla i vážnost státu, který by svou povinností zajistit ochranu práv všem osobám na svém území nesplnil.

b) Zákaz mučení a nelidského nebo ponižujícího zacházení a trestání

Výslovný zákaz mučení a nelidského nebo ponižujícího zacházení a trestání je vyjádřen v čl. 7 odst. 2 LZPS, který uvádí: „*Nikdo nesmí být mučen ani podroben krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestu*“. Z tohoto lze vyvozovat nejen to, že žádná osoba nemůže být takovými praktikám podrobena, ale i to, že tyto postupy nesmí být také za žádných okolností použity a to ani v případě, že by jich bylo užito v dobrém úmyslu ochránit celou řadu dalších právních zájmů jiných osob.

c) Omezování osobní svobody

Jak již bylo uvedeno výše, ve strachu z terorismu jsou osoby podezřelé z účasti v teroristických skupinách neoprávněným způsobem zadržovány, vězněny a vyslýchány na místech, které mnohdy ani nebyly zákonným způsobem zřízeny a tím také určeny k takovému účelům. Tato místa, i když o nich státy vědí, nejsou legální. Vzhledem k tomu, že jsou tajná, tak i způsob zadržení, dopravy, věznění a následné vyslýchání zde prováděná, nejsou v souladu s právními předpisy, jak toho daného státu, tak i s mezinárodními úmluvami, kterými je stát vázán.

V České republice je osobní svoboda garantována v čl. 8 Listiny, přičemž v čl. 8 odst. 2 LZPS je uvedeno: „*Nikdo nesmí být stíhán nebo zbaven svobody jinak než z důvodů a způsobem, který stanoví zákon*“. V případě výše uvedených druhů věznic, je zjevné, že z důvodu jejich utajení tak ani zbavování svobody osob, které jsou sem dopravovány, neprobíhá zákonným způsobem. Jen těžko si lze představit, že by například český soud vydal zatykač na osobu, která by se v danou dobu skutečně nacházela na území České republiky a umožnil tak její věznění v zařízení, které nevzniklo po právu. Už vůbec se zde nedá hovořit o dodržování zákonem předepsané doby trvání zadržení a následné vazby. Porušování práv a svobod je v tomto případě zcela zásadní.

d) Ochrana osobností

Osobní ochranu Listina zaručuje v čl. 10, kde je v odst. 1 uvedeno: „*Každý má právo, aby byla zachována jeho lidská důstojnost, osobní čest, dobrá pověst a chráněno jeho jméno*“. Vzhledem k tomu, že mučení a nelidské nebo ponižující zacházení má právě za cíl zlomit vůli člověka tím, že útočí na jeho důstojnost, je nepopíratelné, že by takovéto jednání bylo v rozporu s tímto ustanovením Listiny.

V odst. 2 Listina dále uvádí: „*Každý má právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života*“. V případě věznění a mučení, které by bylo prováděno v tajných zařízeních, se tyto osoby sice mohou svých práv dožadovat, ovšem jen těžko se dá očekávat, že by byly v tomto ohledu vyslyšeny. Nelze očekávat, že zařízení, které je samo o sobě nezákonné, kde nejsou dodržována základní práva a svobody, umožní realizaci tohoto jediného práva a ohrozí tak své odhalení veřejnosti.

e) Soudní a jiná právní ochrana

O věznění v tajných zařízeních a postupech, které se užívají během výslechů, které jsou zde prováděné, nemůže být vzhledem k již zmíněnému pochyb o tom, že jsou protiprávní, přičemž závažnost jejich porušování je násobená i další oblastí lidských práv, které porušuje. Soudní ochrana je jednou z nejdůležitějších oblastí lidských práv a to právě proto, že umožňuje přezkum postupu státních orgánů nezávislým a nestranným soudem, díky čemuž by mělo být dosaženo spravedlnosti. V případě neoprávněného věznění v tajných zařízeních, se tyto osoby nemohou bránit a na druhou stranu jim je i jakákoliv forma ochrany odpírána. V důsledku toho, co již o těchto zařízeních bylo v této diplomové práci řečeno, je zjevné, že osoby, které se zde vyskytují, v podstatě žádná práva nemají, a tak není překvapením, že mezi tato práva patří i ta, která zaručují soudní ochranu, jež jsou obsažena v hlavě páté Listiny.

Zásadní právo, které je zde upíráno je právo odepřít výpověď, které je garantováno v čl. 37 odst. 1 Listiny a následně jsou praktikovány nejrůznější způsoby nátlaků, které mají zadržované osoby přimět za každou cenu vypovídat. V České republice to však není pouze Listina, která kromě p. odmítnout výpověď, poskytuje obviněnému celou řadu dalších práv, také trestní řád obsahuje ustanovení, která se vztahují k výslechu obviněného a která zakazují jakoukoli formu donuceného výslechu nebo přiznání. Přičemž také uvádí, že v průběhu výslechu musí být šetřena práva

obviněného.¹¹⁴ V případě, že by výpověď nebo případné doznání bylo získáno nezákonným donucením nebo za použití hrozby takového donucení, nesmí být takový důkaz v řízení před soudem použit. Jediný případ, kdy takový důkaz lze u soudu použít, je v případě, že bude sloužit jako důkaz v řízení proti osobě, která ho takovýmto nezákonným způsobem opatřila.¹¹⁵

Výše zmiňovaná ustanovení Ústavy, Listiny a trestního řádu České republiky, jsou použitelná v běžných životních situacích, kdy stát řeší běžnou trestnou činnost a osoby, které jsou zde zainteresovány, se mohou proti nedodržování těchto ustanovení bránit. Ovšem bych zde ráda podotkla, že v našem případě, tajných výslechů osob podezřelých z terorismu se jim tyto práva nejenže neposkytují, ale je s nimi jednáno jako v období středověku.

V souvislosti s Českou republikou nebylo prokázáno, že by se něčeho takového její orgány dopouštěly a to i proto, že České republice nehrozí takováto forma útoku v takovém měřítku, jako tomu je v případě Spojených států amerických, Spojeného království, Francie a dalších států. Všechny tyto státy jsou však demokratickými společnostmi, jež se zavázaly ctít lidská práva a svobody. Ovšem v tomto případě se jich přesto některé z nich, byť v jistém smyslu z pochopitelného důvodu, dopouštějí.

V případě Spojených států amerických se po událostech jedenáctého září tehdejší viceprezident Dick Cheney vyjádřil v tom smyslu, že si teroristé nezaslouží zákonné garance a pojistky, které má běžný americký občan procházející obvyklou soudní procedurou.¹¹⁶ Ovšem, i osoby, které jsou považovány za teroristy, a to i ve chvíli, kdy by byli přistiženi při činu, se v rámci trestního práva považují za osobu pachatelé. V každém případě se jedná o lidskou bytost, se kterou má být také takovým způsobem zacházeno a na kterou se vztahují stejné předpisy jako na každého dalšího jedince. Terorismus je v tomto smyslu třeba chápat jako druh trestného činu, přičemž „teroristy“ jsou označováni pachatelé tohoto činu. Vzhledem k tomu, není možné tyto osoby jakýmkoliv způsobem diskriminovat, natož jim zcela upírat jakákoliv nebo dokonce veškerá práva. Vyjádření Dicka Cheneye je tak nejen vzhledem k jeho postavení a funkci viceprezidenta Spojených států amerických nevhodné, ale jedná se o vyjádření, které je diskriminační.

¹¹⁴ **Zák. č. 141/1961 Sb., trestní řád**, ve znění pozdějších předpisů; §92 odst. 1

¹¹⁵ **Zák. č. 141/1961 Sb., trestní řád**, ve znění pozdějších předpisů; §89 odst. 3

¹¹⁶ **JUDr. Mgr. HERCZEG Jiří, Ph.D.;** „Zákaz mučení a jeho relativizace v boji proti terorismu“; *Trestněprávní revue* 7/2006, s. 203; op. cit.

5.2.3. Mezinárodní předpisy zakazující mučení a jiné formy krutého a nelidského jednání

Státy, ve snaze bojovat s terorismem přistupují také k celé řadě mnohostranných mezinárodních úmluv upravujících různé aspekty terorismu a opatření k jeho předcházení a potlačení, jako jsou smlouvy o bezpečnosti civilního letectví a námořní plavby, smlouvy zaměřené na ochranu specifické, mezinárodně chráněné kategorie osob, smlouvy postihující konkrétní projev terorismu spočívající v braní rukojmích, smlouvy usilující o kontrolu a eliminaci prostředků zneužívaných při teroristických činech a další obecně koncipované protiteroristické smlouvy zaměřené zvláště na finanční zázemí terorismu.¹¹⁷

Z hlediska zaměření této části diplomové práce je v této souvislosti nejvýznamnější úmluvou, jíž je Česká republika vázána, právě Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (vyhl. č. 209/1992 Sb., „EÚLP“), kde je ve čl. 3 této úmluvy uvedeno, že nikdo nesmí být mučen nebo podrobován nelidskému či ponižujícímu zacházení anebo trestu.¹¹⁸ Závaznost tohoto ustanovení je následně upravená v čl. 15 odst. 2 této úmluvy, kde je vyjádřena nemožnost od tohoto ustanovení úmluvy odstoupit, což z něho činí absolutní závazek.

Další významnou úmluvou je Úmluva OSN proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání. V čl. 1 této úmluvy je uvedena definice mučení, kde se mimo jiné hovoří, že mučením je jakékoliv jednání, jimž je člověku působena silná bolest nebo tělesné či duševní utrpení, cílem čehož může být cela řada důvodů.¹¹⁹ Vzhledem k tomu, co již bylo o některých užívaných technikách řečeno, jak v souvislosti s terorismem, tak i během běžného vyšetřování, je zřejmé, že tyto praktiky jsou v rozporu i s touto Úmluvou. Tato Úmluva stejně jako EÚLP zakazuje jakékoliv výjimky a to z jakýchkoliv důvodů. *„Žádné výjimečné okolnosti, ať jsou jakéhokoliv druhu, buď válečný stav nebo hrozba války, vnitropolitická nestabilita*

¹¹⁷ prof. JUDr. ŠTURMA Pavel, DrSc.; Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze; „Mezinárodní smlouvy proti terorismu“; <http://www.svses.cz/konference/bezp05/texty/sturma.pdf>

¹¹⁸ PEZL Tomáš, JUDr. a PEZL Michal; Dokumenty ke studiu Ústavního práva; 3. Upravené vydání; Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeně, s.r.o.; r. 2008; str. 485

¹¹⁹ Úmluva OSN proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání; New York, 10.12.1984; Vyhláška č. 143/1988 Sb.; <http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rlp/dokumenty/umluva-proti-muceni-a-jinemu-krutemu--nelidskemu-ci-ponizujicimu-zachazeni-20135/>

nebo jakákoli jiná mimořádná situace, nemohou sloužit k ospravedlnění mučení“.¹²⁰ Stejně tak ani nařízení, byť poskytnuté nadřízeným orgánem státní moci, nemůže takovéto jednání ospravedlnit.¹²¹

Je pochopitelné, že Spojené státy americké zasáhly teroristické útoky nejvíce, čemuž odpovídá i jejich následné vojenské aktivity a praktiky, kterých se v boji s terorismem dopouštějí. Že je tento postup nezákonný již není nutné dokazovat. Rovněž nemusíme dokazovat to, že Spojené státy, které se považují za demokratické zřízení, by se takového jednání neměly dopouštět. O to více překvapivé a znepokojivé je pak vyjádření americké vlády o tom, že ústava Spojených států neplatí pro cizince mimo území USA, takže CIA může používat kruté a nelidské metody proti cizincům zadržovaným v zahraničí.¹²² Což v praxi znamená, že se Spojené státy sice nedopouštějí zcela zjevně neoprávněných praktik na svém území, avšak o to více tyto praktiky používají v zahraničí. „Podle zprávy švýcarského senátora Martyho byla jedna taková věznice dokonce i v Polsku“.¹²³ Pokud tomu tak skutečně je, pak to že Polsko, jako stát, který je rovněž považován za demokratický právní stát, který je rovněž členem Evropské unie, nemluvě o jeho sousedství s Českou republikou, působí více než znepokojivě.

V této souvislosti bych ráda dodala, že byť by americká ústava, podle vlády USA neplatila pro cizince mimo území USA, přesto jsou samotné Spojené státy americké vázány celou řadou mezinárodních úmluv, které jim v tomto jednání brání a to nejen na svém území, ale obecně. Nemůžeme povinnosti státu a jeho vázanost Úmluvami vztahovat pouze na území toho daného státu, neboť by tyto úmluvy ztrácely smysl, pro který byly vytvořeny. Navíc, v současném světě jsou státy navzájem natolik provázané, že takto se vymezovat pouze na své území, by bylo nedostačující.

¹²⁰ Úmluva OSN proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání; New York, 10.12.1984; Vyhláška č. 143/1988 Sb.,; čl. 2 odst. 2; op. cit.

¹²¹ Úmluva OSN proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání; New York, 10.12.1984; Vyhláška č. 143/1988 Sb.,; čl. 2 odst. 3; op. cit.

¹²² JUDr. Mgr. HERCZEG Jiří, Ph.D.; „Zákaz mučení a jeho relativizace v boji proti terorismu“; Trestněprávní revue 7/2006, s. 203; op. cit.

¹²³ JUDr. Mgr. HERCZEG Jiří, Ph.D.; „Zákaz mučení a jeho relativizace v boji proti terorismu“; Trestněprávní revue 7/2006, s. 203; op. cit.

K praktikám CIA a dalších služeb USA v boji s terorismem se vyjádřil i Evropský parlament, který tyto činy odsoudila jako odporující uznávaným zásadám mezinárodního práva a jako hrubé porušení základních lidských práv.¹²⁴

Vzhledem k výše uvedenému se zcela ztotožňuji s vyjádřením Evropského parlamentu a sdílím rovněž názor Jiřího Herczega, který se k tomuto vyjádřil následovně: „*Je osudem demokracie, že ne všechny prostředky jsou v boji s globálním terorismem přijatelné a strážci demokracie tak musí často bojovat s jednou rukou svázanou za zády. Proto musí platit i nadále: problémy, které lze řešit pouze s pomocí mučení, prostě nejsou v právním státě legálně řešitelné, bez ohledu na to, jak to v jednotlivém případě může být tragické*“.¹²⁵

¹²⁴ **Domnělé využití evropských zemí ze strany CIA pro převoz a nezákonné zadržování vězňů; P6_TA(2006)0316; Usnesení Evropského parlamentu o domnělém využití evropských zemí ze strany CIA pro převoz a nezákonné zadržování vězňů, podle průběžného výsledku práce dočasného výboru (2006/2027 (INI));** Úřední věstník Evropské unie; 13.12.2006; C 303 E/837; Čl. 8; <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2006:303E:0833:0842:CS:PDF>

¹²⁵ **JUDr. Mgr. HERCZEG Jiří, Ph.D.;** „Zákaz mučení a jeho relativizace v boji proti terorismu“; Trestněprávní revue 7/2006, s. 203; op. cit.

6. Povinnost státu hájit své občany

6.1. Ochrana občanů na území státu původu

Vnitřní politiku státu lze chápat jako soubor procesů uvnitř příslušného státu. Procesy vnitřní bezpečnostní politiky pak směřují k cílovému stavu, kterým je veřejný pořádek na území České republiky. Kromě veřejného pořádku jsou dalším cílem vnitřní bezpečnosti státu ochrana demokratického základu státu, zachování právního státu, územní celistvost, svrchovanost a ochrana obyvatel.¹²⁶

Stát na svém území zajišťuje ochranu svých občanů téměř ve všech oblastech jejich života, přičemž schopnost státu zajistit svým občanům dostatečnou ochranu, vypovídá i o schopnostech státu na mezinárodním poli. Mezi oblast ochrany uvnitř státu tak patří například ochrana před hrozbami terorismu, organizovanému zločinu, korupcí, ale také soudní ochrana a další.

Nejde zde však pouze o samotná již zmíněná odvětví, ve kterých se stát angažuje, aby tak zajistil bezpečnost svého území. V této souvislosti se jedná především o to, že stát, v našem případě Česká republika, tak činí v rámci zákona a v jeho mezích. Jakmile by však došlo k překročení pravomocí, nebo jiného způsobu porušení zákona nebo mezinárodní smlouvy, kterou je Česká republika vázána, pak je úkolem státu toto pochybení řádným způsobem napravit. Jen stát, který si je vědom všech těchto skutečností a postupuje podle nich je státem, který poskytuje dostatečnou ochranu svým občanům. Neboť stát, který by nectil tato pravidla, dopouštěl by se libovůle, nemohl by být ani dostatečnou zárukou svým občanům, které má chránit.

Vzhledem k příliš velkému rozsahu, který tato kapitola představuje, bych se proto zde ráda zaměřila pouze na ty oblasti působnosti státu při poskytování ochrany osobám na svém území, které mohou být nejvíce způsobeny vlivem ze zahraničí v důsledku současné celosvětové bezpečnosti, o které se zmiňuji v prvních kapitolách této diplomové práce.

¹²⁶ **BORTEL Michal, JUDr.;** „Vliv Lisabonské smlouvy na vnitřní bezpečnostní politiku ČR“; Diplomová práce; Masarykova univerzita; Fakulta sociálních studií; Katedra politologie; Obor bezpečnostní a strategická studia; učo: 52234; Brno r. 2010; str. 21 ; http://is.muni.cz/th/52234/fss_m/Diplomova_prace_BSS.pdf

a) *Ochrana před hrozbami terorismu*

Terorismus, jako bezpečnostní hrozba, se nedotýká České republiky v takové míře, jak tomu je například v případě Francie, Spojených států amerických a Velké Británie. Tato metoda násilného prosazování politických cílů je přesto stále poměrně vysoká¹²⁷ a to i proto, že je Česká republika členem mezinárodních organizací, v rámci kterých se účastní mezinárodních misí, v důsledku čehož se tak může stát terčem některých extrémistických skupin. *„Pravděpodobně největším rizikem z pohledu terorismu je fakt, že Česká republika je nejen tranzitním místem, ale i prostorem pro krátkodobý pobyt osob důvodně podezřelých z napojení na „radikální“ respektive teroristické skupiny, jejich podpůrné organizace, respektive pro jednotlivce s tzv. radikálním zaměřením“*.¹²⁸ I to je důvod, proč byla odborem bezpečnostní politiky Ministerstva vnitra České republiky vypracována Strategie boje proti terorismu pro léta 2010-2012. V rámci této strategie je pak uvedeno několik základních principů, mezi něž patří: *„respektování principů demokracie a ochrany lidských práv; spolupráce a sdílení informací mezi zainteresovanými institucemi; prohlubování zapojení České republiky do mezinárodních aktivit; prověřování (cvičení) schopností čelit hrozbě terorismu; vzdělávání; informování veřejnosti v účelném a přiměřeném rozsahu“*.¹²⁹ Jak je z tohoto patrné, respektování principů demokracie a ochrana lidských práv je stavěná do popředí, čímž se jakýmsi způsobem vyjadřuje jejich důležitost. Česká republika, by se tímto dala říci, vyjádřila i svůj postoj k tomu, že i boj s něčím tak těžko předvídatelným jako je terorismus, musí probíhat zákonným způsobem a v souladu s předpisy upravující problematiku lidských práv.

V boji s terorismem Česká republika rozdělila svou činnost do čtyř okruhů, kterými jsou¹³⁰: a) zlepšení komunikace a spolupráce mezi subjekty, zapojenými do boje proti terorismu a zkvalitňování podmínek pro výkon jejich činnosti; b) ochrana obyvatelstva, kritické infrastruktury a životního prostředí; c) prevence vzniku

¹²⁷ MZV ČR; *Bezpečnostní strategie ČR 2011*; op. cit.; str. 9;

¹²⁸ Ministerstvo vnitra České republiky; *Odbor bezpečnostní politiky; „Strategie boje proti terorismu pro léta 2010 – 2012“*; Praha r. 2010; str. 5

¹²⁹ Ministerstvo vnitra České republiky; *Odbor bezpečnostní politiky; „Strategie boje proti terorismu pro léta 2010 – 2012“*; Praha r. 2010; str. 9

¹³⁰ BORTEL Michal, JUDr.; *„Vliv Lisabonské smlouvy na vnitřní bezpečnostní politiku ČR“*; Diplomová práce; Masarykova univerzita; Fakulta sociálních studií; Katedra politologie; Obor bezpečnostní a strategická studia; str. 23.; op. cit.

uzavřených přistěhovaleckých komunit a radikalizace jejich členů; d) zahraničně-politické směřování České republiky v oblasti boje proti terorismu.

V rámci ochrany státu před terorismem na svém území, Česká republika získává z různých zdrojů a především prostřednictvím zpravodajských služeb informace, které průběžně sleduje, analyzuje a v případě potřeby zakročí, aby osobám nacházejícím se na jejím území zajistila dostatečnou bezpečnost. Orgány, kterými tak činí, musí za všech okolností dodržovat veškeré platné právní předpisy, především z oblasti trestního práva, týkající se postupu při nakládání s těmito osobami a za všech okolností musí šetřit základní práva a svobody těchto osob a to nejen v případě svých občanů, ale i cizích státních příslušníků. Kromě samotného postupu odpovědných obranných složek je pak také nezbytné umožňovat i těmto osobám právo na soudní ochranu.

b) Ochrana před organizovaným zločinem

V Bezpečnostní strategii České republiky je uvedeno, že organizovaný zločin získává v současném bezpečnostním prostředí stále širší rozměr.¹³¹ Důvod, proč tomu tak je, představuje především to, v jakém mezinárodním prostředí se Česká republika vyskytuje. Vzhledem k tomu, že se nachází ve středu Evropy a jako člen Evropské unie jsou v rámci Schengenského prostoru její hranice otevřeny a dochází k tomu, že prostřednictvím obchodních i osobních vztahů dochází i k snadnějšímu překračování organizovaného zločinu na její území. „*Narůstá schopnost kriminálních sítí narušovat instituce a hodnoty právního státu, infiltrovat orgány státní správy a ohrožovat bezpečnost občanů. Často se tak děje prostřednictvím korupce*“.¹³²

Pro účinný boj s organizovaným zločinem je v České republice zřízen Úřad pro odhalování organizovaného zločinu, který plní úkoly stanovené příslušnými zákony a národními bezpečnostními strategiemi, mezi něž patří hlavně získávání, soustředování, uchovávání, analýza a využívání informací důležitých pro boj s organizovaným zločinem a dále samotné odhalování, vyšetřování a zjišťování pachatelů trestných činů.¹³³

¹³¹ Ministerstvo vnitra České republiky; Odbor bezpečnostní politiky; „Strategie boje proti terorismu pro léta 2010 – 2012“; Praha r. 2010; str. 9

¹³² Ministerstvo vnitra České republiky; Odbor bezpečnostní politiky; „Strategie boje proti terorismu pro léta 2010 – 2012“; Praha r. 2010; str. 9

¹³³ ÚOOZ SKPV; „Činnost útvaru a jeho úkoly“; POLICIE ČR; <http://www.policie.cz/clanek/cinnost-utvaru-a-jeho-ukoly.aspx>

Podle informací dostupných prostřednictvím ÚOOZ, má v současné době organizovaný zločin na území České republiky podobu výroby, pašování a distribuce drog, daňových podvodů, organizování nelegální migrace, padělání měny, organizování prostituce a obchodu s lidmi, a celou řadu dalších. Všechny zmíněné podoby organizovaného zločinu jsou všechno trestné činy porušující práva a svobody jiných, jež se Česká republika v rámci celé řady mezinárodních úmluv zavázala dodržovat a chránit. V rámci toho je tak také její povinností zajistit i to že v případě jejich porušení se postará o nápravu a případné potrestání osob, které se toho dopustily. Jen díky této činnosti tak Česká republika naplňuje své cíle v oblasti bezpečnosti a zároveň si tak uchovává jednotnost svého území, demokratický ráz jako právní stát, tak jak je definován v čl. 1 Ústavy.

c) Ochrana před nelegální migrací

Jak bylo uvedeno v předchozích kapitolách této diplomové práce, v důsledku událostí, které se v současné době odehrávají na území Blízkého východu, odtud každý den proudí skupinky imigrantů. Ti se pak usazují ve státech západní civilizace. I když se po uklidnění situace řada z nich vrátí do státu původu, přesto zde mnozí z nich zůstávají. Jejich nedostatečná integrace na území těchto států, tak může oslabit další rozvoj společnosti. To může vést k sociálnímu napětí, které může následně vyústit v nežádoucí radikalizaci členů přistěhovaleckých komunit.¹³⁴

Jako jeden z evropských států se ani Česká republika nevyhne tomu, že na její území vstupují i nelegální přistěhovalci a to byť pouze v úmyslu se přes její území dostat do sousedních zemí jako je Německo, Francie a další. Česká republika, stejně jako další státy, se v rámci mezinárodních úmluv zavázala k tomu, že i s těmito osobami bude nakládat podle práva. Konkrétně se jedná například o udělování povolení k pobytu, rozhodování o azylu, i v dalších případech jako je vyhoštění ze země, musí orgány státu jednat tak, aby nedocházelo k porušování práv těchto osob a šetřit jejich čest a lidskou důstojnost. Následně, pokud je těmto osobám udělen azyl, nebo jiný druh povolení k pobytu, jsou stát a jeho orgány povinny k těmto osobám přistupovat nediskriminačně a poskytovat jim práva, jak tomu je i u dalších osob na jeho území.

¹³⁴ Ministerstvo vnitra České republiky; Odbor bezpečnostní politiky; „Strategie boje proti terorismu pro léta 2010 – 2012“; Praha r. 2010; str. 9

6.2. Ochrana občanů mimo území státu původu

Právo státu chránit své občany patří mezi základní principy mezinárodního práva veřejného, přičemž diplomatická ochrana je prostředkem, kterým státy mohou takto konat na mezinárodním poli. Vzhledem k tomu, že ochranu občanů patří mezi práva státu, v tradičním mezinárodním právu veřejném nemá stát povinnost diplomatickou ochranu vykonávat. Z tohoto jsou vyjmuty případy, kdy je takovéto právo přímo ve vnitrostátní legislativě uvedeno. Státy se tedy mohou k tomuto přímo zavázat, jako tomu je například v Rusku¹³⁵ nebo na Ukrajině^{136, 137}.

Vzhledem k tomu, že diplomatická ochrana jako taková není předmětem této diplomové práce, zaměřím se v této části pouze na případy, kdy se občané státu vyskytli v situaci, kdy pomoc státu v tomto ohledu potřebovali.

K držení českých občanů na území cizího státu může docházet hned několika způsoby. Pro účely této diplomové práce uvedu tři případy, kdy byl buď občan České republiky, nebo občan jiného státu držen na území druhého státu, přičemž k zadržení těchto osob mohlo dojít jak zákonným způsobem, kdy k tomu došlo prostřednictvím státních orgánů zadržujícího státu, nebo se naopak jednalo o neoprávněné držení těchto osob nestátními subjekty. Jako třetí uvedu příklady, kdy i přesto, že se jednalo o zadržení osob státními orgány jednoho státu, k držení docházelo na území druhého státu, přičemž držené osoby nebyly občany ani jednoho z těchto států.

Důvodem proč uvádím pouze tyto případy je jednak to, že v prvních dvou případech se jednalo o držení českých občanů v různých časových obdobích. V prvním případě se tento případ odehrál před pouhými několika lety, zatímco ten druhý se stal ještě za Československa. Následně důvodem, proč zmíním třetí případ, je především to,

¹³⁵ Конституция Российской Федерации (принята на всенародном голосовании 12 декабря 1993 г.) (с поправками от 30 декабря 2008 г.); Раздел первый; Глава 1.; Основы конституционного строя; Статья 2; ("*Человек, его права и свободы являются высшей ценностью. Признание, соблюдение и защита прав и свобод человека и гражданина - обязанность государства*". – „*Člověk, jeho práva a svobody jsou nejvyšší hodnotou. Uznání, zajištění a ochrana práv a svobod člověka a občana – je závazkem státu*“.); ГАРАНТ; Информационно-правовой портал; http://base.garant.ru/10103000/1/#block_1111

¹³⁶ Конституція України; Розділ I.; Загальні засади; Стаття 3.; („*Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави*“ – „*Zajištění a ochrana práv a svobod je hlavním závazkem státu*“.); Президент України Віктор Янукович, офіційне інтернет-представництво; <http://www.president.gov.ua/content/chapter01.html>

¹³⁷ Zuzana KULHÁNKOVÁ; „Právo státu vykonávat diplomatickou ochranu ve prospěch uprchlíka“; Diplomová práce; Masaryková univerzita v Brně; Právnická fakulta; Katedra Mezinárodního a Evropského Práva; 2005/2006; http://is.muni.cz/th/60962/pravf_m/; str. 16

že způsob takového držení považují za nesmírně významný ve vztahu k lidským právům právě proto, že se ho dopustili orgány států, které se projevují jako demokratické a právní státy a pak také proto, že toto jednání bylo odsouzeno i samotným Evropským parlamentem.

a) Zákonný způsob zadržení občanů ČR na území cizího státu

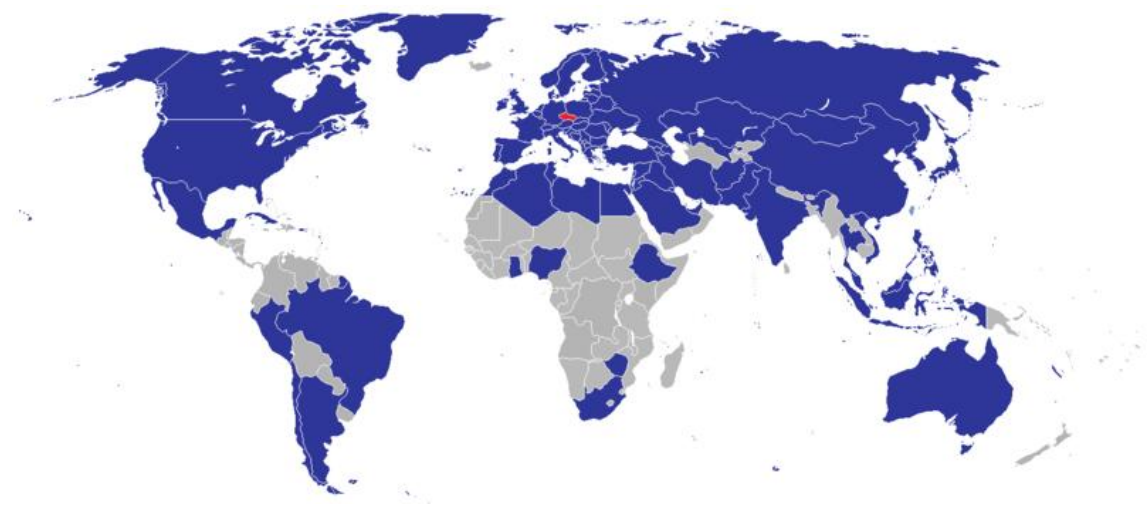
Případ, který bych zde ráda připomenula, bylo zadržení občana ČR na území cizího státu, který se odehrál 13.8.2010 na území Afriky, kdy dva mladí čeští studenti Šimon Heller a Vojtěch Jarolím byli v průběhu své expedice, během překračování senegalsko-gambijské hranice vyzváni gambijsou stranou, aby se podrobili drogové kontrole, kterou prováděla tamní drogová policie.¹³⁸ Oba studenti se ničemu nebránili a samozřejmě policii poskytli vše, co ke kontrole vyžadovali, přičemž důvodem následného zadržení Šimona Hellera se staly léky Claritin (lék na alergické projevy) a Lexaurin (lék na deprese, který měl mírnit vedlejší příznak antimalarik, které v tu dobu studenti brali). Zatímco v případě Claritinu se studentům podařilo policii vysvětlit, že se jedná o lék, který Heller byl nucen užívat, v případě Lexaurinu byla policie nekompromisní, jelikož podle tamních předpisů se jednalo o látku, která je považována za drogu a bez lékařského předpisu, který by lék legalizoval, byla policie nucená studenta zadržet.

Šimon Heller byl tak dán do vazby, kdy vzhledem k tomu, v jakém státě se nacházeli, byly i podmínky věznění diplomaticky řečeno skromné. Jednalo se o celu v rozměrech 6,5 x 13,5 stop a k dispozici tu nebyla ani postel, židle, natož záchod. Jedinou vymožeností v tomto případě byl plesnivý modlitební koberec pro muslimy. Navíc zde neustále pobíhaly krysy, šváby a žáby.

Vzhledem k tomu, že tamní policie s rychlým vyřešením případu nespíchala, rozhodli se studenti kontaktovat nejbližší českou ambasádu (viz obr. č. 3 níže). Jelikož k jejich zadržení došlo v Gambii, obrátili se proto studenti na českou ambasádu v Ghaně, která byla vzdálená 3000 km vzdušnou čarou od Gambie. V této souvislosti se studentům podařilo kontaktovat třetí tajemnici Veroniku Hirzel, která ihned kontaktovala příslušné úřady v Gambii a zajistila zde Hellerovi závěrečné slyšení.

¹³⁸ Šimon HELLER; „Západní Afrika aneb šepot kriminálu“; první české vydání říjen 2011; vydal Šimon Heller; Tisk: Tiskárny Havlíčkův Brod a.s.; ISBN 978-80-260-0629-9; str. 27-32

Kontaktovala i tamního konzula Adama Ahmadou Sallaha, který byť slíbil, že se na toto jednání dostaví, se hlavního líčení neúčastnil.

Obrázek č. 3: Seznam českých velvyslanectví v zahraničí (Diplomatic missions of the Czech Republic.png) – v Africe to jsou: Alžírsko (Alžír), Egypt (Káhira), Etiopie (Addis Abeba), Ghana (Accra), Jihoafrická republika (Pretoria), Libye (Tripolis), Maroko (Rabat), Nigérie (Abuja), Tunisko (Tunis), Zimbabwe (Harare).¹³⁹

V tomto případě to byl právě zastupitelský úřad České republiky v Ghaně, který s místními úřady komunikoval na dálku. K samotnému jednání ve věci se ze strany České republiky nikdo osobně nedostavil. Heller se tak v zásadě ocitl sám ve vyjednávání s Gambijskými úřady. Po propuštění Šimona Hellera z gambijského vězení tak jeho posledním kontaktem se zastupitelským úřadem České republiky v Ghaně bylo právě oznámení, že byl propuštěn, načež mu nebyla nabídnuta ani další pomoc, kterou v tu dobu mohl vzhledem k prožitým událostem potřebovat. Česká republika pak pouze po návratu obou studentů zveřejnila na stránkách ministerstva zahraničních věcí informaci o tom, jaké léky jsou v Gambii zakázány.¹⁴⁰

Podle slov Šimona Hellera, byl ve vedlejší vazbě občan Španělska a i přesto, že Španělsko stejně jako Česká republika nemá na území Gambie svůj zastupitelský

¹³⁹ WIKIPEDIE; „Seznam českých velvyslanectví v zahraničí“; http://cs.wikipedia.org/wiki/Seznam_%C4%8Desk%C3%BDch_velvyslanectv%C3%AD_v_zahrani%C4%8D%C3%AD

¹⁴⁰ Ministerstvo zahraničních věcí ČR; Gambie; „Celní a devizové předpisy“; http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/afrika/gambie/cestovani/duty.html

úřad¹⁴¹, dostavil se zástupce Španělska za svým občanem osobně a osobně se mu snažil v dané situaci pomoci. Vzhledem k výše uvedenému se pak musím ptát, zda zde Česká republika skutečně nemohla učinit více a zda v tomto případě, byť se jednalo jen o pouhých několik dní v gambijském vězení, nedošlo k podcenění situace.

Celková doba, po kterou se Šimon Heller nacházel v gambijské vazbě, byla 5 dní, ovšem jak dodává sám Heller: „*Jednalo se pouze o pět dní v africkém kriminálu, i tak nutno říct, že těchto několik dní mi spousty dalo i vzalo a hodnotově převrátilo život naruby*“¹⁴².

b) Nezákonný způsob zadržení občanů ČR na území cizího státu prostřednictvím nestátních orgánů

Velké drama prožila také skupina 66 Československých občanů, kteří byli v letech 1983 – 1984 drženi v Angole, po té co je tamní národní svaz pro úplnou nezávislost Angoly, nazývaný zkratkou „UNITA“, unesl z městečka Alto Catumbela, kam byli tito odborníci pozváni OSN a organizací Africké jednoty, aby zde znovu uvedli do provozu fabriku, která již byla delší dobu mimo provoz.

V noci 12.3.1983 přepadla protivládní organizace UNITA tuto oblast a do vzduchu vyhodila i fabriku, kterou tito Českoslovenští odborníci měli znovu zprovoznit. V této souvislosti, generál Mario Vasco Vatura, velitel přepadových jednotek na Alto Catumbela uvedl, že dostal za úkol tuto oblast zlikvidovat právě z důvodu jejího významu pro tuto oblast. Teprve až po příchodu do Alto Catumbela pak on i zbytek členů UNITA zjistili, že zde je i skupina cizinců. „*Když jsme převzali celou oblast, museli jsme za ní převzít odpovědnost. S tím také i odpovědnost za cizince, kteří se tam nacházeli. Kdybychom je tam nechali, mohli by přijít vládní síly, i kdokoliv jiný, což pro ně bylo nebezpečné. Kdo ví, jak by s nimi naložili. Navíc, by taková situace mohla být využita proto, aby nás zdiskreditovali*“¹⁴³ Přesto se však někteří zajatci od vojáků, kteří je unesli, dozvěděli, že v případě nutnosti je měli povinnost postřílet.

Za nedlouho do oblasti dorazilo vládní vojsko a vytlačilo povstalce do hor, avšak UNITA si s sebou vzala Československé občany jako rukojmí. UNITA se vydala na

¹⁴¹ **Wikipedia; List of diplomatic missions of Spain;**
http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_diplomatic_missions_of_Spain

¹⁴² **HELLER Šimon; „Západní Afrika aneb šepot kriminálu“;** str. 32; op. cit.

¹⁴³ **ČT; „Zajati v Angole“;** Dokument; r. 2009; <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10213385108-zajati-v-angole/>

pochod horami, spolu s 66 Československými občany a spoustou dalších domorodců, přičemž tento pochod trval přes dva měsíce a zahynul během něho i jeden Československý občan Jaroslav Navrátil.

Přestože cílem vlády jak Angoly, tak i Československa bylo získat tyto zajatce ve zdraví do bezpečí, nepodařilo se tak učinit najednou. Zastupitelské úřady tehdejšího Československa podnikaly veškeré nutné kroky, které byly nutné pro to, aby se jejich občané vrátili v pořádku domu. Po prvních dvou a půl měsících byla vydána skupina 45 zajatců a navracená opět do Československa. Zbýlých 20 mužů zůstalo v zajetí ještě dlouhých 11 měsíců.

Před vydáním 20 mužů, Jonas Malheiros Savimbi, který byl dlouholetým vůdcem opozičního hnutí UNITA v Angole požadoval po vládě Československa vyplacení 300 tisíc \$ jako jakousi cenu za to, že tito muži v táboře UNITA pobývali. Vláda však na to reagovala tak, že pokud tyto peníze zaplatí, pak se z osvobozené UNITY stane v očích ostatních států jen pouhá teroristická organizace, což Savimbiho od jeho původního požadavku odradilo. Následně se v roce 1984 zbýlých 20 mužů vrátilo do Československa.

Se zpětným posouzením tohoto případu, je vidět, že tehdejší Československo konalo veškeré potřebné kroky, aby mírným způsobem vyjednala navrácení svých občanů zpět do Československa a přitom více neohrožovalo jejich život. Vzhledem k tomu, že vojáci UNITA nijak československé zajatce cíleně nemučili a celou dobu tvrdili, že se jedná pouze o jakýsi boj za osvobozenou Angolu, přičemž skupině československých občanů nechtějí nijak ublížit, nebylo ani nutné, aby se Československo pokoušelo o výraznější zásah v této situaci. Navíc tu byla vláda Angoly, která se rovněž celou dobu pokoušela o jejich osvobození.

c) Zadržení cizích státních příslušníků státními orgány jednoho státu na území druhého státu

Ač se to může zdát jakkoli nepravděpodobné, že státy, které se zavázaly ctít základní lidská práva a svobody, které se staly členy celé řady mezinárodních organizací na podporu míru a prosazování práva v různých koutech planety, státy, které samy sebe označují za demokratické právní státy, se také samy ve velkém dopouštějí porušování základních práv a svobod a i když tak činí pod rouškou zajišťování

bezpečnosti, jsou tato jejich jednání mnohdy ještě horší, než jednání jiných států, které se snaží „napravit“ a kterým se dávají za vzor.

V předchozích kapitolách této diplomové práce jsem již uvedla celou řadu případů, kdy se státy v obavě z možného ohrožení své bezpečnosti dopouštějí porušování lidských práv a svobod a své neoprávněné postupy se snaží ospravedlnovat právě bezpečnosti svých občanů. Jak jsem rovněž uvedla, někdy se tyto státy dokonce snaží o posouvání hranic, jakými jsou tato základní práva a svobody vnímány a usilují tak o jakýsi nový způsob nahlížení na tato práva, který by jim umožňoval větší pole působnosti v boji za ochranu svého území.

V této části bych proto ráda upozornila na některé případy, které se odehrály na evropském kontinentě, na území států, kdy některé z nich jsou i členy Evropské unie. Ač vázání mnohá předpisy, přesto se tyto státy dopustily hrubého porušování základních lidských práv a svobod na svém území.

V Usnesení Evropského parlamentu o domnělém využívání evropských zemí ze strany CIA pro převoz a nezákonné zadržování vězňů, je uvedeno hned několik případů, ve kterých došlo ze strany evropských států k zásadnímu porušení lidských práv a svobod a které tak také Evropský parlament odsoudil.

V tomto usnesení se Evropský parlament vyjádřil k případu kanadského občana Mahera Arara, který byl orgány USA uvězněn a následně tajnou službou CIA převezen do Sýrie, kde byl po celou dobu svého věznění, v délce 12 měsíců mučen. Jeho transport z Ameriky do Sýrie se týká i evropských zemí a to proto, že právě jejich letiště CIA k převozu Arara využila.¹⁴⁴ V rámci boje s terorismem tak v tomto případě došlo vlastně k únosu občana Kanady, tajnou službou Spojených států amerických, o čemž zajisté věděly i dotčené evropské státy, nemluvě o Sýrii, kde byl vězněn. Vzhledem k tomu, že Sýrie je stát, který je jak uvádím v předchozích kapitolách, v současné době považován za nesmírně nebezpečnou a nestabilní oblast, nemůže být ani překvapením, že na jeho území mohlo k něčemu takovému dojít. Ovšem co již překvapením a to obrovských rozměru, je, že tohoto zakázaného jednání se dopustily právě státy, které jsou vázány celou řadou mezinárodních úmluv o základních lidských právech a svobodách a které na mezinárodním poli působí jako jakýsi vzor ostatním v tom, jakou hodnotu těmto právům a svobodám přikládají. Jejich působení v této oblasti tak ve světle těchto informací, působí mírně řečeno úsměvně.

¹⁴⁴ **Domnělé využití evropských zemí ze strany CIA pro převoz a nezákonné zadržování vězňů;** Úřední věstník Evropské unie; 13.12.2006; čl. 12; op. cit.

Jako další uvádí Evropský parlament případ egyptského občana Abu Omara, který byl dne 17.2.2003 rovněž unesen tajnou službou CIA, tentokrát však na území Evropy v Miláně. Následně byl převezen do Adviana a později do Ramsteinu.¹⁴⁵

Poslední případ, na který bych zde ráda upozornila a který odsuzuje i Evropský parlament je případ únosu německého státního občana Khaleda el Masriho, který rovněž uskutečnila zpravodajská služba CIA. Masri byl držen na území Afghánistánu od ledna do května 2004, přičemž zde byl podroben ponižujícímu a nelidskému zacházení. V tomto případě je zde však také podezření, že Mari byl ještě před tímto nelegálně vězněn na území Bývalé jugoslávské republiky Makedonii, odkud byl pak převezen do již zmiňovaného Afghánistánu.¹⁴⁶

Evropský parlament tak v souvislosti se zapojením členských států nebo jejich možné spoluúčasti na nezákonném zadržování, odstraňování osob, únosech, vypovězení osob, mimořádném předávání vězňů a jejich zadržování a to ať již jednáním nebo opomenutím těchto států, uvedl: *„na základě výpovědí svědků a dokumentace, která byla až doposud shromážděna, považuje Evropský parlament za nepravděpodobné, že by některé evropské vlády nevěděly o činnostech spojených s mimořádným předáváním vězňů, ke kterému došlo na jejich území; zejména zastává názor, že je zcela nepravděpodobné, aby několik stovek letů vzdušným prostorem některých členských států a podobný počet přesunů na evropská letiště a z nich mohlo proběhnout bez vědomí bezpečnostních či zpravodajských služeb, a aniž by odpovědní činitelé těchto služeb alespoň pomýšleli na spojení mezi těmito lety a praxí mimořádného předávání; poznamenává, že tento předpoklad je podporován faktem, že zástupci vyšších úředníků státní správy USA vždy tvrdili, že jednali bez narušení státní suverenity evropských zemí“*.¹⁴⁷

Osobně jsem rovněž zastáncem názoru, že všechny státy v těchto případech zakomponované, musely o takovýchto praktikách vědět. Pokud by státy o tomto skutečně nevěděly, pak by se v zásadě jednalo o jejich značné zanedbání v oblasti bezpečnosti státu, která je jak uvádím v předchozích kapitolách, hlavním úkolem každého státu. Vzhledem k tomu, o jaké státy se zde však jedná, jen těžko lze usuzovat,

¹⁴⁵ **Domnělé využití evropských zemí ze strany CIA pro převoz a nezákonné zadržování vězňů;** Úřední věstník Evropské unie; 13.12.2006; čl. 17; op. cit.

¹⁴⁶ **Domnělé využití evropských zemí ze strany CIA pro převoz a nezákonné zadržování vězňů;** Úřední věstník Evropské unie; 13.12.2006; čl. 19; op. cit.

¹⁴⁷ **Domnělé využití evropských zemí ze strany CIA pro převoz a nezákonné zadržování vězňů;** Úřední věstník Evropské unie; 13.12.2006; čl. 16; op. cit.

že ochrana těchto států, by jimi byla zanedbávána. Pokud všechny tyto skutečnosti budou vzaty v úvahu, pak se jen těžko vyhneme myšlence, že tyto státy o praktikách CIA moc dobře věděly a přesto dopustily jejich nerušené pokračování. V tomto případě si tak dovoluji tvrdit, že všechny tyto státy porušily nejen celou řadu mezinárodních úmluv, které jím ukládají povinnost dodržovat a prosazovat základní lidská práva a svobody, ale že se tak ony samy dopustily celé řady trestních a odsouzeníhodných činů a především selhaly ve své povinnosti zajišťovat svým občanům i dalším osobám nacházejícím se na jejich území bezpečnost.

7. Závěr

Bezpečnost je jedním z hlavních úkolů každého státu, kdy jeho schopnost zajistit bezpečnost svého území a svých občanů se odráží i na samotné jeho existenci. Jak vyplývá z textu této práce, Česká republika je státem, který sám sebe v Ústavě označuje za demokratický právní stát a jako takový se také projevuje. Česká republika dbá na vnitřní bezpečnost svého území, a i když se zcela logicky nevyhne kriminalitě jako takové, přesto se snaží eliminovat kriminální živly na svém území a chránit tak své občany. Vnitřní bezpečnost státu, jak již bylo řečeno výše, se odvíjí i ze vztahu státu k jednotlivcům na jeho území. Česká republika, jako demokratický právní stát, poskytuje svým občanům celou škálu základních lidských práv a svobod a v případě, že se její orgány dopustí porušení těchto Listinou garantovaných práv, vyvozuje z toho patřičné důsledky, což představuje jistý druh bezpečí pro osoby nacházející se na jejím území. Z toho je také zřejmé, že hrozba v podobě vnitřních nepokojů ve státě je nízká.

Z hlediska vnější bezpečnosti, se Česká republika nachází v klidné oblasti, a jak uvádí i samotná bezpečnostní strategie České republiky, riziko, že by mohlo dojít k jejímu napadení ze strany jiných států, tak jak tomu bylo v minulosti, je nízké. Česká republika je rovněž členem několika mezinárodních organizací, v rámci kterých se účastní celé řady misí na udržení míru a bezpečnosti ve světě. Avšak právě zmiňovaná účast v těchto misích, může pro Českou republiku představovat jisté bezpečnostní riziko. Nejen to se však může stát důvodem pro její napadení. Velký podíl na bezpečnosti státu, jak bylo ukázáno, má i jeho postoj v určité světové problematice. Veškeré tyto skutečnosti musí být brány v úvahu a Česká republika, stejně jako i další státy, uskutečňují veškeré potřebné kroky k eliminaci těchto hrozeb.

Podle globálního mírového indexu z roku 2012, který poukazuje na celosvětovou mírovou situaci, a o kterém se rovněž zmiňují v textu této diplomové práce, je zřejmé, že Česká republika se nachází v oblasti, která je považována za tu nejklidnější. Tuto skutečnost dokazuje i to, že pro rok 2012 Česká republika zaujímá třináctou pozici ze 158 zemí světa. Česká republika se tak v této oblasti řadí ke státům jako je Island, Dánsko, Irsko, Kanada, Rakousko, Švýcarsko a další. V tomto ohledu Česká republika předčila i své sousedy Slovensko (26 pozice), Polsko (24 pozice), Německo (15 pozice).

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že ač je Česká republika, stejně jako všechny státy světa, ohrožovaná jak vnitřními, tak i vnějšími hrozbami, je vidět, že je silným státem, schopným na všechny tyto hrozby včas a účinně reagovat a zajistit tak bezpečnost osobám nacházejícím se na jejím území a s tím také i svou další existenci.

Jak je uvedeno v textu této diplomové práce, velký vliv na bezpečnost mají i zahraniční události. Z toho důvodu, následně poukazují na současné celosvětové dění z hlediska konfliktů pro rok 2012, ze kterého je opět patrné, že Česká republika i její blízké okolí jsou v tomto ohledu klidnou a nekonfliktní oblastí. Přesto jak je na mapě konfliktů pro rok 2012 patrné, konflikty se nevyhýbají ani státům, se kterými Česká republika více či méně spolupracuje. Tyto konflikty tak logicky mohou mít negativní vliv i na Českou republiku. V souvislosti s tím, pak v této diplomové práci zmiňuji dvě z nejdiskutovanějších a nejrozsáhlejších hrozeb, které se sice odehrávají, dalo by se říci, na druhém konci světa, přesto účinky těchto konfliktů mohou být patrné i v ostatních státech světa, nevyjímaje Českou republiku.

První konfliktní oblastí, kterou zde zmiňuji, je oblast Blízkého východu, která je zmínána řadou nepokojů v souvislosti s Arabským jarem. Důvody a rozsah nepokojů jsou blíže specifikovány v textu této diplomové práce. Nicméně není třeba dlouze diskutovat o tom, o jak nebezpečné prostředí se zde jedná, přičemž brzké vyřešení těchto nepokojů je stále v nedohlednu. I přesto, že se tyto nepokoje odehrávají poměrně daleko od České republiky, i její bezpečnost může být v důsledku těchto nepokojů zasažena a to byť pouze formou celé řady přistěhovalců, kteří zde hledají bezpečí pro sebe i své početné rodiny.

Státy se potýkají s celou řadou problémů, které mohou být čistě jejich domácího charakteru, jako je například nezaměstnanost. Pokud tedy vezmeme v potaz to, že stát se již sám o sobě potýká s velkou mírou nezaměstnaností, příval přistěhovalců, může tuto situaci ještě zhoršovat. A to nezávislé na tom, zda tyto osoby pobývají a pracují na území příslušného státu legálně či nikoli. Je logické, že nelegální přistěhovalectví a zaměstnávání těchto osob může mít a má negativní vliv na stát. Nicméně i zcela legální přistěhovalectví a zaměstnávání může v určité míře znamenat bezpečnostní riziko. Bezpečnost státu v důsledku přistěhovalectví tak může být ohrožená z důvodu nedostatku pracovních příležitostí, následkem čehož vzroste i kriminální činnost, nemluvě o sílící nesnášenlivost mezi národy žijícími na území tohoto státu, rostoucí hrozbě terorismu a celé řadě dalších.

Jako druhý konflikt uvádím jadernou hrozbu ze strany Severní Korey, která představuje bezpečnostní riziko pro celý svět. Míra nebezpečí je v tomto ohledu ještě vyšší, neboť Severní Korea je státem, se kterým je velmi těžké vyjednat. Není nejspíš třeba dále rozvádět, jak velké nebezpečí může vypuštění jaderných zbraní a následná válka znamenat.

Pro zvýšení míry své bezpečnosti se státy spojují do různě velkých celků, kdy v rámci kolektivní bezpečnosti, kterou lze chápat jako systém ochrany vůči hrozbám, si státy poskytují vzájemnou pomoc v případě, že dojde k napadení jednoho z nich. Takovéto spojování v rámci kolektivní bezpečnosti tak v jistém slova smyslu posiluje moc a schopnost daného státu v zajišťování bezpečnosti svého území, jelikož jeho spojení tak představuje nejen jeho vlastní vojenskou sílu, ale i sílu jeho spojenců. Kolektivní spolupráce států tak předpokládá, že kolektivní systém bezpečnosti bude představovat dostatečně odstrašující sílu, která bude odrazovat potenciální útočníky.

Česká republika je členem hned několika mezinárodních organizací, jejichž činností je zajišťování bezpečnosti. Jednou z nich je Organizace spojených národů, kterou zmiňuji v textu této diplomové práce. Její hlavní strategií je politika aktivního předcházení vzniku konfliktů a zamezování jejich opětovnému výskytu, přičemž zde velkou úlohu hraje diplomacie, která v rámci zajišťování bezpečnosti, zprostředkovává jednání mezi zástupci konfliktních stran, avšak i ona sama se účastní vyjednávání. Pro účely této diplomové práce jsem se rozhodla zabývat způsoby, jakými se tato organizace snaží o pokojné řešení sporů a které v textu dále rozvádím. Kolektivní bezpečnost OSN tvoří prostředky pokojného řešení sporů, donucovací opatření a odzbrojení.

Pokojné řešení sporu je v tomto ohledu třeba chápat jako prostředek, který není pouze symbolický. I přestože v Chartě OSN není stanoven požadavek dosažení určitého výsledku, je nezbytné, aby státy k tomuto přistupovaly odpovědně a jejich snahy o vyřešení sporu bez užití síly bylo uskutečňováno v dobré víře, že tohoto požadovaného výsledku bude dosaženo. Rozhodně by se nemělo jednat o pouze formální vyjednávání se skrytým úmyslem co nejdříve přistoupit k silovým prostředkům.

Během tohoto vyjednávání musí být rovněž respektována vůle a zájmy obou stran sporů. Státy si jsou dle čl. 2 odst. 1 Charty OSN rovny. Jako takové nemohou být, ani za použití pokojných prostředků, přiměny k urovnání sporů, které by pro ně bylo zcela nevýhodné a zasahující do jejich svrchovanosti.

Pokud nedojde k pokojnému vyřešení sporu, dalším prostředkem jak dosáhnout požadovaného výsledku je užití donucovacích opatření. Tato opatření mohou být s užitím síly, tak i bez užití síly. Velkou úlohu v tomto přístupu má Rada bezpečnosti OSN, které se ke sporům vyjadřuje a může tak stanovit, jaký donucovací prostředek se užije. Je logické, že v první řadě to budou prostředky bez užití síly. Síla je stále považovaná za ten nejzazší způsob řešení konfliktů.

Jako další způsob, jak se státy snaží předcházet a urovnávat konflikty, představují smlouvy o odzbrojení. Mezi ty nejznámější patří právě smlouvy o odzbrojení mezi USA a SSSR, SALT I. a SALT II. a jejich novější verze uzavřené již mezi USA a Ruskou federací s názvem START. Oblast odzbrojení je mnohdy dosti kritizovaná a jsou slyšet i hlasy, které upozorňují na to, že zatímco západní svět omezuje své zbrojní síly, další státy, které představují velké bezpečnostní riziko tak nečiní. Vystávají pak otázky, zda takovéto odzbrojení nemůže spíše ohrožovat, nežli chránit. V této souvislosti musím dodat, že byť státy uzavírají celou řadu mezinárodních smluv, zdaleka nedocházejí do takových extrémů, které by razantně snižovaly jejich bezpečnost. A tak i přes uzavírání mezinárodních smluv upravujících zbrojení, je myšlenka absolutního odzbrojení zcela nereálná. Požadavek vojenské síly, zbrojního arzenálu a dalších ozbrojených složek státu nebude ani nemůže být ze společnosti zcela vyloučen. Jak již bylo řečeno v textu této diplomové práce, jsme stále ovlivňováni celou řadou faktorů, které mohou snižovat naši bezpečnost, proto si každý stát musí udržovat jistou vojenskou sílu, aby tak odrazil případné agresory.

Nejrozsáhlejší část této diplomové práce představují lidská práva a to, jak v rámci zajišťování bezpečnosti dochází k jejich omezování a porušování ze strany státu a jeho orgánů. Po 11. září 2001 se mnohé změnilo. Zásadní změnu zaznamenal především přístup států k problematice bezpečnosti, kdy státy přistoupily k celé řadě opatření, která mají zajišťovat větší míru bezpečnosti v zemi. Avšak tato opatření mnohdy až příliš zasahují do oblasti lidských práv a svobod. Příkladem toho může být například poskytování nejrůznějších informací o cestujících, ke kterému bude docházet na základě smlouvy uzavřené 8. prosince 2011 mezi Radou Evropské Unie a USA, kterou rovněž zmiňuji v textu této diplomové práce. Byť si uvědomují to, jak kladné výsledky mohou tyto informace přinést pro bezpečnost, přesto podotýkám, že tyto informace jsou získávány nejen o teroristech. Každá osoba, která takto cestuje se tak musí v jistém ohledu vzdát některých svých práv.

Nepovažuji se za osobu, která by byla příliš úzkostlivá, co se osobních informací týče, avšak přesto s touto evidencí musím nesouhlasit. Takovéto omezování lidských práv a svobod, v tomto případě získáváním detailních informací o všech cestujících, je dle mého názoru nepřiměřené. Je sice pravda, že tímto dochází k ochraně života a zdraví civilistů, stejně jako dalších právních zájmů, avšak zatímco zde chráníme pouze hrstku zájmů, k omezování dochází plošně na všechny osoby. Ráda bych rovněž dodala, že nikde není stanoveno, že již dalšího omezování lidských práv a svobod nebude zapotřebí. Snadno se tak může stát, že se ocitneme v situaci, kdy teoreticky práva a svobody mít budeme, ale prakticky je již využívat nebudeme moci.

V této diplomové práci se zabývám omezováním lidských práv a svobod, které je nejvíce patrné v oblasti ochrany osobních údajů, nedotknutelnosti osoby, omezování osobní svobody a dalších. Ještě větší pozornost pak věnuji porušování lidských práv a svobod ve vztahu k teroristům a oprávněnosti takového jednání.

Jak vyplývá z textu této diplomové práce, státy a jejich orgány jednají sice v dobrém úmyslu chránit své území a osoby, které se na něm nacházejí, avšak nic nemění na tom, že tyto postupy jsou protiprávní. Dochází zde k výraznému porušování základních lidských práv a svobod a tím také i celé řady mezinárodních úmluv, ke kterým se tyto státy zavázaly.

V této diplomové práci se zabývám problematikou mučení ve snaze získat potřebné informace, které by mohly zabránit určitému škodlivému jednání. Jak zde uvádím, státy a jejich orgány se snaží své protiprávní postupy ospravedlňovat hlavně tím, že se snaží o zajištění bezpečnosti pro civilisty. Na druhé straně veřejnost, která vidí pozitivní účinek, dokáže tyto postupy zcela akceptovat. Nicméně, mnohdy je překvapivý i postoj soudů, které byť tato jednání shledávají za neoprávněná, vyjadřují jakési pochopení těm, kteří byli nuceni k takovýmto postupům přistoupit, jako tomu bylo v případě Daschner.

Veřejnost si neuvědomuje, že teroristé jsou stále lidskými bytostmi a z pohledu trestního práva se jedná o osoby, které se dopustily trestného činu. Stejně jako další pachatele různých trestných činů, i teroristé mají svá práva, která stát, obzvláště právní stát, který se k tomu zavázal, je povinen respektovat. Byť by bylo jednání států a jejich orgánů v postupu s teroristy sebevíc pochopitelné, přesto bychom měli mít všichni na paměti, že v právním státě se nikdo nemůže stát obětí státního násilí. Stát musí respektovat práva a svobody všech osob, nevyjímaje těch, které ohrožují jeho bezpečnost.

V souvislosti s mučením se dále zabývám tajným vězněním osob podezřelých z terorismu, kde jsou tyto osoby vězněny nezákonným způsobem i několik let. Jsou podrobovány celé řadě alternativních výslechů, což je jen mírnější označení pro mučení. Rovněž ve své diplomové práci upozorňuji na to, že se těchto praktik dopouštějí státy, které jsou považovány za demokratické právní státy, přičemž o těchto praktikách vědí i další státy, které jsou kromě jiného vázány celou řadou mezinárodních úmluv na ochranu lidských práv a svobod. Přesto k mučení stále dochází a tím i k porušování lidských práv a svobod. Není nutné dodávat, že tyto praktiky rozhodně neodpovídají zásadám právního státu.

V této diplomové práci se rovněž zabývám ochranou občanů států z pohledu lidských práv a svobod. Uvádím zde i případy, kdy se Česká republika měla možnost v této oblasti projevit. Rovněž se zde vyjadřuji k problematice neoprávněného zadržování osob na území cizího státu, jejich převážení přes území dalších států, které o těchto přesunech věděly, avšak nijak nezakročily.

Seznam použité literatury a pramenů

KNIHY:

WAISOVÁ, Šárka. *Bezpečnost: vývoj a proměny konceptu.* Vyd. 1. Editor Josef Blahož. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, 159 s. Politologické učebnice. ISBN 80-86898-21-0.

JUDr. HORSKÁ Zuzana, Ph.D.; JUDr. DRECHLEROVÁ Klára, Ph.D.; *„Bezpečnost státu a lidská práva“; Právní politika boje proti terorismu a demokracie: otevřená otázka.* Vyd. 1. Editor Josef Blahož. Praha: Vysoká škola aplikovaného práva, 2007, 297 s. ISBN 978-80-86775-13-5.; str. 283-289

HUNTINGTON, Samuel P. *Střet civilizací: boj kultur a proměna světového řádu.* Vyd. 1. Praha: Rybka, 2001, 447 s. ISBN 80-861-8249-5.

KLÍMA, Karel. *Ústavní právo: vývoj a proměny konceptu.* 4., rozš. vyd. Editor Josef Blahož. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010, 786 p. Politologické učebnice. ISBN 80-86473-90-2

ZOUBEK, Vladimír. *Postmoderní problémy lidských práv a globální bezpečnosti: vývoj a proměny konceptu.* 4., rozš. vyd. Editor Josef Blahož. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004, 463 s. Vysokoškolské učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 80-86473-75-9.

BALABÁN, Miloš, STEJSKAL Libor a kolektiv. *Kapitoly o bezpečnosti: vývoj a proměny konceptu.* Druhé, změněné a doplněné vydání. Editor Josef Blahož. Praha: Vydala Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum, 2010, 483 pages. Vysokoškolské učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-246-1863-0.

PIKNA, Bohumil a Libor STEJSKAL. *Evropská unie: vnitřní a vnější bezpečnost a ochrana základních práv : (na pozadí boje s mezinárodním terorismem).* Vyd. 1. Editor Josef Blahož. Praha: Linde Praha - Právnícké a ekonomické nakladatelství a knihkupectví Bohumily Hořínkové a Jana Tuláčka, 2002, 473 s. Vysokoškolské učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 80-7201-383-1.

ONDŘEJ, Jan a Libor STEJSKAL. *Odzbrojení, prostředek zajištění mezinárodní bezpečnosti: vnitřní a vnější bezpečnost a ochrana základních práv : (na pozadí boje s mezinárodním terorismem).* 1. vyd. Editor Josef Blahož. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, 284 s. Vysokoškolské učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 80-86898-53-9.

PEZL, Tomáš JUDr. a Michael PEZL. *Dokumenty ke studiu ústavního práva: vnitřní a vnější bezpečnost a ochrana základních práv : (na pozadí boje s mezinárodním terorismem).* 3., upr. vyd. Editor Josef Blahož. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, 527 s. Dokumenty (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-099-4.

POTOČNÝ, Miroslav a Jan ONDŘEJ. *Mezinárodní právo veřejné: zvláštní část.* 4., dopl. a rozš. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003, xxii, 460 s. ISBN 80-717-9801-0.; str. 336

HELLER, Šimon. *Západní Afrika, aneb, Šepot kriminálu.* 1. české vyd. Hrdějovice: Š. Heller, 2011, 56 s., [27] s. obr. příl. ISBN 978-80-260-0629-9.

ODBORNÉ ČASOPISY:

HERCZEG Jiří; „Zákaz mučení a jeho relativizace v boji proti terorismu“; *Trestněprávní revue* 7/2006; [online]; [citováno 2013-03-07]; Dostupné z: <http://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?type=html&documentId=nrptembqgzpxi4s7g5pxg5dsl4zdamy&groupIndex=24&rowIndex=0&conversationId=3621432>

McCarthy Michael T.; „USA Patriot Act“; *Recent developments*; Law Journal Library – HEINONLINE; Harvard Journal on Legislation 39; str. 435; (2002); [online]; [citováno 2013-03-07]; Dostupné z: http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/hjl39&div=21&g_sent=1&collection=journals

WOLFERS Arnold; „National Security“ as an Ambiguous Symbol; JSTOR; *Political Science Quarterly*, Vol. 67, No. 4. (Dec., 1952), pp. 481-502; JUSTOR 2007; [online]; [citováno 2013-03-07]; Dostupné z: <http://www.jstor.org/sici?sici=0032-3195%28195212%2967%3A4%3C481%3A%22SAAAS%3E2.0.CO%3B2-R&>

NĚMČÁK Vítězslav; „Zákaz nošení burky ve Francii“; *JINÉ PRÁVO*; 18.4.2011; [online]; [citováno 2013-03-07]; Dostupné z: <http://jinepravo.blogspot.cz/2011/04/vitezslav-nemcak-zakaz-noseni-burky-ve.html>

DALŠÍ ODBORNÉ ZDROJE:

MAREŠ Miroslav; RNDr. Petr ZEMAN a kolektiv; Ústav strategických studií vojenské akademie v Brně; ÚSS/2002-S-1-031; *Perspektivy vývoje bezpečnostní situace, vojenství a obranných systémů do roku 2015 s výhledem do roku 2025*; Česká bezpečnostní terminologie. Výklad základních pojmů.; Brno 11.2002; [online]; [citováno 2013-03-07]; Dostupné z: www.defenceandstrategy.eu/filemanager/files/file.php?file=16048

JANDERKA Richard; RNDr. Petr ZEMAN a kolektiv; Ústav strategických studií vojenské akademie v Brně; ÚSS/2002-S-1-031; *Perspektivy vývoje bezpečnostní situace, vojenství a obranných systémů do roku 2015 s výhledem do roku 2025*; Česká bezpečnostní terminologie. Výklad základních pojmů.; Brno 11.2002; [online]; [citováno 2013-03-07]; Dostupné z: www.defenceandstrategy.eu/filemanager/files/file.php?file=16048

NĚMCOVÁ Iveta, Mgr.; „Přenos pravomocí a suverenity státu. Ústavněprávní aspekty evropské integrace“; Rigorózní práce; Masaryková univerzita; Právnická fakulta; Právo a právní věda; Katedra ústavního práva a politologie; 2010/2011; [online]; [citováno 2013-03-07]; Dostupné z: http://is.muni.cz/th/153031/pravf_r/

NOVOTNÝ Jan; „Krise systému kolektivní bezpečnosti OSN“; Diplomová práce; Masarykova univerzita; Právnická fakulta; Katedra mezinárodního a evropského práva; r. 2005/2006; [online]; [citováno 2013-03-07]; Dostupné z: http://is.muni.cz/th/23152/pravf_m/Diplomova_prace.pdf

ČERNÝ Petr, JUDr.; „Právní prostředky ochrany demokratického státu“; Disertační práce; Masarykova univerzita; Právnická fakulta; Katedra ústavního práva a politologie; r. 2007; [online]; [citováno 2013-03-07]; Dostupné z: http://is.muni.cz/th/40647/pravf_d/?lang=en;id=221948

ŠTURMA Pavel; Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze; „Mezinárodní smlouvy proti terorismu“; [online]; [citováno 2013-03-07]; Dostupné z: <http://www.svses.cz/konference/bezp05/texty/sturma.pdf>

BORTEL Michal, JUDr.; „Vliv Lisabonské smlouvy na vnitřní bezpečnostní politiku ČR“; Diplomová práce; Masarykova univerzita; Fakulta sociálních studií; Katedra politologie; Obor bezpečnostní a strategická studia; učo: 52234; Brno r. 2010; [online]; [citováno 2013-03-07]; Dostupné z: http://is.muni.cz/th/52234/fss_m/Diplomova_prace_BSS.pdf

KULHÁNKOVÁ Zuzana; „Právo státu vykonávat diplomatickou ochranu ve prospěch uprchlíka“; Diplomová práce; Masarykova univerzita v Brně; Právnická fakulta; Katedra Mezinárodního a Evropského Práva; 2005/2006; [online]; [citováno 2013-03-07]; Dostupné z: http://is.muni.cz/th/60962/pravf_m/

ČEJKA Marek, politolog; „Politická mapa současného světa“; ČT; HYDE PARK CIVILIZACE; [online]; [citováno 2013-03-07]; Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/specialy/hydepark-civilizace/2.3.2013/>

FILÍPKVÁ Lenka, politoložka, Asociace pro mezinárodní otázky; „Politická mapa současného světa“; ČT; HYDE PARK CIVILIZACE; [online]; [citováno 2013-03-07]; Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/specialy/hydepark-civilizace/2.3.2013/>

ROMANCOV Michael, politický geograf; ČT; HYDE PARK CIVILIZACE; [online]; [citováno 2013-03-07]; Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/specialy/hydepark-civilizace/2.3.2013/>

ZBOŘIL Zdeněk, politolog; ROMANCOV Michael, politický geograf; ČT; HYDE PARK CIVILIZACE; [online]; [citováno 2013-03-07]; Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/specialy/hydepark-civilizace/2.3.2013/>

RASMUSSEN Anders Fogh, generální tajemník NATO; ROMANCOV Michael, politický geograf; ČT; HYDE PARK CIVILIZACE; [online]; [citováno 2013-03-07]; Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/specialy/hydepark-civilizace/2.3.2013/>

INTERNÉTOVÉ ZDROJE:

České sdružení pro Spojené národy; Členské státy; [online]; [citováno 2013-03-07]; Dostupné z:

http://www.czechuna.cz/index.php?option=com_k2&view=item&layout=item&id=36&Itemid=251&lang=cs

Ministerstvo vnitra České republiky; Informační servis; Bezpečnost; [online]; [citováno 2013-03-07]; Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/pojmy-bezpecnost.aspx>

Ministerstvo vnitra České republiky; Informační servis; Základní funkce státu; [online]; [citováno 2013-03-07]; Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/pojmy-zakladni-funkce-statu.aspx>

Ministerstvo vnitra České republiky; Informační servis; Hrozba; [online]; [citováno 2013-03-07]; Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/hrozba.aspx>

Ministerstvo vnitra České republiky; Informační servis; Riziko; [online]; [citováno 2013-03-07]; Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/riziko.aspx>

Ministerstvo vnitra České republiky; Odbor bezpečnostní politiky; „Strategie boje proti terorismu pro léta 2010 – 2012“; Praha r. 2010; str. 5; [online]; [citováno 2013-03-07]; Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/dokumenty-454055.aspx>

HUFFPOST ARTS & CULTURE; Jim Luce (James Jay Dudley Luce Foundation); „Launched by Australian Visionary, U.S. Peace Index Hits Year Two“; Posted: 15.5.2012; [online]; [citováno 2013-03-07]; Dostupné z: http://www.huffingtonpost.com/jim-luce/most-peaceful-states_b_1498090.html

VISION OF HUMANITY; 2012 GLOBAL PEACE INDEX; [online]; [citováno 2013-03-07]; Dostupné z: <http://www.visionofhumanity.org/gpi-data/#/2012/OVER/>

VISION OF HUMANITY; 2012 GLOBAL PEACE INDEX; Regional findings; [online]; [citováno 2013-03-07]; Dostupné z: <http://www.visionofhumanity.org/globalpeaceindex/2012-gpi-findings/>

World Conflict Map 2012; HYDE PARK CIVILIZACE; ČT 24; [online]; [citováno 2013-03-07]; Dostupné z:

<http://www.facebook.com/photo.php?fbid=188567487934066&set=pb.152553051535510.-2207520000.1362270477&type=3&theater>

IHNED.CZ; „KLDŘ uskutečnila jadřný test, výbuch byl třetinové síly než v Nagasaki“; autoři: tyt, ČTK; 12.2.2013; [online]; [citováno 2013-03-07]; Dostupné z: <http://zpravy.ihned.cz/c1-59302430-kldr-uskutecnila-jaderny-test-vybuch-byl-tretinove-sily-nez-v-nagasaki>

Informační centrum OSN v Praze; Zprávy 2011; „Libye: Rada bezpečnosti schválila použití síly na ochranu civilistů“; 18.03.2011; [online]; [citováno 2013-03-07]; Dostupné z: <http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=1674>

ČTK, IDNES.CZ; „USA budou skladovat osobní data o cestujících z Evropy nejméně 15 let“; IDNES.CZ; 19.4.2012; [online]; [citováno 2013-03-07]; Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/americke-urady-budou-dostavat-osobni-data-cestujcich-v-letadlech-z-evropy-do-usa-gg1-/zahranicni.aspx?c=A120419_125355_zahranicni_skr

BRD; „USA mohou kvůli terorismu sledovat i nevinné. Zákon prošel v tichosti“; IDNES.CZ; 13.12.2012; [online]; [citováno 2013-03-07]; Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/vlada-usa-ziskala-pravomoci-sledovat-nevinne-lidi-fvy-/zahranicni.aspx?c=A121213_200525_zahranicni_brd

STF; „Wilders označil islám za fašistický, soud ho zprostil obžaloby“; IDNES.CZ; 23.6.2011; [online]; [citováno 2013-03-07]; Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/wilders-oznacil-islam-za-fasisticky-soud-ho-zprostil-obzaloby-p76-/zahranicni.aspx?c=A110623_093203_zahranicni_stf

ČT24; „Nizozemský politik Wilders souzen za výroky proti islámu“; 20.1.2010; [online]; [citováno 2013-03-07]; Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/78434-nizozemsky-politik-wilders-souzen-za-vyroky-proti-islam/>

ČT - reportáž; HYDE PARK; Luboš KROPÁČEK, arabista, islamista; [online]; [citováno 2013-03-07]; Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/specialy/hydepark/7.10.2010/>

¹ **ČT; „Zajati v Angole“;** Dokument; r. 2009; [online]; [citováno 2013-03-07]; Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10213385108-zajati-v-angole/>

Beck-online; HENDRICH Dušan a kolektiv; právnícký slovník; 3. Vydání; 2009; [online]; [citováno 2013-03-07]; Dostupné z: <http://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembqhfpy6boon2gc5a>

Beck-online; Právnícký slovník; 3. Vydání; 2009; [online]; [citováno 2013-03-07]; Dostupné z: <http://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?type=html&documentId=nnptembqhfpy6bonvsxu2lomfzg6zdonfpxizlsn5zgs43novzq&groupIndex=0&rowIndex=0&conversationId=3917745>

Beck-online; Právnícký slovník; 3. Vydání; r. 2009; [online]; [citováno 2013-03-07]; Dostupné z: <http://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?type=html&documentId=nnptembqhfpy6bonv2wgzlon&groupIndex=0&rowIndex=0&conversationId=3965081>

WIKIPEDIE; „Seznam českých velvyslanectví v zahraničí“; [online]; [citováno 2013-03-07]; Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Seznam_%C4%8Desk%C3%BDch_velvyslanectv%C3%A4D_v_zahran%C4%8D%C3%AD

WIKIPEDIA; List of diplomatic missions of Spain; [online]; [citováno 2013-03-07]; Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_diplomatic_missions_of_Spain

ÚOOZ SKPV; „Činnost útvaru a jeho úkoly“; POLICIE ČR; [online]; [citováno 2013-03-07]; Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/cinnost-utvaru-a-jeho-ukoly.aspx>

Ministerstvo zahraničních věcí ČR; Gambie; „Celní a devizové předpisy“; [online]; [citováno 2013-03-07]; Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/afrika/gambie/cestovani/duty.html

SOUDNÍ ROZHODNUTÍ:

CVCE; Judgement of the European Court of Human Rights, Ireland v. the United Kingdom (18 January 1978); čl. 96; str. 26-27; [online]; [citováno 2013-03-07]; Dostupné z: www.cvce.eu; <http://www.cvce.eu/viewer/-/content/e07eaf5f-6d09-4207-8822-0add3176f8e6/en>

Rozhodnutí Irsko v. Velká Británie ze dne 18. 1. 1978, in: Berger, V. Judikatura Evropského soudu pro lidská práva. 7. vydání. Praha : IFEC, 2003,

BOT Yves; Stanovisko generálního advokáta Yvese Bota přednesené dne 5.5.2011; v případě Mesopotamia Broadcast A/S METV a Roj TV A/S proti Bundesrepublik Deutschland; Spojené věci C-244/10 a C-245/10; [žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Bundesverwaltungsgericht (Německo)]; „*Koordinace některých právních a správních předpisů členských států upravujících provozování televizního vysílání – Možnost členského státu zakázat na svém území činnost subjektu televizního vysílání usazeného v jiném členském státě z důvodu narušení porozumění mezi národy*“; [online]; [citováno 2013-03-07]; Dostupné z: http://curia.europa.eu/juris/document/document_print.jsf;jsessionid=9ea7d0f130d5a5aea30f7da94aeabb0f8f2b305d3546.e34KaxiLc3eQc40LaxqMbN4Oa3qLe0?doclang=CS&text=&pageIndex=0&part=1&mode=&docid=80715&cid=666382

PRÁVNÍ PŘEDPISY:

Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, ve znění pozdějších předpisů;

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky

Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon)

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zák. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů;

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky; kolektiv autorů pod vedením MZV ČR; Bezpečnostní strategie České republiky 2011; Schváleno Vládou ČR v září 2011; Praha; [online]; [citováno 2013-03-07]; Dostupné z: http://www.mzv.cz/file/699914/Bezpecnostni_strategie_CR_2011.pdf

**Charta OSN; Předpis č. 30/1947 Sb., Vyhláška ministra zahraničních věcí o chartě Spojených národů a statutu Mezinárodního soudního dvora, sjednaných dne 26. června 1945 na konferenci Spojených národů o mezinárodní organizaci, konané v San Francisku; [online]; [citováno 2013-03-07]; Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1947-30>;
<http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/charta-organizace-spojonych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>**

Dohoda mezi Spojenými státy americkými a Evropskou unií o využívání jmenné evidence cestujících a o jejím předávání Ministerstvu vnitřní bezpečnosti Spojených států; ze dne 8.12.2011; č. 17434/11; Interinstitucionální spis: 2011/0382 (NLE); [online]; [citováno 2013-03-07]; Dostupné z: <http://register.consilium.europa.eu/pdf/cs/11/st17/st17434.cs11.pdf>

LOI n° 2010-1192 du 11 octobre 2010 interdisant la dissimulation du visage dans l'espace public (1); Legifrance.gouv.fr; Le service public de la diffusion du droit; article 1; [online]; [citováno 2013-03-07]; Dostupné z: <http://legifrance.org/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000022911670&fastPos=1&fastReqId=821829813&categorieLien=id&oldAction=rechTexte>

Úmluva OSN proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání; New York, 10.12.1984; Vyhláška č. 143/1988 Sb.,; [online]; [citováno 2013-03-07]; Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rlp/dokumenty/umluva-proti-muceni-a-jinemu-krutemu--nelidskemu-ci-ponizujicimu-zachazeni-20135/>

Конституция Российской Федерации (принята на всенародном голосовании 12 декабря 1993 г.) (с поправками от 30 декабря 2008 г.); ГАРАНТ; Информационно-правовой портал; [online]; [citováno 2013-03-07]; Dostupné z: http://base.garant.ru/10103000/1/#block_1111

Конституція України; Президент України Віктор Янукович, офіційне інтернет-представництво; [online]; [citováno 2013-03-07]; Dostupné z: <http://www.president.gov.ua/content/chapter01.html>

Domnělé využití evropských zemí ze strany CIA pro převoz a nezákonné zadržování vězňů; P6_TA(2006)0316; Usnesení Evropského parlamentu o domnělém využití evropských zemí ze strany CIA pro převoz a nezákonné zadržování vězňů, podle průběžného výsledku práce dočasného výboru (2006/2027 (INI)); Úřední věstník Evropské unie; 13.12.2006; C 303 E/837; Čl. 8; [online]; [citováno 2013-03-07]; Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2006:303E:0833:0842:CS:PDF>

Cizojazyčné resumé

Under the term Security is hidden a whole range of instructions and tools, which are provided to us citizens and thanks to which we feel at least relatively safe. The State has a main role in the provision of the internal and external Security, which presents the supreme protector of individuals (citizens). The Security extent, which is provided to those citizens is unfolded to the fact how well are the individual States able to manage this role. The incompetence to fulfil this role can lead to anarchy, loss of sovereignty and its downfall.

To provide security and everything which is hidden under this term is a primary State interest. On the other hand it is also perceived as its responsibility towards to its citizens. The straight and State's ability to provide the security depends on a whole scale of aspects, which can affect the State's ability to fulfill its protector role or if the State will become a source of threats for individuals who are living on its territory.

At the dissertation I am not focusing just on the function of the State to provide Security and the State's cooperation in a scope of OSN. I also focus my attention on the area of human rights and freedoms, which are in accordance with the Security provision inhibited or they can be grossly violated. Except the case where the fear of terrorism can inhibit the human rights and freedoms of civilians I also mention cases where States are knowingly disobey the rights of terrorists. I point out to the illegitimacy of alternative practices of the interrogation (torture) to which are those people subjected as well as on the fact that this procedure does not respond to the principles of the rule of law.

At the end of the dissertation I also focus on the way how States provide protection to their citizens on their territory or abroad. I give examples where Czech Republic has the opportunity to demonstrate itself in this concrete area. I also put forward the illegal detention of citizens on the territory of foreign state, their transportation through the other States, who were aware of those transports, but they didn't intervene.